Edgar F. Cyriax

HOMOEOPATHER

OCH

GYMNASTER,

KRITIK

OCH

SJELFFÖRSVAR.

Homoeopathiens hufvudläror,

med anledning af

Dr. P. I. Liedbecks skrift: "Homoeopathiens närvarande ställning i främmande länder (2:a upplagan)",

granskade

af

D.

Bihang:

Upplysningar om föregifna anfall mot P. H. Ling och Svenska Gymnastiken. Ett sjelfförsvar.

STOCKHOLM,
Samuel Rumstedt,
1855.

14 831 206

303950

Förord.

»Till den bildsamma allmänhetens gagn och nytta.»

Dr. Liedbeck.

Under en längre tid har Dr. Liedbeck behagat ihågkomma mig med hvarjehanda beskyllningar, och nu sednast i sin skrift om »Homöopathiens närvarande ställning i främmande Länder, 2:a upplagan,» Stockholm, 1854, såväl i bokens förord, som i dess text och noter egnat mig en bitter uppmärksamhet. Denna, till största delen bestående af personliga anfall, kunde gerna oanmärkt fått passera, ty samtiden bryr sig föga om Dr. Liedbeck och mig samt våra tvister, efterverlden säkert icke alls; men då Dr. Liedbeck ansett lämpligt att med anledning af min korta exposé af några homoeopathiens misstag, — hvilken han dock aktat sig att till vederläggning upptaga, — ånyo i utvidgad form trycka sina homoeopathiska griller och sitt klander mot medicinen i allmänhet, samt denna uppgifna anledning kan anses såsom en handske kastad åt mig, så eger jag fullt skäl att tillrättavisa Dr. Liedbeck för hans allmänna anfall mot vetenskapen och med detsamma äfven i förbigående för de enskilda han tillåtit sig mot mig. Jag skall söka göra detta i en kritik af hans ofvan citerade skrift.

Denna tillrättavisning är svår, dock endast af det skäl, att Dr. Liedbecks sednaste skrift, lik alla sina föregångare, är till största delen utan sammanhang, att man derföre oftast måste gissa sig till meningen deri, och understundom icke ens på denna väg kan våga tro sig hafva kommit till något resultat. Hans skrifter utgöra ett sådant logiskt och philologiskt sammelsurium, att väl knapt något jordiskt förstånd kan reda dem. Såsom bevis

härpå skola framdeles några språkprof meddelas, men jag ber att redan på förhand få anmärka detta, på det att jag måtte ega en ursäkt om jag kanske icke till vederläggning upptager satser, som måhända, om de voro begripligt uttryckta, skulle tarfva vederläggning, ja möjligen, om man skall bedöma djupet efter dunklet, just äro de djupaste. Då jag således ej kan upptaga allt i Dr. Liedbecks bok förekommande, skall jag försöka granska det som enligt andra homoeopathiska skrifter synes vara det vigtigaste.

Innan jag går till detta, torde det dock tillåtas mig i några allmänna drag angifva vetenskapens ställning till och uppfattning af homoeopathien, sådana de af den följande kritiken skola tydliggöras, samt med några ord söka bestämma vidden af allmänhetens domsrätt och omdömesförmåga öfver medicinska läror och läkare.

Homoeopathien är ingen läkekonst, hon är qvacksalveri, fullkomligt jemförlig med en mängd sympathikurer, kloka gubbars och gummors manipulationer, ältkurer med påhängda stenar, spindlar &c. Hon har framför dessa *ett enda* företräde, det nemligen att hon ordnar dieten, men det har hon *lånat* från medicinen. Hon stöder sig, liksom sina syskon-qvacksalverier, på *ingen* vetenskaplig grund. Hon näres af inbillning och okunnighet. Hon utgår från ur luften gripna hypotheser, säger sig för dessa söka stöd i erfarenheten, och när denna s. k. erfarenhet kommer, så uppfattas hon ej sådan hon är, utan förklaras genom den förut på fri hand uppgjorda hypothesen.

Från sin första uppkomst har homoeopathien gifvit medicinen vedernamnet *Allopathi,* utan all reson, och härmed fortfara homoeopatherne ännu. Det må vara dem obetaget, om de deri finna något nöje, men på efterföljande sidor skall ej denna benämning förekomma, utan i dess ställe den egentliga: medicin eller läkekonst, hvilken benämning utesluter homoeopathien, såsom icke medicin, icke läkekonst, och ställer henne dit hon hör, bland qvacksalve-

rierna, der hon otvifvelaktigt intager första rummet såsom ett qvacksalveri i system.

Homoeopatherne sjelfva ställde sig till en början såsom fiendtliga mot medicinen; den sednare utstötte dem derefter då hon fann hvars andas barn de voro, och denna utstötning är nu så komplett, att homoeopathien icke eger det ringaste inflytande på medicinen, att hela hennes literatur knapt bevärdigas med ett enda ord af den medicinska verlden, om ej då hon näpses för något mer än vanligt avita tilltag. Hon är en så hjelplös obetydlighet, att hennes produkter sällan numera komma till tals i vetenskapliga medicinska skrifter.

Denna likgiltighet å medicinens sida har af homoeopatherna begagnats på det sätt, att de vädjat från vetenskapsmännen till allmänheten. De hafva talat om »jalousie de metier», icke besinnande att det står hvar och en fritt att öfvergå till homoeopathien, om han har samvete dertill. De hafva ordat om fördomar, vidhållande af det gamla, auctoritets-tro &c., förglömmande att auctoritets-tron och skolorna för alltid fallit inom medicinen.

De vädja till allmänheten, till »le gros bon sens», hvars domsrätt medicinen i vetenskapliga frågor underkänner. För att utöfva denna domsrätt fordras nemligen en kunskap, den endast läkaren besitter. Allmänheten jagar efter nya botemedel mot sjukdomar. Den ömkligaste bedragare vinner hos henne gehör, de inför läkare absurdaste medel anses ofta af henne duga till allt. (Så t. ex. nu sednast här hemma »*Revalenta arabica.*») Allmänheten klandrar bittert de läkare, som rent ut säga henne att hon bedrager sig, hon tillvitar dem de orenaste motiver. Men när hon efter en tids förlopp finner sig bedragen i sin väntan, är hon för mycket öfvertygad om sin egen ofelbarhet att *erkänna* sig narrad, eller skäms hon att öppet omtala det. Den som så lätt, så allmänt narras af skenet, den som så gång efter annan utan omdöme emottager såsom vetenskaplig sanning hvarje oblygt fram-

hållet charlataneri, kan ej tillerkännas domsrätt i fråga om vetenskapliga läror, och den lära som underkastar sig denna domsrätt, ja vädjar till henne, ställer sig sjelf derigenom utom vetenskaplighetens område.

Men homoeopatherne vädja icke blott i allmänhet till publiken för bedömande af läran, utan äfven i särskilda former af sjukdom, ja t. o. m. i enskilda fall. Det är lika omotiveradt, lika omoget då, som när det gäller läran.

Läkaren är naturens tjenare och endast i samma mån som han lyder hennes vinkar, följer hennes bud, hjelper hennes sträfvanden, är han en god tjenare. För att kunna vara detta fordras kännedom om hennes lagar, ett studium ännu blott, så vidt vi veta, ett par årtusenden gammalt och derföre ofullständigt, men dagligen utbredande sig åt allt flera håll, och stundeligen trängande djupare in mot sanningens kärna. Utan deltagande i detta studium, utan att hafva begripit dess resultater genom att sjelf hafva i tanken följt och klart insett deras nödvändiga utveckling, kan ingen i närvarande stund begripa eller utöfva läkarekallet. Detta består nemligen icke, som homoeopatherne lära och mången tyckes tro, blott i det mekaniska arbetet att känna på pulsen, se på tungan, höra redogörelsen för plågor och känslor, samt derefter skrifva ett recept; utan till dess rätta utförande fordras i hvarje ögonblick deraf en vidlyftig logisk process hos den handlande, hvilken endast blir möjlig genom förmåga att rätt och fullständigt undersöka, genom opartiskhet i uppfattningen af det funna, kännedom om föregående tiders erfarenhet, och klarhet i den individuela tillämpningen af denna erfarenhet. Allt efter som en läkare närmar sig detta oupphinneliga ideal, är han skicklig.

Förstår någon bland allmänheten att bedöma detta? Man kan tryggt svara nej. Men likväl upphäfver sig hvar och en sjelf till domare öfver hvarje läkare i allmänhet och hans handlingssätt i hvarje särskildt fall.

Har en person en sjukdom, som genom sina yttringar synes vådlig, och kommer sig under en läkares vård, så anses denne läkare för en utomordentlig man, en furste i sin konst. Lider en sjuk af ett ondt, som synes den profane lindrigt, men dör det oagtadt, så heter det ofta att läkaren genom förvänd behandling eller misstag förvärrat sjukdomen och vållat döden. Det är möjligt att allmänheten i begge fallen kan döma rätt, men denna möjlighet är en slump, och domar på slump äro inga rättfärdiga domar. Utgången af en sjukdom beror på många förhållanden, dem stundom ingen jordisk förmåga kan förutse, ändra eller hindra; den som minst kan begripa dem är just den som tager sig rätt att mest ogeneradt bedöma utgången. Det kan likväl hända, att den läkare, som på **100** sjuka har **90** dödsfall, är långt skickligare än den, som på lika antal blott har **10** döda. Utgången är ingen tillförlitlig måttstock för den, som ej kan bedöma utgångens orsaker. Underkuren är ofta ingen sådan; den kur som synes allmänheten en bagatell, är ofta ett bevis på utmärktaste läkareförmåga, och döden, ofta omotlig äfven med full insigt i orsakerna dertill, slår ej sällan sitt slag utan den varning, som kunnat leda till slagets afvärjande. I alla dessa fall kan ensamt läkaren fälla ett omdöme, och stundom icke ens han.

Men oagtadt vi således från dessa synpunkter förneka allmänheten all förmåga att kunna bedöma en läkares ståndpunkt såsom vetenskapsman och konstutöfvare, tro vi ändock att hon kan med temmelig säkerhet välja läkare och urskilja läkares skicklighet.

Hon har först och främst i den tyst eller offentligt uttalade hyllning, som egnas en läkare af hans kamrater, en måttstock på hans ställning till vetenskapen, hvilken, om ock någon gång och för en kortare tid obestämd och vacklande, dock vanligen ganska snart blir fullt pålitlig i samma mån som den intellectuela beröringen med kamraterna blir mångsidig. Inom läkare-corpsen, liksom inom andra

yrken, finnas personer som af sin inneboende natur drifvas att oupphörligt häckla och klandra. En person med omdöme urskiljer lätt en sådan och fäster vid hans klander ingen vigt. Andra gifvas, som då de stöta på en i något hänseende bländande person, lätt falla till fota och taga allt hos honom för kontant. Dessa loftalare igenkännas lätt på blindheten i deras beundran, på hyperbolerna i deras beröm, och deras röst förklingar snart. Det är ingen af dessa ytterligheter som bestämmer omdömet, utan detta gifves af de lugna, de ärliga och de kunskapsegande — det ropas icke ut, det mera känns än hörs.

Allmänheten kan dock mera direct bedöma läkaren och det af hvad hon sjelf ser och erfar. Ser hon en läkare brådskande, orolig, motsägande sig sjelf, oredig och ofullständig i föreskrifter, oordentlig i undersökningar, systemlös i frågor och svar, glömsk af hvad han sagt och gjort, likgiltig för den sjuke, klumpig i sina beteenden mot honom, indiscret mot honom och hans omgifning, vederlagd flera gånger då han gjort bestämda förutsägelser om en sjukdoms utveckling, m. m., då måste hon, oagtadt hon ej begriper sjelfva *saken*, tydligen finna att denne läkare ej är saken vuxen, att hos honom finnes någon stor brist, vare sig i förståndets klarhet eller kunskapernas beskaffenhet.

Ser hon deremot, att från det läkaren hört den sjukes fragmentariska berättelse, han gör den ena träffande frågan efter den andra, drager ur den sjuke bekännelsen om sjukdoms-yttringar dem denne aldrig tänkt på, men hvilka under sjukdomens gång visa sig vara af vigt, går med säkerhet och lämpa till undersökning af lidande organer och delar, är vederbörligt betänksam, men ej tveksam, samt kort, klar och bestämd i sina föreskrifter, noggrann i öfvervakandet af deras utförande, ordentlig i sina åtaganden, säker och otvungen i sina förutsägelser, förtänksam med afseende på inträffande vändningar i sjukdomen, icke svag för den sjukes eller en ofta

känslosam omgifnings tycken och nycker, men noga aktande sig för all *onödig* stränghet; då måste hon finna att denne läkare förstår sin sak och hon måste skänka honom både förtroende och tillgifvenhet, hvilka så väl behöfvas mellan läkare och patienter. Det förra leder till fullständighet i uppgifter, lydnad af föreskrifter och hopp om hjelp; den sednare, alltid läkarens käraste belöning, väcker oftast samma känsla hos honom och adlar hans konstutöfning till ett kärlekens verk.

Slutligen, och utan att se läkaren vid sjukbädden, kan allmänheten ändock något så när bedöma hans kapacitet. Knappast något annat yrkes utöfvare behöfva så väl som läkaren allmän bildning och redig uppfattning af idéer och facta. Om det äfven icke är allom gifvet att kunna bedöma *graden* af dessa egenskaper hos en person, så finnas dock få bland dem som välja läkare, hvilka icke kunna bedöma om en sådan besitter nämnda egenskaper eller ej. Läkaren må vara mer och mindre hvad man kallar sällskapsman, mer och mindre polerad i umgängessätt och fraser: detta beror ofta på personliga förhållanden och vanor, och betyder intet. Men hurudant det yttre skalet än är, så måste derinom finnas en kärna af kunskap och logik, som bör träda fram i hvad samtalsämne som helst man med läkaren inleder, och antingen åsigterna äro lika eller olika med dem man sjelf hyser. Finnes reda och klarhet äfven med ringa detaljvetande, förstår läkaren att under samtalets gång från en förnuftig synpunkt uppfatta hvad nytt han får höra, tillämpa det på kända förhållanden, eller derur logiskt deducera slutsatser, så måste detta ingifva öfvertygelsen om att han i sin vetenskap kan göra detsamma. Är han oredig i uppfattning och oklar i bevisningen, en jakare och lättrogen till paradoxen och den mirakulösa uppgiften, då är han ej värd förtroende.

Vill allmänheten derföre begagna en måttstock vid valet och bedömandet af läkare, så må hon ej dertill

taga den vetenskapliga, hvilken hon allsicke förstår handtera, utan nyttja dem som ligga inom hennes område. De äro aldeles tillräckliga och fullt tillförlitliga.

Med dessa åsigter, hvilka jag trott böra en gång för den Svenska allmänheten uttalas, kan det naturligtvis icke vara min mening att inbjuda henne att döma mellan medicinen och homoeopathien. Det behöfves icke heller, ty domen är redan längesedan och oåterkalleligen af vederbörlig domstol fälld, sådan jag här ofvan refererat den. Men då en författare till försvar för homoeopathien, vädjande till allmänheten, framlagt så kallade facta till stöd för den äskade domen, så har jag ansett det vara nödigt att i tid vederlägga dessa s. k. facta, på det att en af dem möjligen narrad allmänhet, då hon en gång finner sitt misstag, ej måtte kunna förebrå läkarena att de uraktlåtit gifva henne vederbörlig varning.

Af det nyss sagda synes tydligen att jag väntar proselyter för homoeopathien inom Sverige. Ingen vansinnig lära finnes, som ej fått sina anhängare, stundom bland de lägre, men oftast och helst då hon bjudes spetsfundig och systematisk bland de högre klasserna samt deras efterhärmare bland medelklassen. De flesta le nu åt Alchemiens och Astrologiens en tid verldsherrskande dårskaper, hvilka dock troddes af och fängslade seklers utmärktaste snillen och lärde; man ryser vid berättelsen om hexprocesserna, som mot slutet af 1600-talet grasserade i vårt land under 9 år och kostade en mängd menniskor lifvet; man förvånar sig öfver den tidens vantro, som gick så långt att hundradetals menniskor läto bränna sig lefvande på grund af egna uppgifter om besök i afgrunden, blodskrifna kontrakter med djefvulen, och så vidare; man förundrar sig häröfver i samma ögonblick som man utan tvekan tror det listiga pratet af en bedräglig somnambule, och dånar vid de svängningar och knarkningar man med egna händer framkallat i ett trädbord. Det land, der skaror af troende en lång tid

valfärdat till Kisamor, blir säkert ingen dålig jordmån för homoeopathien, och den publik, som så dagligen och rikligen offrar åt ältgummor, kan ej förneka sin skärf åt den med deras jemngoda läran. Hon skall ock en stund vara modern, liksom alla andra menskliga illusioner; det vore obilligt att förneka henne *lejd* för en tid: *makt* får hon aldrig i vårt land så länge vetenskap der finnes och sanning der segrar.

Vi skulle redan längesedan hafva uppvaktat med efterföljande kritik, om vi icke väntat på materialier för dess fullständigande äfven med afseende på Amerika. Då denna väntan numera tyckes vara förgäfves, vilja vi icke längre uppskjuta, och hoppas att det som här lemnas skall vara tillräckligt: icke att omvända homoeopather, ty det torde vara något för mycket begärdt, men att på bättre tankar bringa dem bland våra läsare, som möjligen hysa den illusionen att homoeopathien innehåller ett grand sanning eller förnuft.

Stockholm i April 1855.

Förf.

När en person uppträder såsom författare och i tillkännagifven afsigt att upplysa allmänheten, så eger man rätt att fordra klarhet i framställningen och reda i innehållet af hans skrift. Fullgör han ej dessa fordringar så är han hemfallen under förkastelsedomen, ty den skrift som icke är klar och redig kan ej upplysa.

Rörer arbetet faktiska uppgifter, så är det derjemte en billig fordran, att dessa uppgifter, om de äro författarens egna, skola vara sanna, och att, om de blott citeras, de skola vara af den som brukar dem, så strängt granskade, att mot deras sannolikhet intet med skäl kan anföras. Den författare, som annorlunda förfar, är opålitlig och hans skrift kan i sådant fall icke upplysa.

Hvarje tryckt skrift är hemfallen under kritiken. En sund kritik grundar sina omdömen på skäl. I samma mån dessa äro bindande blir kritiken af värde. I samma mån hon väljer enkla betecknande utryck, blir hon förstådd och gifver mindre tillfällen till undanflykter.

Men i samma mån blir hon ock ofta ansedd bitande, ty man är van att få äfven sanningen höljd af lena fraser. Hvad man säger rätt fram, om ock med språkets renaste ord, kallar den klandrade ovett, och kan han ej gifva argumenter till svar, så sveper han kring sig de bönfallandes oskuldshvita toga, sätter sjelf martyrkronan på sig, och långt ifrån att som en man försvara sig, ropar han på förföljelse och hat. Härigenom vinner han lätt ett slags skydd, ty de flesta ogilla den oskyldiges misshandling, och ropet på förföljelse tros merändels blindt utan att man ger sig tid att undersöka om förföljelsen ens finnes till.

Medvetandet om det prydliga i martyrskruden genomgår hela Doctor Liedbecks bok, och han anropar indirect allmänheten om medlidande, både för sig sjelf och sina vänner, både i text och noter. Att den af ett slag träffade skriker, är en gammal erfarenhet och den träffade obetaget; men förr än skriket väcker ömkan bör undersökas huruvida slaget var obefogadt.

»Lögnen som martyr är den äfventyrligaste falska profet, som kan uppträda att förvilla,» säger Wieselgren. Vi önska hindra en sådan martyrdom genom den undersökning vi nu i korthet företaga med Dr. Liedbecks skrift: »Homöopathiens närvarande ställning i främmande länder.» Vi skola försöka dervid tillämpa ofvanuppgifna reglor för kritiken och särskildt betrakta bokens literära och vetenskapliga beskaffenhet.

I. *Dr. Liedbecks skrift i literärt hänseende.*

Såsom oundgängliga fordringar, i stilistiskt hänseende, af ett till allmänhetens upplysning utgifvet arbete, hafva vi ofvan nämnt klarhet och reda. Dessa böra sträcka sig ej blott till uttryckens och ordföljdernas språkriktighet, utan äfven till uppställningen af hela arbetet, till ordningen mellan de innehållna ämnena, till uppgifternas konseqvens och slutligen till motsvarighet mellan arbetets innehåll och titel. Vi skola taga hvarje af dessa axiomatiskt giltiga fordringar till betraktande och visa att Dr. Liedbecks skrift sviker dem alla.

1. *Språkets beskaffenhet.*

För den som af fordno känner Dr. L:s originela sätt att uttrycka sig, skulle visserligen icke några utdrag ur detta nya arbete behöfvas såsom bevis på hvad jag ofvan antydt vara det utmärkande i stilen, äfven i denna hans

sista skrift. Men för dem, som möjligen ögna i denna skrift utan en sådan förkännedom, anser jag mig skyldig att citera så mycket och från så många ställen, att ej blott stilen karakteriseras, utan ock att läsaren kan öfvertygas om skrifartens konsequens genom hela arbetet.

Pag. 5. »Sedan förutnämnde *öppna* [1]) motståndare, under tiden sjelfve blefne [2]) Professorer» (Doktorerne Malmsten och Gellerstedt) »ingenting vidare [4]) i tryck behagat, med sine resp. namn, framlägga [3]) till vidare [4]) nedsättande af den Hahnemannska läran, hvilken den man, som blef den siste i Linnés lärostol, med vårdsam hand omplanterade [5]) i svensk jordmån, har Friherren m. m. *Gustaf von Düben* med yngre och än raskare penna funnit för godt att uppträda [6]) mot snart sagdt all ting och en hvar [7]), som äfven aflägset, står i förbindelse till [8]) nutidens homöopathi.»

Pag. 9. »Man ser gengångaren *Brown* i England sålunda här åter lifslefvande, som sengångare [9]), uppträ-

---

[1]) Om någon mening skall ligga i kursiven så måste homoeopathien i Sverige hafva några *icke öppna* motståndare. Hvilka äro de?

[2]) Läs: blifne. Hvartill behöfs här ordet: sjelfva? Allt hvad man blifver det blifver man sjelf.

[3]) Huru framlägger man något i tryck med sitt resp. namn?

[4]) Ett af dessa »vidare» bör utgå såsom fult och öfverflödigt.

[5]) Huru »omplanteras» läror? och hvarest var H:s lära planterad i svensk jordmån innan hon omplanterades?

[6]) Bör språkriktigt heta: funnit för godt att med — — penna uppträda.

[7]) Detta är »snart sagdt» för mycket. Jag har uppträdt mot Professor Branting, hvilken väl icke är »all ting», och enligt Dr. L:s bok långt ifrån »en hvar», som med homoeopathien har att skaffa. Hur »aflägset» Prof. B. står ifrån homoeopathien röjes bäst deraf att han vill för *sin* gymnastik godkänna den sublima homoeopathiska läkningslagen.

[8]) Läs: *med*. Stå i förbindelse *till* någon, har enligt svenskt språkbruk en helt annan mening än den, som här tycks hafva föresväfvat Dr. Liedbeck.

[9]) Liknelserna trassla sig betydligt i denna mening. »Gengångaren», en död, låter D:r L. medelst ett homoeopathiskt mirakel uppträda »lifslefvande» under form af »sengångare», ett djur

da med de nog [10]) godtyckliga konstorden: »Stheni» och »Astheni», sedan dessa ej blott af Hahnemann blifvit ordentligen nederlagde, men än mera nedergjorde [11]) utaf hela nutidens medicinska naturforskning, i mån denna äfven skiljer [12]) sig från den äldre skolastiken [13]) och lägger mera vigt på rön, försök och jemförande erfarenhet, än [14]) räsonemanger med lärda ord, hvilka ge nog [15]) ihålig klang, enär de ej båta den sjuka verld [16]), som dervid [17]) fruktlöst suckar efter hjelp. Hvad gagnar dessutom just nu för tiden att orda högt, vidt och bredt om »åderlåtnings nytta och nödvändighet», [18]) då erfarenheten, vetenskapen och ompröfningen med dess ledsamma jemförelser [19]), uti siffror äfven uttryckt, talar något helt annat.»

(Bradypus), hvilket slutligen talar »konstord»! Detta djur är eljest Prof. Alison i Edinburgh, hvilken i verkligheten hvarken är spöklik eller långsam. Man har svårt att förstå djupet i detta dunkel.

[10]) Hvad är »*nog* godtyckligt»? Kunde ej godtyckligt vara nog?

[11]) Huru går det till att först blifva »ordentligen nederlagd» och sedan »än mera nedergjord»?

[12]) Hvadan kommer detta præsens efter två föregående perfecter?

[13]) Menas härmed skolor? eller hvad har skolastiken här att göra? hvarför just den *äldre* skolastiken, som tillhör en tid långt före Brown?

[14]) Här bör inskjutas ordet *på*, ty annars blir ingen mening af alltsammans.

[15]) Huru mycken ihålighet fordras för att klangen skall blifva *nog* ihålig?

[16]) Hvad betyder detta: Lärda ord gifva ihålig klang, *enär* de ej båta den sjuka verlden?

[17]) Hvarvid? är det vid ordens klang som verlden suckar efter hjelp.

[18]) Gagnet af att *just nu* orda derom är det, att man just nu får en ytterligare bekräftelse på den stora lagen, att sjukdomarne under olika tider förändras, liksom naturen i öfrigt. Detta veta läkare att uppskatta och begagna sig af till de sjukas bästa; men en homoeopath bryr sig naturligtvis ej derom; hvad gagnar det till att forska, är hans tröst och hans omdöme.

[19]) Hvad betyder ompröfning på detta ställe? och hvilka äro dess ledsamma jemförelser?

Pag. 10. »Af det der» (i artikeln: »*Bloduttömning nu för tiden*») sagda och skrifna [20]) vet och kan jag ej något återtaga, [21]) men kunde hafva mycket nog [22]) att tillägga, hvartill utrymme här saknas, [23]) men som framgent torde blifva tillagdt, om man nemligen allt framgent [24]) antastar hvad af mig blifvit sagdt till homöopathiens fördel, [25]) så väl som till hvarje annan läkemethods, hvilken ej förfelar målet, såsom bevisligen varit och är fallet med saftuttömnings-medel [26]) och i spetsen för dessa bloduttömningen.»

Pag. 38. »Med hänsyn till *Hahnemanns* homöopathi kan man kalla Leipzig för lärans hjertepunkt (punctum saliens), hvarifrån hon, stödd på den allmänna naturläkningens lag: lika förmedlar [27]) lika (simile simili medetur [27]), utväxt och spridt sina allt rikare ådror till jordens yttersta gränser [28]), till det aflägsna Afrika i

---

[20]) Att *säga* något i en skrift är ett figurligt uttryck för *skrifva*, och kan väl användas; men då man brukar orden säga och skrifva bredvid hvarandra, så måste det förra ordet återfå sin egentliga betydelse af mundtligt yttrande. Dr. L:s fras är således oriktig.

[21]) »Vet jag ej något återtaga» är ej Svenska.

[22]) Ordet *nog* är här åter malplaceradt.

[23]) Då skriften om bloduttömningar kommer i slutet af boken, så bör utrymme icke hafva saknats.

[24]) Bör vara framdeles, ty två framgent, så nära hvarandra, låta illa.

[25]) Det är Dr. L. sjelf som antastar medicin och sundt förnuft då han skrifver homoeopathi.

[26]) Är saftuttömnings-medel en läkemethod? hvad förstås med dylika medel? och huru kan bloduttömning, som sjelf *är en saftuttömning*, sättas i spetsen för dylika uttömningars *medel?*

[27]) Medetur öfversättes med: förmedlar, ehuru det betyder botar. Hvad betyder uttrycket: lika förmedlar lika? Det är ett komplet stilistiskt nonsens.

[28]) Denna sats, något förenklad, lyder sålunda: Från hjertpunkten har läran, stödd på den allmänna naturläkningens lag, utväxt och spridt sina ådror till jordens yttersta gränser. Den allmänna naturläkningens lag är *icke* den homoeopathiska. Jordens gräns är dess yta, och öfver allt derpå är således jordens yttersta gräns, vid Leipzig lika väl som vid Cap Finisterre. Läran har icke utväxt från Leipzig, utan från Hahnemanns hjerna; hon har ej

södern [29]), så väl som till det stora kulturfolket [30]) i vestern, till de tvenne Kejsardömena i öster [31]), så väl som till det icke mindre betydande nya franska Kejsardömet. Främst å verldskartan i [32]) och för homöopathien står likväl, ibland dessa kejsardömen, ännu som förr, *Österrike.* Detta land passar ock derföre så mycket bättre att sätta i spetsen för den gamla verldens homöopathi [33]), som densamma der blifvit i sin uppkomst mera förföljd, men, i sin fortgång, sammastädes ock förvärfvat sig en större tolerans och det öppna erkännandets seger, än i andra stater å Europas fastland».

Pag. 56 och 57. Missionären *Knoblecher* uppgifver att han kring Libanon, och i Negerstaterna kring hvita Nilen funnit stort förtroende för homoeopathien, och att han med homoeopathiska läkemedel från Wien botat sig sjelf och andra från der herrskande sumpfebrar. »Denna skriftliga uppgift af Dr. *J. Streinz* från Wien, som sjelf meddelat missionären dessa läkemedel, innebär i sig [34]) äfven i dessa äldsta verldstrakter [35]) tecken till

---

spridt några ådror, utan sjelf blifvit spridd. Hjertat (punctum saliens) sprider icke ådrorna, som liknelsen antyder, utan blodet i ådrorna. Hela tiraden är således utan sammanhang, och aldeles begrepplös.

[29]) Om Africa har Dr. L. ungefär samma ofullständiga begrepp som de gamla Grekerne och Romarne (se nedan); med Leipzig till medelpunkt är Afrika dock ej så aflägset som Dr. L. tyckes föreställa sig, vida mindre än Amerika. Vi rekommendera Stielers Atlas för närmare visshets skuld.

[30]) Hvad vill kulturfolk säga?

[31]) Härmed måste menas Ryssland och Österike. Ligga »verldens yttersta gränser» också inom dem?

[32]) Werldskartan *i* homoeopathien och *för* hom., hvad vill det säga? Har homoeopathien särskild verldskarta, på hvilken Österike står främst?

[33]) På hvad sätt skall detta *land* »sättas i spetsen» för den homoeopathiska *läran?* Den ena tropen tillintetgör den andra hela stycket igenom.

[34]) *I sig* innebär denna uppgift, om den är sann, intet annat än att de svarthufvade negrerna äro lika lättrogna som vissa svaghufvade europeer och amerikanare.

[35]) Anhålles att få veta någon historisk eller geologisk grund för

en framtid för Hahnemanns lära. *Semper aliquid novi ex Africa* [36].»

Pag. 89. Dr. Liedbeck uppgifver sig hafva egt den år 1853 aflidne *N. A. Mörths* »i lifvet benägna tillstånd», att i Homoeopathic Times meddela åtskilliga rön; men vi tro knapt att *Mörth* i döden eller lifvet skulle hafva gifvit »benäget tillstånd» till en personal-skildring sådan som den efterföljande, af Dr. L. gjorda. — »*Mörth* var en liflig och qvick, blåögd och undersätsig, fetlagd och språksam man, af jovialiskt och roligt utseende, med lyckliga anlag för skämtsamt och muntert skaldskap, i parodiens genre, utan pjunk. Efter hvad som sedan blifvit mig berättadt, lärer han aflidit i vahrsjukdom.»

Vi tro att detta skulle kallat M:s »lyckliga anlag» till verksamhet, om nemligen en biografisk parodi kan ytterligare parodieras.

Pag. 105 i texten, skrifven 1852 i December, uttalar Dr. Liedbeck sig i öfverensstämmelse med Prof. *Huss* rörande bränvinssjukan såsom Svensk folkpest, med anförande af Professorens skrift: Sveriges endemiska sjukdomar. Prof. H. skulle dock icke länge få högfärdas öfver detta nådiga vedermäle af Dr. L:s ynnest, ty 1854 delgifves honom en så lydande not:

»Härtill må nu efter års förlopp tilläggas följande: Dr. *F. A. Cederschjöld* har i en särskild skrift med en hel (!) granskares både värdighet och skärpa bemött åtskilligt af denna, mer efter andras rön och anmärknin-

---

uppgiften att dessa verldstrakter äro de *äldsta*. Dr. L. skulle genom ädagaläggande häraf göra sig odödlig.

[36]) Betyder på Svenska: alltid något nytt *från* Afrika. Men då homoeopathien är till Afrika införd *från* Wien, så vill ordspråket icke riktigt lämpa sig efter förhållandet. — Såsom tillägg till den ofvan omtalade botningen af missionärerna, kan nämnas hvad ett bref från missionen af den 20 Augusti förl. år, infördt i London Illustrated News, innehåller, att de flesta af missionärerna dött, oaktadt Dr. Knoblechers närvaro och all hans underbara homoeopathiska framgång.

ningar, än efter egna, af Prof. Huss sammanfattade skrift. Dess (?) mundtliga föredrag vid sista naturforskaremötet i Stockholm gjorde der bättre intryck på den närvarande församlingen, än nu det tryckta ordet. Det föredrogs också under demonstration på Sveriges karta, som gjorde åskådligt och lifligt för församlingen hvad som yrkades och anfördes. Men i tryck hade det visserligen varit bättre, om Prof. Huss stadnat vid hvad han sagt i sitt här oöfverträffade arbete: »Chronisk Alkoholsjukdom».»

Detta är, för att nyttja ett nätt, af Dr. Liedbeck infördt uttryckssätt: upp med F. A. Cederschjöld! ned med M. Huss! Således i noten nära nog tvert emot texten. Antingen anade Dr. Liedbeck denna motsägelse, eller tyckte han det vara synd om Professor Huss, eller ville han ej låta Dr. Cederschjöld få yfvas ett år; alltnog: omedelbart efter föregående tirad, och blott med en punkt emellan, följer detta glänsande stycke:

»Att bränvinssjukan betraktas som farsot finner jag för öfrigt icke oegentligare än att predikosjukan sammaledes anses. Hvad helst som, frivilligt eller ej, förtäres (det må nu vara af andan eller af kroppen) har sin verkan, sitt intryck, såväl som sin motverkan (action - reaction). Sumpmiasman medför sin frossfeber, så väl som bränvinet sin folkpest och

»Gudsfruktan sjelf, för vida sträckt,
Har den bedröfliga effekt
Att vissa hufvuden förrycka»,

hvarmed (?) ock predikosjuka antingen som farsot (epidemi), eller som enstaka (sporadisk), eller blott för vissa socknar (endemi) egen företeelse uppstår, samt i likhet med en smitta sedan åt andra kan sprida och meddela sig. Jag ansluter mig härmed villigt, efter egen uppfattning, till den positiva åsigten af Prof. Huss, närmare än till den blott negativa, som ligger i all kritiks art.»

Här heter det åter: Upp med M. Huss! ned med F. A. Cederschjöld. Men ännu en gång, innan sidan är

slut, hinner Dr. Liedbeck ångra sig och ånyo vända upp och ned på allt; ty det heter i nästa punkt:

»Men detta hindrar icke, att ju Dr. Cederschjöld i det mesta, ja väl i allo, efter tidens fordran på öppen granskning, fört en befogad och sansad kritiks ärliga talan i sin skrift. — Det skulle till och med vara önskligt, om hans hållning å kritikens rika skördefält blefve allmän. Detta vore rätta sättet att slippa sådant slags tidningspolemik, som den, hvilken med grin (att ej säga sarkasmer), i stället för bevis, nu en tid bortåt, i fråga om choleran, röjt sig, t. o. m. i Post- och Inrikestidningens eljest fredsamma spalter.»

Det har här lyckats Dr. Liedbeck, att, utan alla tecken till den »hållning på kritikens skördefält» han lofordar, inom mindre rymd än en sida och i ett *oafbrutet* ordsvall sammanröra D:rna Huss och Cederschjöld, action och reaction af mat, andlig och lekamlig, positivt och negativt, frossa och kolera, bränvins- och predikosjuka, tidningspolemik med dess grin och Sveriges karta, hvarefter han slutligen stannat i Post- och Inrikestidningens f. d. fredsamma spalter. Och den man, som skrifvit ett sådant sammelsurium, som strider för homoeopathiens ljushatande lära, har midt i detta chaos citerat Kellgrens »Ljusets fiender», förmodligen icke för ögonblicket ihågkommande ett annat stycke af samme man, hvilket har till öfverskrift: »Man eger ej snille för det man är galen», och hvaruti det heter:

»J narrar utan vett i vetenskaperne
O Svedenborgare! O Rosencreutzare!
O Drömmars tydare! O Skatters sökare!
Nummer-punkterare, Magnetiserare, *)
Physionom- Alchem- Caball- och Harmonister,
Er slutsats är förvänd. — En klok kan galen bli;

*) Homoeopathiska Sockergrynstrillare! eller dylikt, hade Kellgren troligen tillagt om han lefvat i vår tid.

Den snille är i ett, kan vurma i ett annat:
Men tro att snillets höjd är höjd af raseri,
Se deri, mina barn, bedran J Er förbannadt.»

Det anförda kan vara nog att visa den i arbetet rådande stilen. Den är likadan allt igenom, knapt en ljuspunkt finnes i det egyptiska mörkret; allt är dunkelt och oredigt. Huru skulle sådant kunna upplysa?

2. *Arbetets uppställning och ämnenas ordning.*

Emot uppställningen af kapitlen eller afdelningarne är intet att anmärka, tvärtom den är ganska riktig och god. Men om man granskar hvarje af dessa afdelningar, så finner man under hvar och en ämnen som tillhöra alla de andra. Text och noter äro späckade med mellanmeningar, aldeles främmande för hufvudmeningarna, och tillhörande helt andra specialiteter än de som på hvarje ställe afhandlas eller borde afhandlas. Text och noter hänga dessutom sällan tillsammans, och i de sednare väckas ofta nya ämnen, hvarom i texten icke varit fråga. Detta upplöser sammanhanget och gör boken förvirrad. Jag har ofvan gifvit så många exempel på skrifsättet att jag här icke vågar ytterligare andraga flera för att styrka mitt sednaste påstående. Jag måste hänvisa till boken sjelf, der man från första till sista sidan skall finna en

. . . . »rudis indigestaque moles:
Nec quicquam, nisi pondus iners, congestaque eodem
Non bene junctarum discordia semina rerum.»

3. *Prof på motsägelser.*

Hela arbetet hvimlar af motsägelser och vacklande fram och tillbaka, emedan tankegången aldrig är redig och minnet alltid svagt. Vi skola blott anföra ett par exempel såsom bevis härpå.

Pag. 9 och 10 läser man följande: - - - »I sednaste tid har man mera än förr, innan homöopathien vun-

nit större terräng för sig, klandrat Hahnemanns efterföljare derföre, att vi emellanåt använda, likasom vi alltid, efter vår mästares både lära och föredöme, äfven tillförene brukat och låtit till läkning använda andra principiella methoders enkla medel och åtgärder, än de uteslutande homöopathiska. Dervid bör dock ihågkommas, att Hahnemann sjelf ej sagt, att den homöopatiska methoden är den enda vägen till finnande af hjelpmedel» (mot sjukdomar), »men väl att den är den säkraste och mest direkta dertill, som hittills blifvit beträdd *). Det är denna visshet, som är visshet, hvilken mängden af hans efterföljare också alltid fasthållit, och hvarvid vi förblifve. Vår »sednare historia» uti »Hygiea», **) p. a. st. framställes der af vår granskare på ett eget, kanske något angliceradt sätt,

*) Till svar på detta Dr. Liedbecks förnekande af Hahnemanns lära behöfver blott följande anföras. Hahnemann söker vidlyftigt bevisa i Organon, att der naturen eller läkare (Allopather) bota sjukdomar sker detta enligt den homoeopathiska lagen: lika botas med lika. (Se Inledningen och passim i texten till Organon, Dr. L:s öfversättning.) Redan härigenom förnekar Hahnemann all annan läkemethod än den homoeopathiska. Men han uttrycker sig ännu bestämdare. T. ex. i Organon

§. 24. »Det återstår således i allmänhet *intet annat hjelpsamt bruk af medikamenterna än det homeopathiska.*»

§. 54. Äfven derföre måste den» (homoeopathiska) »*vara den enda* riktiga, utaf de 3 möjliga» (NB. här menas påtänkta) »Läkemethoderna.»

§. 67 anföras »hastiga lifsfaror» såsom *de enda fall* då en icke homoeopathisk behandling är »ändamålsenlig och derföre medgifven.» I det öfvers. af Organon föregående sammandraget af homoeopathiens historia, heter det, sid. 11.: »*Homeopathiska förfarandet är det enda verkligt kurativa i hvarje dynamisk sjukdom*», och längre ned: »hvarje verklig sjukdom är ytterst af dynamisk natur.» Den som i öfrigt läst Hahnemanns ganska jesuitiskt skrifna arbeten, kan läsa mellan raderna öfverallt, att den homoeopathiska läkemethoden är den enda sanna, liksom att den är tillräcklig att *alltid bota sjukdom*, hvilket sednare starkast uttryckes i §. 25, der det om det homoeopathiska läkesättet heter, att »*ett sådant förfarande lyckas i alla sjukdomar utan undantag*, så framt det så beskaffade» (d. v. s. homoeopatiskt riktiga) »medlet gifves i behörigen potentierad, och såmedelst förminskad dosis.» — Tyvärr tyckas sednare homoeopather ej ega samma säkerhet i medelvalet, som deras oförskämde mästare.

**) Särskildt tryckt under titel: Bidrag till homoeopathiens sednare historia. Stockholm, 1854.

enär deri bland annat heter: »Det principlösa vacklande, det könlösa oting, som fuskar i allt, och likt en väl sorterad Marktschreijer ständigt tillhandahåller allmänheten efter eget tycke och hvars och ens behag med homöopathi, allopathi, hydropathi, kinesipathi, magnetism, mesmerism m. m. d., är af sådant slag att det aldrig kan blifva föremål för någon kritik», — Detta lika förnäma som hastiga öfversitteriets domslut emot snart sagdt allting, hvad som både varit och är till i den medicinska verlden, om ock under förändrade eller nytagna former och namn, i olika tider, innebär sjelf domen öfver sin *nihilism*, »och man gör derföre bäst att derpå ej spilla ett ord», enligt vår motståndares eget uttryck, sig sjelf emot, ehuru åt allehanda annat folk menadt.»

Meningen i detta »Unsinn» måste vara, att Dr. Liedbeck anser homoeopatherna berättigade att bruka äfven läkemethoder, och att Hygiea-författarns uttryck om denna frihet i valet af behandlingssätt röjer öfversitteri, innebär sin egen dom, &c.

Icke förty citerar Dr. Liedbeck, sid. 87, ur Wiener med. Wochenschrift, (en icke homoeopathisk tidskrift,) ett omdöme om en homoeopatisk läkare, hvaruti denne berömmes att hafva varit »en sträng lärjunge af den strängt homoeopathiska, Hahnemanska skolan», och der fuskandet i allt lika strängt bedömes som i Hygiea. *Der* talar likväl Dr. Liedbeck strax ur annan ton, ty det heter: »att en allopathisk Läkare-journal uppträder att förfäkta den *rena* homöopathien, har hjertligen gladt oss. Det ligger nämligen så mycket sannt i denna utsago, som uppmanar till strängt vidhållande af partiåsigtens konsequenta karakter, att mången af oss skall slå sig med ånger för bröstet, då han läser syndaregistret.» Dr. Liedbeck slog sig för bröstet af ånger när han läste Med. Wochenschrift, men tyckes hafva slagit sig för pannan af raseri när han läste Hygiea. Hvar har emellertid konsequensen tagit vägen? Hvar är minnet här?

Pag. 13 & 14 redogör Dr. Liedbeck för härledningen af benämningarne antipathisk och allopathisk och tillägger: »den nuvarande allöopathien erkänner icke nåtgotdera af dessa läkesätt (?) såsom uteslutande sitt.» Man har då svårt att begripa hvarföre medicinen temligen konsequent hela boken igenom kallas för allopathi och läkare för allopather.

Pag. 50 läses om den, genom upptäckten af den homoeopathiska urskabbens läkning medelst pulveriserade löss, äckligt rygtbare Dr. *Mure:* »Han var från början köpman i Palermo, insjuknade i en svår bröstsjukdom, anlitade för den de mest ansedda läkare derstädes, hvilka utan säker diagnos *) förklarade den för *obotlig* lungsot. Han vände sig derföre till homöopather och blef af dem då *botad.*» &c. &c.

Pag. 50 har Dr. Liedbeck således glömt hvad han skrifvit pag. 24: »Dr. *Mure* lärer nu vistas i Paris, sedan hans *lungsot ånyo förvärrats*». Det tycks som diagnosen varit säkrare än botandet.

Vi hafva citerat blott några få af Dr. Liedbecks tallösa motsägelser, men de torde vara tillräckliga för att visa författarens redighet, eller rättare hans brist på reda.

4. Jemförelse mellan titel och innehåll.

Bokens titel är: »Homöopathiens närvarande ställning i främmande länder.» Dit hör icke Afd. I. Kort begrepp om Homöopathien, icke IV Afd. de s. k. resultaterne af homöopathisk behandling på sjukhus, icke Afd. VII om bloduttömningarne, icke de klassiska homöopathiska dietreglorna, icke förteckningen på Dr. Liedbecks opera omnia homoeopathica. Ännu mindre än allt detta höra till homoeopathiens ställning i främmande länder de

*) Hur kan *den* tala om säkerhet i diagnos, som bekänner homoeopathi, *enligt hvilken inga diagnoser göras?*

tallösa utfallen mot svenskar, som ej vilja smaklöst svälja de homoeopathiska hoaxerna, alltefter som de importeras.

Dr. Liedbeck, som ogillar att jag, vid min granskning af Gymnastiska Central-Institutets vetenskaplighet, *i förbigående* uppvisade homoeopathiens haltlöshet, af det *giltiga* skäl, att Institutets föreståndare, så vidt hans egna ord få tros, handlade efter homoeopathiska grundsatser, &c., tillåter sig dock att i sin bok om homoeopathien i främmande länder ideligen i text och noter grumsa om den svenska gymnastikens uppfattning både här hemma och annorstädes. Jag återkommer i bihanget till denna sak, men vill här blott anföra detta grums såsom icke hänförligt under bokens titel.

Denna lilla öfversigt af bokens beskaffenhet i literärt hänseende tror jag vara tillräckligt att ådagalägga hennes fullkomliga underhaltighet.

Jag öfvergår nu till granskning af

II. Arbetets vetenskaplighet och uppgifternas sanning.

Af en populär skrift, som den ifrågavarande, kan man ej begära en vetenskaplig form, men väl en vetenskaplig hållning och sanning i de uppgifna resultaterna. Intetdera finnes deruti. Hållningen är tillräckligt karakteriserad af ofvan gjorda utdrag, som visa total brist på logik, och upplyses än vidare af följande sidor, utan att den behöfver genom särskilda exempel ådagaläggas.

Huru det hänger tillsammans med de uppgifna homoeopathiska skolornas, hospitalernas och läkarnes antal, lemnas derhän, ty vi äro icke i tillfälle att kunna kontrollera detta. Men hvad särskildt angår England kunna vi dock genom en statistik visa huru det utropade homoeopatiska framskridandet der är beskaffadt.

Enligt Dr. L:s bok finnas i London 2 homoeopathiska sjukhus eller, som vi hädanefter vilja kalla dem,

homoeopatherier; det ena har dock sedan dess sotdött och dess effekter äro sålda på offentlig auktion, ett talande bevis på förtroende för homoeopathien!

Enligt Med. Times & Gazette finnas i London 11 sjukhus med 3,409 sängar.

Homoeopathiska dispensarier i London 17, i England 39.
Läkare dispensarier och sjukhus
för särskilda sjukdomar » 77, » 275.
Homoeopathiska sällskaper i hela England 6.
Läkare-sällskaper i London ensamt 19.
Homoeopather i England »öfver ett par hundrade».
Läkare i England 18,600 och ungefär 200 Lärare endast vid Londons medicinska skolor.

Homoeopathien torde således icke i sjelfva verket hafva gjort så enorma framsteg i England, som man vill låta påskina. Ofvan uppgifna siffror tala något, och känner man valören af dessa siffror så tala de ännu mera, ty alla sjukhusen äro stora, innehålla från 150 till 540 sängar, då det homoeopathiska ej kan gå upp till 100, o. s. v. i samma proportion.

Dr. Liedbeck uppgifver i Homoeopathic Times (1852 sid. 509) att i Sverige finnas 6 homoeopather. Läkarnes antal i Sverige var 1852 enligt Sundhets-Collegii Berättelse 428, hvilket således gör 1 homoeopath på 71; 200 homoeopather bland Englands 18,600 läkare gör 1 på 93, således relatift *mindre* antal på sednare stället.

Homoeopathien bör dessutom icke berömma sig af en tids framsteg i Amerika och England, emedan man vet att i begge länderna, som det engelska ordspråket säger, det blott behöfs 2 gummor och en katt för att bilda en sekt. Hvad Läkareyrket särskildt angår, så är det i vissa af Amerikas stater de jure tillåtet för hvem som helst att idka detta utan någon qualification; i England gäller denna tillåtelse de facto. Vid 1851 års census uppgåfvos i England 6,800 personer såsom läkare, hvilka icke voro någorstädes såsom sådana matriku-

lerade. Till dem höra Magnetisörer, Parrs, Morrisons, Townsends och Coffins efterföljare, Herbalister, Hygeister, Chrono-thermalister, o. s. v., alla charlataner, och tillsammans 34 gånger flera till antalet än homoeopatherna.

Dessa charlataneriers framsteg för ögonblicket, homoeopathiens inberäknadt, i England och Amerika, stå för resten i samband med lagen för alla illusioners vandring kring verlden. Homoeopathien har till en stor del spelt ut sin role på Europas kontinent; hon har derföre gifvit sig ut på sjöresor. Mormonism, borddansning och andeknackning huserade först i Amerika; kommo sedan till Europa. Magnetismen började i Tyskland, är nu mest död der, men grasserar som bäst i Amerika; o. s. v. inom alla charlataneriets spherer. De *flyttas* men *utbredas* icke. Det är icke lärornas *sanning* som uttalar sig häri, utan helt enkelt *illusionernas vandringslag*. Homoeopathien följer densamma. Hon har ett ögonblicks framgång nu på ett par ställen af jorden. Hon yfs häröfver och vill som en annan Titan storma medicinen. Men »hur hon än må kämpa och äflas, skall hon dock i sinom tid falla, som en knapt märkbar ruin vid foten af vetenskapens stora pyramid; den lilla atom sanning som möjligen kan ur hennes vansinne utletas, skall slutligen blifva en tillhörighet åt medicinen, hvars stolta byggnad, af tiden ändrad men ej försvagad, lik en mägtig kristall drager till sig alla rena och dyrbara partiklar, hvilka finnas i den omgifvande oordnade massan» *).

Utan att kunna kontrollera dem, men också utan att ett ögonblick tro dem, lemna vi Dr. Liedbecks uppgifter om homoeopathiens framsteg, och vända oss till de mera lätt kontrollerade uppgifterna, nemligen:

1:o de korta begreppen om homoeopathien och
2:o den homoeopathiska s. k. sjukhus-statistiken.

1. *Kort*

*) Edinb. Monthly Journ. XIII. 263.

1. Kort begrepp om homoeopathien,
sidd. 13—15 i Dr. L:s Bok.

Vi hafva flera gånger hört personer ogilla, att homoeopathiens lärosatser ej i vårt land blifvit underkastade allvarsam granskning, och att man nöjt sig med att le åt dem, endast framhållande deras absurditet. Det är ej så lätt som man tycks föreställa sig, att behandla dessa s. k. läror allvarsamt, och omöjligt att tillbakahålla absurditeten, ty denna är deras enda innehåll.

Läkare klandras skarpt då de erkänna sig icke en gång hafva *sett* i en homoeopatisk skrift. Dr. *Hooper* berättar följande anekdot. »En rygtbar prest frågade en gång en rygtbar läkare: »Har ni då studerat homoeopathien? har ni någonsin läst Hahnemanns Organon?» Läkaren svarade: »Nej; men tillåt mig fråga: har ni läst Mormonernas bibel?» — Presten svarade naturligtvis nej, hvarpå läkaren ganska rätt tillade: »När ni gör er det onödiga besväret att läsa Joe Smiths bibel, så skall jag göra mig samma besvär med Hahnemanns Organon.» En sådan läsning är både onödig och tidsödande, ty dervid finns intet godt att hemta, och en läkare kan alltför gerna vara i fullkomlig okunnighet om homoeopathiens detaljer; hennes hufvudtendens känner han af sina historiska studier. Det enda skälet till läsning af homoeopathiska skrifter är, att man dervid lär sig än mera älska medicinen och förakta homoeopathien!

Dennas idkare tala imellertid om sin sak såsom en vetenskap, såsom någonting hvilket skulle kunna förtjena en tänkande menniskas hela uppmärksamhet, och de tros. Allmänheten vill att man skall studera och upplysa om homoeopathien som om botaniken, astronomien, o. s. v.; men när man gjort det, och upplyser henne om hvilken osammanhängande paradox hela homoeopathien är, så tror hon att man gäckas, ty hon misstänker aldrig att hon sjelf är dupe af ett bländverk. Sedan jag en gång gifvit mig in på ämnet, skall jag, huru motbjudande det än är, inlåta mig i en granskning af henne sådan hon framställes i Dr.

Liedbecks korta begrepp, upplysta från urskrifterna; och jag försäkrar att, liksom jag punkt för punkt citerar dogmerna ärligt, jag ej skall tillåta mig en enda öfverdrift. Må homoeopatherna sedan icke beklaga sig öfver brist på allvarsam kritik och allmänheten icke med sådan besvära personer som hafva bättre att göra.

a) De små doserna äro en vigtig del af läran.

Dr. Liedbeck säger: »dosens quantitet är ej lärans» (homoeopathiens) »cardinalpunkt; den är visserligen alltid mindre än allopathernas» (läs: Läkarnes) »hittills plägat vara, men för öfrigt mycket varierande.» Vid detta påstående glömmer Dr. Liedbeck mottot öfver titelvignetten till sin egen bok: »doses *minimæ*», och sitt försvar i slutet af Organons öfversättning för såväl de små doserna som den dermed sammanhängande potentieringen, eller Hahnemanns påstående att medikamenter genom rifning och skakning blifva verksammare *). Men vi hafva högre auktoritet för de små dosernas cardinalpunktmässighet, och såsom bevis må anföras några ställen ur Hahnemanns Organon, åberopadt och öfversatt af P. J. Liedbeck.

§. 68. »Vid homeopatiska **) läkningar visar det sig att blott *ytterst små doser* äro nödiga.»

§. 276, noten. »Det beröm, några homeopather i sednare tider tilldela de *större doserna,* beror derpå,

*) Vid §. 280 säger han, att han, i anseende till den genom skakningen ökade verksamheten, måst inskränka skakningarna för hvarje fördelning från 10 till 2; och i §. 270 påstår han, att läkemedlen, som i löst form föras kring af läkarne, ökas till sina krafter genom rörelsen vid transporten; enl. §. 269 utvecklas »dynamiska krafter» t. o. m. ur sådana ämnen, som i sitt råa naturtillstånd ej förråda särdeles medikamentskrafter. Enl. Kleine Med. Schriften Th. II. sid. 215, vållar ruskningen »wahre Vergeistigungen der inwohnenden dynamischen Kraft, wahre erstaunenswerthe Enthüllungen und Lebendigmachen ihres arzneilichen Geistes.»

**) Vi bedja om ursägt för de 3 sätt hvarpå ordet homoeopathi i denna skrift stafvas. Vi stafva det alltid som nu här; men då vi citera Dr. L:s skrifter så måste vi följa hans stafningssätt, hvilket 1835 var homeopathi och 1854 homöopathi.

att de dels valde *lägre potentieringar* af de brukade medlen, *sådana jag sjelf för 20 år sedan, i brist af bättre vetande, lät ingifva,* dels» &c.

Till vinnande af homoeopathiskt kraftiga medel i *homoeopathisk* dosis, förfar man, enl. §. 270, sålunda. »Utaf en med lika delar sprit uppblandad vextsaft, tages först 2 droppar, hvartill sättes 98 droppar stark sprit, hvarmed man förtunnar, och medelst tvenne starka omslag» (armslag?) »potentierar till första utvecklingsgraden. På detta sätt fortfares sedan, genom särskildta 29 cylinderflaskor, fyllda till högst $\frac{3}{4}$, att med 99 droppar sprit tillsätta en droppa af den föregående potentierade vätskan till det derpå följande glaset, som likaledes 2 gånger skakas, tills man slutligen erhållit 30:de *kraftutvecklingen eller den potentierade decillionförtunningen* X), *hvilken är den brukligaste.*»

I Dr. Liedbecks öfversättning har jag ej kunnat finna följande, som läses (pag. 289) i Dr. *Dudgeons* engelska öfvers. af Organon: »Den *allra minsta dosis,* jag upprepar det; ty det är bevisadt och skall alltframgent bevisas, såsom en *homoeopathisk therapeutisk grundregel, hvilken ej kan af någon erfarenhet i hela vida verlden vederläggas,* att den *bästa dosis* af väl valdt läkemedel *alltid är den allra minsta,* en af de högre kraftutvecklingarne (t. ex. X eller den potentierade decillionförtunningen).» &c.

Slutligen skrifver Hahnemann, efter än ytterligare vunnen erfarenhet: »Allt hvad homoeopathien kan bota – – – *botas tryggast och säkrast genom luktning på medikamentet.*» Denna sker på det sätt, att patienten luktar antingen på en *torkad* decilliondel, eller på vatten, hvaruti en till 2 decilliondelar äro upplösta.

Om den märkvärdiga kraften af sådan luktning på läkemedlen skrifver Hahnemann: Då under kuren mot kroniska psoriska sjukdomar intercurrenta sjukdomar uppstå, hvilka ofördelaktigt och störande skulle kunna inver-

ka på behandlingen, så kunna dessa störanden, utan att mot dem i substantiel form behöfva använda de antipsoriska läkemedlen, på det sätt afhjelpas, att man tager en senapsfrö stor sockerpulla, fuktar henne med den erforderliga läkemedels-vätskan, så stor förtunning som är behöflig till invärtes homoeopathiskt bruk, släpper henne i en liten flaska, i hvilken den sjuke, *blott en gång,* på ett ögonblick luktar, hvarpå den signerade flaskan korkad förvaras för dylikt kommande nödfall. Jag säger kommande nödfall; ty denna sockerpulla, hvilken endast är lämplig att lukta på i passande fall, behåller sin hjelpkraft oförändradt stark under åratal, till och med om flaskan ofta öppnats till begagnande och all spritlukt längesedan bortgått.» — »Äfven personer, hvilka äro födda utan luktsinne, eller förlorat det genom sjukdom, hafva, lika väl som de med den finaste lukt begåfvade, att vänta snar hjelp genom att med ena eller andra näsborren, hvari flaskmynningen instuckits, indraga något af derur kommande omärkliga ångor.»

Det torde häraf vara ovedersägligen klart, att de ytterst små doserna äro de enda dugliga vid homoeopathisk behandling, och att Hahnemann genom 20-årig erfarenhet bekräftat, ja utvecklat denna dosering till en *»homoeopathisk therapeutisk grundregel.»* 1835 skref Dr. Liedbeck: »dosen af ett homeopathiskt medel är *för stor - - - så snart den af ett annat reagens än den menskliga kroppen kan upptäckas»*, hvilket måste betyda, att dosen bör vara särdeles liten. Detta har naturligtvis Dr. Liedbeck glömt 1854; men jag hoppas, för att nyttja hans egna ord, att han »skall slå sig med ånger för bröstet då han läser syndaregistret», ånger öfver affallet från sin höge mästares lära. Jag hoppas ock, att han en annan gång skall hålla sig vid sanningen, sedan han märkt att hans böcker läsas af någon mer än af honom sjelf, af någon som *kan* granska uppgifternas sanning.

Jag har anfört detta ej blott för att vederlägga

Dr. Liedbeck, utan ock för att gifva allmänheten ett aflägset begrepp om ringheten af en homoeopathisk dosis.

Vanligen då man talar om en homoeopathisk dosis tänker man sig en *liten dosis* af ett medikament, men man skall finna, att den i sjelfva verket är *absolut intet.* Om man enligt ofvan citerade §. 270 tager en vextsaft, späder den med hälften sprit, af denna utspädning tager 2 droppar och blandar dem med 98 droppar sprit, så har man första förtunningen. 1 droppe af denna med 99 nya droppar sprit ger andra förtunningen, o. s. v. Man får för detta följande uttryck i siffror:

1:a förtunningen innehåller 1 droppe af den ursprungliga vextsaften,
2:a - - - - - - - - - - en 100:dels - - - - - - - - - -
3:e - - - - - - - - - - en 10,000:dels - - - - - - - - - -
4:e - - - - - - - - en 1,000,000:dels - - - - - - - - - -
5:e - - - - - - - en 100,000,000:dels - - - - - - - - - -
6:e - - - - - - en 10,000,000,000:dels - - - - - - - - - -
7:e - - - - en 1,000,000,000,000:dels - - - - - - - - - -
8:e - - - en 100,000,000,000,000:dels - - - - - - - - - -
9:e - en 10,000,000,000,000,000:dels - - - - - - - - - -
10:e en 1,000,000,000,000,000,000:dels droppe - - o. s. v.

till den 30:de förtunningen, X, som skulle innehålla en 1,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000,000, 000,000,000,000,000,000,000:del af den ursprungliga, till hälften spritblandade droppen.

Denna ringa fraction af den ursprungliga droppen kan med allt skäl kallas intet. Likväl uppgifva homoeopatherna några droppar af denna förtunning vara nog att bota en långvarig sjukdom, och framkalla tusendetals symptomer. Hahnemann ansåg den vara den bästa och brukligaste dosis; men nyare homoeopather gå ännu längre, och begagna öfver den 200:de förtunningen, hvilken skulle erfordra 400 nollor för att utskrifvas; vi förskona läsaren från detta bråk. Det är emellertid denna nolldosis, som verkar de största homoeopathiska undren nu för tiden.

Man tager icke in ett *läkmedel* i dessa doser, utan blott dess *namn*, och Mr. *Huc* har (i sin resa i Tartariet, Tibet, &c.) uppgifvit, att detta, enligt Tartarernas förmenande, har samma verkan som om man intoge sjelfva medlet.

Om man för homoeopather visar omöjligheten af en så långt sträckt mekanisk fördelning af naturämnen, så söka de hjelpa sig med det påståendet, att en ytterst liten partikel, om den äfven icke kan *fördela* sig i oändlighet, likväl genom *beröring* och *friction* så att säga *smittar* ned de omgifvande spritpartiklarne med sina egenskaper, ja meddelar dem i ännu högre grad. Hahnemann säger: »det är klart af experimenter, att *ett enda tort* homoeopathiskt korn, högt potentieradt, kan till 13,500 icke medicinerade korn, om det med dem skakas 5 minuter, meddela lika mäktig läkekraft som det sjelft eger, utan att sjelft förlora någon» *). Han har utan tvifvel rätt, fast ej just som han vill blifva uppfattad: kornet meddelar samma kraft det eger och förlorar ingen, ty det eger ingen, meddelar ingen och förlorar ingen.

Jag vill ej visa och kan ej hysa så dålig tanka om läsarens omdöme, att jag skulle genom några kommentarier framhålla absurditeten af dessa förtunningar och spiritualiseringar; men jag anser mig böra uttryckligen försäkra, att de äro fullkomligen öfverensstämmande med de homoeopathiska lärorna.

Jag nämnde nyss homoeopathiska korn, strökorn, sockergryn, hvad de då heta. Homoeopatherna bruka ofta sådana i stället för droppar. Om dessa gryn innehåller Organon §. 284, noten, följande: För att gifva *mindre än en droppe af en förtunnad tinctur* »betjenar man sig ändamålsenligen af vallmo-frö-fina sockerströkorn. Befuktadt med medikament, utgör hvarje sådant korn en dosis af omkring trehundradedelen af en droppa, emedan 300 sådana strökorn tillräckligen blifva befuktade af en enda droppe sprit.» Om man tager ett homoeopathiskt

*) Jfr. i öfrigt Kleine med. Schriften. Th. II. sid. 211 ff.

strökorn, imbiberadt med potentieringen X, får man således blott en trehundradedel af den decilliondels droppe som ingår deri, d. v. s., om möjligt, mindre än intet. Man kan hissna för dessa tal, och omöjligt göra sig ett aflägset begrepp om den litenhet de beteckna. För att lösa ett *helt* gran af ett ämne, stort som ett senapskorn, räckte ej en spritsjö så stor som hela vårt stjernsystem från Solen till Neptun. En trehundradedel af en droppe ur detta haf, är den dosis som bestås i ett homoeopathiskt korn. Jag kan ej argumentera mot denna homoeopathiska vidunderlighet, men erbjuder mig att, när Dr. Liedbeck behagar, i vittnens närvaro förtära matskedtals sockergryn, impregnerade med 30:de förtunningen, af hvilken Svenska pharmakopens *) drogue Dr. Liedbeck behagar välja, NB. *när jag sjelf fått öfvervaka beredningen!*

Detta sednare är ett vigtigt vilkor, ty det är ådagalagdt att homoeopatherna ofta gifva *stora doser* i sina små korn. Så t. ex. är det kännt att Hertigen af Cannizzaro *förgafs* genom *stor dosis* räfkaka i homoeopathiska korn. Dr. *Taylor* har gjort undersökning på några s. k. homoeopathiska pulver, hvaraf ett fruntimmer illa insjuknade, och i dessa funnit morphin (den verksammaste beståndsdelen i opium) i *större dosis än läkare vanligen gifva.* I NewYork förgiftades en person genom att på skämt svälja några homoeopathiska korn, som innehöllo strychnin i *enorm* dosis, — flera andra exempel att förtiga.

Författaren till »Confessions of an Homoeopathist» säger helt öppet: »Åt tviflare på de homoeopathiska dosernas verkningar är det stundom ganska nyttigt att, i

---

*) Jag nämnde uttryckligen *Svenska* pharmakopen, ty Dr. L. kunde möjligen vilja fresta med præparater ur den homoeopathiska pharmakopen, till hvilken höra lus-pulver, skabb- och skorf-skaf, m. m. af samma sort, hvilket redan vid blotta tanken derpå väcker den ärligaste mage till äckel. Må han gerna taga upas-gift, det starkaste gift naturen eger, och jag skall ej bäfva för ett quarter sockerpullor, efter den homoeopathiska konstens reglor fuktade dermed.

korn, till utseendet aldeles lika de vanliga homoeopathiska, gifva stora doser högst concentrerade medikamenter, t. ex. morphin, strychnin, arsenik, o. dyl. Några få sådana korn, blandade med de vanliga sockergrynen, verka på ett af tviflaren snart kännbart sätt, omvänder honom, gör honom till en god patient och en utmärkt lockfogel för andra.»

Det är sådana knep, d. v. s. förfalskningar, som gifva de homoeopathiska kornen verksamhet och som narra publiken att tro på dem. Ärligt beredda hafva de naturligtvis ingen verkan, och vi erbjuda oss ännu en gång till ofvan föreslagna prof, ja om kornen göras, som några homoeopather bruka, af lika delar mjölksocker och stärkelse, så skola vi åtaga oss att *några dygn lefva på ensamt denna föda,* hvartill dock, emedan hon är osmaklig och klen, bör läggas salt, vatten och vin, hvilka ej kunna anses som motgifter.

b) Läran om medikamentspröfningar på friska.

Dr. Liedbeck säger: »På det att hvarje medels egna verkan skall kunna blifva tillräckligt och noga bekant, måste det på den friska menniskan undersökas.»

Denna undersökning sker genom intagning af homoeopathiska sockerpullor. Men hvad *verkan* en menniska kan känna af de enligt ofvan citerade föreskrifter beredda medlen är obegripligt för vanligt förnuft. Homoeopatherna hafva dock gjort sådana pröfningar *) och

---

*) Såsom bevis på grundligheten och pålitligheten i dessa af Homoeopather gjorda pröfningar, må tjena följande, af Dr. *Simpson* i Edinburgh berättade historia.

En af Dr. Simpsons fordna skolkamrater, hvilken blifvit homoeopathisk apothekare, skickade till S. en vackert målad låda, innehållande homoeopathiska medikamentskorn i små flaskor. Dr. S. lät sin unga son leka med dem, och denne brukade på golfvet tömma sockergrynen ur alla flaskorna i en hög och sålunda, väl blandade, plocka in dem ad libitum i flaskorna. När han ej gat göra det, inplockades de af en piga. En läkare, som en gång sökte Dr. S. då denne var borta, såg lådan och tog den

tusendetals personer säga sig hafva af de intagna grynen känt vissa verkningar, s. k. *symptomer.* För att förklara dem måste man se efter i de homoeopathiska skrifterna *hvilka dessa verkningar varit.*

Man finner då ibland dem en hel serie af sådana känslor, samt kropps- och själs-affekter, som alltemellanåt eller ständigt förnimmas af hvarje menniska, synnerligast af den mera känsliga, utan att man intager medikamenter, och som ännu tydligare framträda då man särskildt vakar öfver och ger akt på dem. Dit höra följande symptomer, af *Jahr* uppräknade såsom verkningar af *koksalt*, sådant vi dagligen på mat begagna, mer än som behöfdes att förse verlden med homoeopathiska doser för millioner gånger millioner år: »Stor förslappning af alla fysiska och moraliska krafter efter ansträngning.» »Stark sömnaktighet under dagen.» »Förlägenhet.» »Surr och ringning för öronen.» »Stickningar i näsbenen (?).» »Lång tids känsla som om ett hår låge på tungan.» »Bristande

---

med sig. Flera veckor efteråt träffade han Dr. S. och omtalade att han försökt homoeopathisk praktik och sett några underbara kurer af Dr. S:s sockergryn. Denne man, som sålunda gjorde sin *omvändelse* till följe af *utanskrifterna* på de små flaskorna, hvars *innehåll var totalt förändradt*, är nu en stödjepelare för homoeopathien i England! Så går det till att *blifva* homoeopath!

Vi kunna äfven, efter Dr. Simpson, berätta en historia om huru det går till att *bota* homoeopatiskt.

Dr. *Horace Green* omtalar en fru, som lång tid varit sängliggande af, som hon sjelf uppgaf, ryggmergslidande. Hon kunde icke gå eller stå, och till hennes botande hade allt försökts förgäfves. Hon hade genom sina väninnors tal blifvit ytterst pickhågad på homoeopathien, men hennes man hade sagt nej. Då bar det så väl till att mannen for på jagt. Homoeopathen tillkallades, kom, såg och sade sig skola segra, förutsade vissa verkningar af de korn han skulle sända, &c. &c. Frun svälde kornen, de underbara verkningarne inställde sig och hon mottog, stående, sin hemvändande man. Denne, som fick veta af homoeopathens tillkallande och förvånades af kuren, önskade naturligtvis att få se de undergörande kornen, och kunde, då han fick se dem, icke annat än ytterligt förvånas öfver att finna en liten dosa *perkussions-kulor* (en modifikation af vanliga *knallhattar!*), af misstag buren till den sjuka frun i stället för till den jagande mannen, men hvilka kulor hon samvetsgrannt sväljt i den tron, att de voro homoeopathiska korn — och blifvit frisk!

matlust, vedervilja för bröd och för tobaksrökning.» »Hjertklappning.» »Obehagliga uppstigningar efter fet mat.» »Slemsamlingar i strupen på morgonen.» »Spänningar öfver höfterna.» »Smärta i ryggen under natten.» »Svårighet att böja fingerlederna.» »En brännande känsla i fötterna.» »Rodnad på stortån». &c.

Såsom verkningar af *krita,* hvilken finnes så utbredd i allt hvad vi förtära, att hon t. o. m. förekommer i det renaste regnvatten, kunna, enligt samme förf., nämnas följande symptomer: »Lätthet att få ryggskott vid lyftande.» »Stor önskan att bli magnetiserad.» »Sorgsenhet och gråt vid vandring i fria luften.» »Snarkning under sömnen.» »Drömmar om döda personer.» »Fallenhet att gråta, äfven för småsaker.» »Ondska och beklaganden öfver gamla förolämpningar.» »Olust och motvilja för allt arbete.» »Hufvudvärk efter ett anfall af vrede.» »Dito efter att hafva lindat hufvudet i en halsduk.» »Hufvudvärk ökad genom spirituosa.» »Kopparslagare» (!) »Stark bländning af för starkt ljus.» »Smällar för örat vid tuggning.» »Lukten svag eller särdeles känslig.» »Dålig lukt ur munnen.» »Uppharkling af spott.» »Motvilja för tobaksrök, smak för salt, vin och sötsaker.» »Ovilja för bärandet af tättsittande kläder kring veka lifvet.» »Ökadt begär att draga djupt efter andan.» »Styfhet i nacken.» »Benen somna när man sitter.» Härtill kunna läggas en mängd, under andra medel uppräknade känslor af kyla och hetta på olika ställen af kroppen, partiella ryckningar i hud och muskler, gäspningar, hickningar, yrvakenhet, stickningar här och der, &c. &c., allt helt enkelt känslor, hvilka dagligen eller esomoftast påkomma friska och sjuka, men äro utan den allraringaste *betydelse* i vanliga fall.

En annan serie af homoeopathiska, s. k. medikamentsverkningar, framkallas af väntan derpå, eller kanske snarare af öfvertygelse att de skola komma. Hvarje läkare vet huru brödpiller och andra icke medikamenter kunna framkalla de mest olikartade verkningar hos lätt-

rörda och känsliga personer, då de förberedas på dessa verkningar. Jag vill anföra ett par exempel. Ett fruntimmer hade under en längre sjukdom blifvit van att taga morphin för att kunna somna om aftnarne. När sjukdomen var häfd ville läkarn upphöra med morphinen, men patienten kunde ej somna. Hon begärde att få igen sin kärvordna morphin. Pulver ensamt bestående af socker gafs henne, under uppgift att det innehöll morphin, och hon sof deraf, men så snart hon ej fick sitt sockerpulver kunde hon ej få en blund i sina ögon. — Då homoeopathien för några år sedan började röra på sig i Paris anställdes en serie af försök med stärkelsepiller, för att se hvad verkan inbillningen kunde hafva till framkallande af symptomer. Så gafs i ett fall af aphoni (förlorad talförmåga) två stärkelsepiller, utan något medikament dertill. Några minuter efter det första pillret var nedsväljdt inställde sig ängslan, smärta och tryckning i hjerttrakten och kring bröstet, svett, hetta och utslag på huden. Det andra pillret syntes öka dessa symptomer, och hicka tillkom. Patienten föll derpå i sömn, och när hon vaknade kunde hon tala med hög röst. — Dr. *Forbes Winslow* berättar följande: »En enfaldig prest, som i ett sällskap drack vin, sväljde händelsevis en bit lack, och en af sällskapet, som såg honom förskräckas, yttrade på skämt: »Ni skall få se att lacket förseglar tarmarne på Er.» Från detta ögonblick blef presten melankolisk och efter ett par dagar vägrade han all föda. På tillfrågan om orsaken härtill, svarade han sig känna att ingen mat kunde passera genom honom. Han förmåddes att taga ett laxatif, med god verkan; men det oagtadt kunde han ej öfverbevisas att hans tarmar icke voro hermetiskt *förseglade*, nekade att äta och dog till följe deraf.» Det finnes ingen uppmärksam läkare, som ej många gånger sett *inbillningens* verkningar och till patienternas bästa begagnat sig deraf. Dessa verkningar tillskrifva homoeopatherne deremot sina decilliondelar, hvilket är falskt.

En tredje serie af homoeopathiska s. k. symptomer äro moraliska och religiösa, tillhöra den högre själssferen, anden, och kunna på denna grund icke vara härledda från medikamenter. Hit höra ock illusioner af flera slag. T. ex. »Misströstan om evig salighet», såväl med som utan »bön och sång.» »Brist på religiös känsla och fruktan för döden.» »Samvetsskrupler.» »En oemotståndlig lust att svära och blasphemera.» Illusionerna att man »flyger», »rider på en oxe», »är en gås», »är ett barn», »har gamla stolar att laga», »att näsan och hufvudet äro genomskinliga», »att fötterna sitta på hufvudet», »att menniskor äro svin», »att man dansar på kyrkogården». »Lust att nypa folk i näsan.» &c. &c.

En fjerde serie af s. k. symptomer utgöres af verkliga sjukdomar, som aldrig kunna komma af de ifrågavarande medikamenterna, vare sig i homoeopathisk eller medicinsk dosis. Så t. ex. kan och skall vanligt *salt*, som vi dagligen nödvändigt *måste* förtära, när det gifves homoeopathiskt, vålla följande sjukdomar: »Lamhet.» »Nervfeber.» »Spasmer i strupen.» »Framfallande af bråck.» »Hudlöshet.» »Qväfvande spasmodisk hosta.» »Liktornar med skärande smärta.» »Talrika sprickor på naglarna.» &c.

Krita säges framkalla: »Aftärning utan brist på matlust.» »Säckformiga svulster, som förnyas och suppurera hvar månad.» »Hvardagsfrossa mot kl. 2 eftermiddagen, med gäspning och hosta, önskan att ligga minst 3 timmar, hvarefter händerna blifva kalla.» »Tredjedagsfrossa på aftonen.» »Delirium med syner af eld, mord, råttor och möss.» »Omåttligt omfång af hufvudet.» »Vahrafsöndrande tårfistel.» »Vahrflytning från öronen.» »Svamp i öronen.» »Fistulösa sår på underkäken.» »Sår i strupen.» »Uppsvällning och vrickning af ryggraden.» »Vårtor på armar och händer.» &c. &c.

Läsaren bör veta, att denna gallimathias af homoeopatherne *tros* och *läres* lika alfvarsamt, som jag nu framställt den, och att *hvartenda af dessa symptomer* finnes

uppräknadt af Dr. *Jahr* i hans bok om homoeopathiska läkemedlen.

Hvad afseende kan en förnuftig menniska fästa vid pröfningar af läkemedel, sådana som de, hvilkas resultater ofvan, efter auctores classici homoeopathiæ, uppgifvits? Finnes någon reson för tron härpå? Finnes någon billighet för den fordran, att man skall inlåta sig i vederläggning af dessa homoeopathiska påståenden, då blotta deras nämnande är tillräckligt att visa deras absurditet?

Likväl är detta icke nog. Inom hela medicinens literatur tror jag knapt man skall kunna inalles uppsöka 500 symptomer, *verkliga* symptomer nemligen. Icke desto mindre hafva homoeopatherna för vissa medikamenter funnit långt flera. Så t. ex. uppgifves att ett decilliondels gran *ostronskal* framkallar 1,090 symptomer, *sepia* 1,242, *kina* 1,143, det *fullkomligen olösliga kolet* 930, o. s. v.

Medikamenter hafva *i allmänhet* en hastigt öfvergående verkan. Efter homoeopathiska uppgifter verka kol, koloquint och alun symptomer för 40 dagar, och *Jahr* uppräknar minst 50 medikamenter, hvars verkningar vara en månad eller längre.

Då medikamenter, enligt homoeopathisk åsigt, för att kunna bota en sjukdom, måste vid pröfning på friska framkalla symptomer som likna de denna sjukdom karakteriserande, så är det naturligt att vissa sjukdomars botemedel aldrig kunna pröfvas på friska. Så t. ex. medlen mot alla de sjukdomar, som bero på närvaron af vexter och djur: ondskorf, skabb, mask, &c., ty de medikamenter som bota dessa sjukdomar framkalla intet symptom likt mask, eller skabb, eller skorf.

Ytterligare framkalla samma medel icke alltid samma verkningar på *olika* personer, vare sig i friska eller sjuka tillståndet. Så t. ex. tåla några menniskor icke opium, andra snart sagdt fordra det; o. s. v. Slutligen verka *medikamenter* (liksom mat, dryck och allting) *olika*

på den friska och på den sjuka menniskan, hvarföre medikamentspröfningar på friska icke äro tillräckliga för bestämmandet af medikamenters bruk i sjukdomar.

Man ser häraf att Hahnemanns stora sats om medikaments-pröfningarne på friska, sådan den af homoeopatherne framställes, sammanfaller till *intet.*

På den beror imellertid

c) den homoeopathiska läkningslagen, similia similibus curantur, »en sjukdom botas med medel, hvars verkan liknar ifrågavarande sjukdom» (Liedbeck, sid. 13); dock med det vilkor, att det använda medlet är starkare än sjukdomen, ty det botar på det sätt att det framkallar en medikaments-sjukdom, som tillintetgör den förutvarande sjukdomen.

Jag har ofvan tydligen ådagalagt, att läkemedels pröfningar efter homoeopathisk method intet bevisa, samt att de symptomer, som af medlen uppgifvas framkallade, *aldrig* bero på dem, hvarföre allt det stöd för den homoeopathiska läkningslagen som hemtas af dessa pröfningar och de sålunda pröfvade medlens s. k. verkningar i sjukdomar, är en stor fiktion.

Denna »eviga och osvikliga naturlag», som Hahnemann kallar den, att liknande botas med liknande, har dock andra motsägelser, icke mindre vigtiga. Så anför Hahnemann, såsom bevis för denna lag, naturens läknings-process i vissa sjukdomar, och *alla dessa exempel,* hemtade från andra läkares skrifter, *äro osanna.* Vi vilja anföra ett par, och först se huru H. *citerar,* sedan huru han *drager slutsatser.*

Pag. 123 i Organon läses: »Feberns och hostans beskaffenhet hafva i mässling och kikhosta inbördes (!) likheter, hvarföre ock *Bosquillon* såg, att då dessa sjukdomar förekommo under en och samma farsotstid, många barn, som öfverstått mässlingen, derefter undsluppo kikhostan. Äfven för framtiden skulle de medelst (?) mäss-

ling blifvit osmittbara af kikhostan, om ej den senare endast delvis vore en mässlingslik sjukdom, d. ä. om den ock hade ett med mässlingen likartadt utslag. Men då så icke är; förstås det, att mässling blott kunde skydda *flera* från kikhosta och det endast och allenast för då gängse farsot.»

Bosquillons ord äro: »Naturen af den smitta, som frambringar kikhostan, är okänd. Man har iakttagit att hon ofta föregås af anfall af epidemisk messling. Deraf kunde man tro, att hon, liksom messlingsämnet, har en särskild dragning till slemkörtlarne, och att dessa sjukdomar hafva någon slägtskap. Men de äro dock oberoende af hvarandra, och smittan är olika; ty man har sett många personer som varit angripna af messling, undgå kikhosta, och andra få den sednare ehuru de (ej nyligen, utan lång tid) förut haft messling; hvilket bevisar att sjukdomsämnets uppkomst är olika i dessa tvenne sjukdomar.»

Läsaren torde häraf finna Hahnemanns citat vara falskt och hans slutsatser likaså. Bosquillon säger, att flera personer hafva först messling och sedan kikhosta, hvilket antyder ett *samband* mellan begge sjukdomarne; men då många som få messling ej få kikhosta efteråt, och många få kikhosta först en lång tid efter messlingen, så synes det att sambandet ej är så nära som man af de första fallen skulle hafva anledning förmoda. Bosquillon vill således icke visa att dessa sjukdomar *utesluta* eller *tillintetgöra* hvarandra, utan att der finnes någon, ehuru otillräcklig, grund för det antagandet att messling *bereder väg* för kikhostan.

Lika osannt och oärligt förfar Hahnemann på föregående sida, 122. »*Komma menniskokoppor till kokoppor; så omintetgöras, som bekant är* (?)*, de sednare, så att de ej uppnå sin utveckling.* Detta naturförhållande beror äfvenledes deraf, att de förra ehuru högst likartade likväl äro starkare än de senare. Men *är åter vaccinen*

nära mognad och koppor ändock sammastäds yppa sig; så minskar och mildrar den koppsmittan, såsom Mühry (jfr Robert Willan, Om koppympningen,) och många andra intyga.»

Willan säger likväl (l. c. p. 3):

1. När en person ympades med kokoppor och smittkoppor *omkring samma tid,* så gingo begge ympningarne till; ty *vaccinblemman gick till sin mognad på den vanliga tiden, liksom koppblemman.*»

2. Detta egde rum, utan väsendtlig olikhet, i *alla* fall då tiden mellan begge ympningarne *icke öfversteg en vecka;* men

3. då smittkoppämne inympades på *nionde* dagen efter vaccinationen, syntes dess verksamhet vara *alldeles förhindrad.*»

Willans ord äro således *fullkomliga motsatsen af hvad Hahnemann uppgifvit,* och på dessa falska uppgifter är det han stöder sin lag. Vi kunna försäkra läsaren att *intet* af alla de exempel han anför är mera bevisande än de två här närmre granskade.

Men vi kunna ej så lätt släppa denna kopphistoria då vi hafva *Willan* framför oss. Hans arbete är måhända det bästa verk medicinen eger med afseende på kopporna och i allo pålitligt, hvarföre det måste smickra homoeopatherna att se det användas såsom stupstock åt en af Hahnemanns läror. Pl. I fig. 3 i Willans verk vederlägger innom en rymd af $\frac{1}{2}$ quadrattum Hahnemanns lag att »två likartade sjukdomar» (hvarpå smitt- och ko-koppor anföras såsom exempel), »tillintetgöra hvarandra inbördes, på så sätt att den starkare öfvervinner den svagare.» »De kunna ej *tillvara jemte hvarandra innom samma organism*», säger han i §. 44.

På Willans figur ser man imellertid armen af en gosse, som tio dagar före vaccinationen blifvit ympad med smittkoppämne. Vaccinblemman har gått till, och afritas

afritas fullt utvecklad; och *inom* den ena kanten af hennne står en smittkoppblemma, som uppsteg och *mognade* der. Materia tagen från den inneslutna smittkoppan, framkallade smittkoppor; materia från vaccinblemman meddelade kokoppor. Det är således icke blott två liknande sjukdomar inom samma organism, utan inom samma lilla hudbit, inom samma inflammationsområde! De bestå ändå jemte hvarandra, gå sin gilla gång, och fortplantås med alla sina egenheter! Hvad äro alla Hahnemanns och hans efterföljares »eviga, osvikliga lagar» mot detta enkla talande factum?

Vidare är lagen omöjlig på den grund, att homoeopatherne aldrig kunna uppgifva hvad som menas med *liknande,* huru stor grad af likhet som erfordras och specielt hvaruti likheten skall bestå.

Det berättas om Hahnemann, att första idéen om lagen similia similibus uppstod hos honom, då han, efter intagning af den frossan botande kinan, fick frossa *). Om han varit logisk skulle han uppställt lagen sålunda: en sjukdom botas med det medel, som hos en frisk framkallar *samma* sjukdom. Sådan lagen nu finnes: liknande botas med liknande, är han i den olösligaste strid med Hahnemanns första erfarenhet, således fällande för hela läran. Läkning enligt denna lag: samma med samma, har blifvit kallad Isopathi, förfäktas af några, men förkastas af Hahnemann sjelf och alla renhåriga homoeopather.

Då icke de hvarandra upphäfvande sjukdomarne få vara de samma, så skall dock likheten dem emellan vara »så stor som möjligt.» Vi vilja i ett par exempel se huru stor denna likhet behöfver vara, och då vi förut omtalat koppor och messling, kunna vi äfven begagna dem såsom exempel omigen.

Pag. 124 i Organon, vid bevisningen af naturens homoeopathiska läkningslag, heter det: »Så läktes *långsamt räformsutslag* i och med mässlingens utbrott, så-

*) Se öfvers. af Organon, sid. 3.

som Kortum iagttog. Ytterst brännande, *friselhkt utslag* i ansigtet samt å hals och armar, der det vid hvarje vädervexling förnyades och i det hela *varat 6 år,* förvandlades genom mässlingens tillkomst i en allmän hudens svulstsjukdom. Sedan mässlingen var öfverstånden var ock det förra utslaget läkt samt återkom icke vidare.»

Dessa trenne hudsjukdomar, hvilka Hahnemann anför såsom exempel på hvarandra *liknande,* äro i sjelfva verket högst olika. Den första, kroniskt reform-utslag, är en *långvarig, feberfri, jemnt fjällande* hudsjukdom. Den andra, kronisk frisel, likaledes ett *långvarigt,* stundom med feber förenadt, *blåsbildande* utslag. Messlingen är en *febril, hastigt förlöpande* sjukdom med ett *rödt, icke blåsigt* utslag, som *efteråt* fjällas af. Mellan dessa tre finnes ingen annan likhet än namnet utslag, samt att de äro åtföljda af fläckar på huden. Likaväl kunde man kalla tigern, gråsparfven och laxen liknande, ty alla tre kallas djur och alla tre äro fläckiga. Men detta är ej det *karakteristiska* för dem, och »en enskild sjukdomsyttring» (här utslaget) »är lika litet sjukdomen sjelf, som foten utgör hela menniskan», heter det i Organon §. 7. Det finnes mellan dessa trenne sjukdomar ingen yttre eller inre väsendtlig likhet; frågas då: huru uppenbarar sig den »eviga, osvikliga» *likhets*-lagen i dem? Homoeopatherne blifva skyldiga svaret.

Om kopporna anföres (sid. 122 & 123 i Organon), att de till följe af *likheten* läkt »långvarig ögoninflammation», tvåårig blindhet», »döfhet och andtäppa, hvilka stigit till sin högsta utvecklingsgrad», »svulster i testiklarne», »rödsot», »en svullen och förlamad arm», »frossfeber.» Vi trotsa hvarje förnuftig menniska, att mellan de nu uppräknade sjukdomarna och kopporna finna den *ringaste verkliga likhet;* ännu mindre finnes den *största möjliga likhet.* Hvar är den »eviga, osvikliga» *likhets*-lagen?

Hahnemann säger att dessa åkommor likna *vissa symptomer* vid koppor eller de sjukdomar, som följa på koppor; men detta gäller blott *enskilta undantagsfall,*

och Hahnemann har sjelf sagt: »foten utgör icke hela menniskan»; detta kryphål duger således icke heller. I Hahnemanns och hans efterföljares skrifter finnes intet criterium anfördt, hvarefter den s. k. likheten skulle bestämmas, och de exempel som anföras, äro odugliga.

Vi hafva sett, att lagen similia similibus *icke* har *något stöd i naturen.* Men icke nog dermed: han har äfven i naturen sin *tydligaste vederläggning.*

Koppor och messling hafva vi begagnat såsom exempel flera gånger; vi välja dem ännu en gång. De äro tvenne sjukdomar, mycket liknande hvarandra. Båda äro specifika febrar; båda spridas genom smitta; båda hafva ett bestämdt förlopp: stigande, höjd och fallande; båda angripa samma person i allmänhet blott en gång; båda åtföljas af ett öfver kroppen mer och mindre utbredt utslag; i båda förlöper detta utslag innom viss tid och på visst sätt; och i begge föregås utslaget några dagar af vissa febersymptomer. Likheten mellan dessa sjukdomar är så stor, att, ehuru Araberne noga beskrefvo deras symptomer, *läkare* likväl under nära tusende år sammanblandade begge, och ansågo kopporna såsom en messling med ett starkare utslag. (*Bateman.*)

Denna likhet är betydligt större än mellan messling och reformar, mellan koppor och blindhet, ja den är större än mellan de flesta homoeopathiskt s. k. liknande sjukdomar. Här äro »två till väsendet skiljda, men ändock till yttrings- och verkningssätt likartade sjukdomar», som Hahnemann fordrar (§. 45 Organon); ja Hahnemann tyckes sjelf vilja (i §. 40) anse dem som sådana. Likväl citerar han längre ned huruledes Russel, Rainey, Maurice, Ettmüller och Zenker sett koppor och messling samtidigt, och vi kunna tillägga Diemerbroeck, Sidobre, Bergius, Jones, Tracey, samt Rilliet och Barthez, hvilka sistnämnde i sitt arbete öfver barnsjukdomarna (Tome III. sid. 58) säga: »*Det är alls icke sällsynt* att se messling föregå koppor, *inträffa samtidigt med dem,* eller komma *efter dem.* När båda utslagsfebrarne sammanträffa, *följa*

begge sitt lopp (toutes deux suivent leur cours).» Hvar är nu åter den »eviga, osvikliga» lagen, att »två till väsendet åtskiljda, men ändock till yttrings- och verkningssätt likartade sjukdomar *tillintetgöra hvarandra* inbördes, då de träffa samma organiska varelse»?

Så förhåller sig lagen similia similibus i fråga om den ena sjukdomens läkande inflytande på den andra. Vi skola visa detsamma i fråga om medikamenter.

Vi hafva ofvan sett huru Hahnemann först kom att tänka på den homoeopathiska botningslagen, till följe deraf att han sjelf fick frossa genom intagande af kina. Han undersökte derefter en mängd andra medel, fann samma resultat och drog deraf den allmänna, »eviga och osvikliga» lagen, similia similibus curantur. En osviklig lag måste naturligtvis gälla alltid; en allmän lag gälla i de flesta fall. En sådan allmän lag är den att kina, förnuftigt använd, botar frossa. Men den lagen att kina framkallar frossa är ännu aldrig bevisad af några facta. Att personer fått frossa under det de brukat kina, kan möjligen någon gång hafva varit händelsen i trakter der frossan råder i högre grad endemiskt; men det var då en följd af malaria på stället, ej af kinan. Millioner menniskor hafva före och efter Hahnemanns tid tagit kina såsom stärkande medel, utan att deraf få frossan. Man må ej anmärka att dessa voro sjuka, då Hahnemann talar om försök på friska. Han säger uttryckligen (§. 142) att i de kroniska sjukdomarna kan ock medikamentspröfning ske. Det är åt sådane kroniskt sjuke läkare ge kina såsom stärkande, men ingen har fått frossa deraf. Ganska många engelska sjöofficerare och matroser på stationerna vid afrikanska och indiska kusterna hafva under långa tider tagit kina såsom preserverande medel; ingen af dem har deraf fått frossa. Vi veta ej af någon läkare som sett något fall der frossa härledts från kina. Om vi ock låta de homoeopathiska uppgifterna gälla, då de omtala sådana händelser, så få vi dock lagen bekräftad i högst 1 fall på kanske 10,000. Den är då ingen »osviklig» lag, icke

en allmän lag, icke ens någon lag, utan blott ett undantag. Att upphöja ett undantag till regel är väl bland de djerfvaste logiska tilltag någon tillåtit sig.

Men vi gå ännu längre och påstå att kina (eller quinin) i *homoeopathisk dosis* icke en gång botar frossa. Om vi taga Dr. *Wurmbs* statistik till hjelp, så finna vi honom uppgifva sig hafva bland 110 fall af frossa, försökt quinin i homoeopathisk dosis i 7, och af dessa botat 3 fall. Vi sakna uppgift på *huru länge* dessa 3 voro i anstalten intagna innan kinan gafs, men då patienter qvarlegat i sjukhuset och haft ända till 26 anfall innan de botades, så kan man ganska tryggt antaga att dessa 3 icke botats under första dagarne efter inkomsten. Hafva de icke gjort det, så saknas beviset för kinans botande förmåga, emedan det är notoriskt att en mängd frosspatienter botas *endast* genom ombytt diet och lokal, liksom att vissa frossor *icke* botas utan dylikt ombyte. Vore kinan i homoeopathens händer ett lika *säkert* medel som i läkarns, så borde det hafva användts homoeopathice i flera fall. Det har ej skett, ergo - - - - hvar är den »osvikliga» lagen?

Sådane äro de homoeopathiska lagarne: falska från början till slut, stöda sig på origtigt uppgifna eller origtigt förstådda facta, och utspinnas af en rik fantasi. De påminna om Mr. *Brodribbs* berättelse. En enthusiastisk naturforskare hade sammansatt en grann theori öfver något ämne och var särdeles stolt deröfver. »Men facta, min käre vän», sade en bekant, »men facta passa icke in i din theori.» »Passa de icke in», sade naturforskarn och höjde på axlarna, »nå det är illa för facta det!» — Detta är ock homoeopathernas tröst vid granskningen af deras theorier.

Vi hafva hittills betraktat några abstrakta theorier om medikamenters verkningar och sjukdomars inbördes förhållanden till hvarandra. Om dessa ämnen kan hvar och en *filosofera* hur vildt han behagar, blott han *handlar* förnuftigt vid sjukbädden. Detta handlande är pröfvo-

stenen för läran och för läkaren; det är till den homoeopathien vädjar. Vi skola se huru hon härvidlag går till väga, då vi till granskning framtaga

d) *homoeopathernas sjukdomsbegrepp och uppgiften vid deras sjukdomsbehandling.*

»Lagen» lyder i dessa hänseenden hos Dr. Liedbeck sålunda: »Sjukdomen bedömes efter varseblifliga symptomer (sjuktecken) och den sjuka kroppens förändringar, hvilka tillsammanstagna uppfattas till en hel sjukbild. Det blir då ej nödigt att forska efter sjukdomens »Inre» eller dess »Väsen», hvilket ej kan af våra sinnen uppfattas, och således för alltid lärer, likasom hittills, förblifva höljdt af ett mystiskt dunkel.»

För att göra denna lags mening fullkomligt tydlig måste vi anföra några ställen af den homoeopathiska bibeln, Hahnemanns Organon.

§. 6. »Äfven vid den skarpsinnigaste naturbetraktelse skall den fördomsfrie forskaren i hvarje enskildt sjukdomsfall icke kunna varseblifva andra än yttre, genom sinnena kännbara förändringar i kroppens och själens befinnande, såsom tecken, tillfällen och yttringar af sjukdomen, d. ä. anomalier hos den sjuka från dess friska (normala) tillstånd, hvilka förändringar *kännas af den sjuke, varseblifvas af hans omgifning och iakttagas af läkaren. Alla dessa varseblifliga sjukdomstecken föreställa sjukdomen i hela dess omfång*, d. ä. *de bilda samfält den sanna och enda tänkbara sjukdomsformen.*»

§. 7. Sedan läkarn fästat afseende på tydliga orsaker, smittning, den sjukes konstitution, lefnadsvanor, &c., »bör han sist och förnämligast fästa sig vid sjukdomsbilden, hvilken utåt återspeglar sjukdomens inre väsende, (sic!) d. v. s. inbegreppet eller *summan af symptomerna, såsom det* förnämsta eller *enda föremålet, som bör leda honom vid medelvalet, och såsom det enda,*

han behöfver känna och tillintetgöra genom sin konst, för att derigenom återställa helsan.»

Hvad Hahnemann *här* kallar »sjukdomens inre väsende», något som Dr. Liedbeck icke anser homoeopatherna böra söka efter, benämner H. vanligen *lifskraft* och i §. 12 heter det: »Sjukdomar frambringas endast och allenast af den sjukligt förstämda lifskraften. Den för våra sinnen *varseblifliga sjukdomsyttringen uttrycker och ådagalägger all liktidig inre förändring*. d. ä. *hela sjukliga förstämningen hos den inre dynamis*. Sjukdomsyttringen och alla från den friska lifsprocessen afvikande märkbara förändringars försvinnande genom läkning betinga och förutsätta således, lika nödvändigt som visst, lifskraftens återställelse till helsa.»

§. 31, noten. »Fastän sjukdom här kallas en stämning eller förstämning af befinnandet; så är detta icke sagt för att gifva en hyperphysisk förklaring öfver sjukdomarnas natur i allmänhet eller enskilta sjukdomsfall isynnerhet. Tvärtom skall denna term endast antyda hvad sjukdomarna *icke äro*, och ej ens kunna vara, d. v. s. *mekaniska eller kemiska förändringar i den materiella kroppssubstancen, samt att de ej bero af materiella sjukdomsämnen — utan blott äro andeliga och dynamiska uttryck (modifikationer) af vår tillvaro.»*

I §. 74, noten, får nyss anförda ställe en ytterligare förklaring. »Dukar sjuklingen under, så plägar den, som fulländat kuren, förevisa organisationsfelen, liksom vore de samt och synnerligen ursprungliga eller åtminstone beroende utaf den ursprungliga sjukdomen. *De anatomiska pathologiernas teckningar innehålla ännu alltför ofta alstren af denna sjukdomarnas förfuskning.»*

Fullständigt Hahnemannisk lyder således Dr. Liedbecks lag: Sjukdomen bedömes efter de af den sjuke sjelf kända, af omgifningen varseblifna, af läkarn iagttagna sjukteckneu, hvilkas summa utgör sjukdomen i hela dess omfång, bilda den enda och sanna sjukdomen. Då

lifskraften ensam är förstämd, då inga mekaniska, kemiska eller organiska förändringar ligga till grund för eller bero på den ursprungliga sjukdomen, är det ej nödigt att forska efter sjukdomens »inre». När symptomerna äro häfda, så är lifskraften återställd till helsa, och det är nog.

Denna lag är så diametralt motsatt all medicinsk och öfverhufvud all vetenskaplig forskning, så i grund och botten låg och förnedrande, att vi se oss nödsakade utförligt vederlägga den, äfven med fara att trötta den vetenskaplige läsaren, och synas vidlyftige för den icke vetenskaplige. Må man dock fästa i minnet att granskningen af denna lag berör hufvudskillnaden mellan den praktiska medicinen och homoeopathien, hvilken sednare afser att taga spiran från och uttränga den förra *), att således en läkare har rätt, ja är skyldig att nagelfara pretendentens fordringar.

Till en början må emot ofvananförda lag anmärkas, att *lifskraft* just är ett sådant der »mystiskt dunkelt» ord, som Dr. Liedbeck märkvärdigt nog klandrar, ja det är just det dunklaste af hela läran om organismens befinnande i både friska och sjuka tillståndet. Det är ett namn, utan motsvarande bestämdt begrepp, en antagen frambringare af vissa obestämda fenomener, lik den siste Hohenstaufen öfver allt och ingenstädes. En oförklarlig och obestämd omstämning i detta obekanta, provisoriskt antagna, är för homoeopathien sjukdom! Hvilken hållpunkt denna ovisshet skall lemna åt homoeopathien begriper hvar och en.

Denna lifskraft har den medicinska forskningen numera betydligt inskränkt. De af Hahnemann förnekade

*) »Homoeopathien sträfvar icke blott till införande af ny praktik i en enskild gren af medicinen, utan fordrar för sin rensopande reformation hela den praktiska medicinens område, börjar striden med det gamla systemet på hvarje tum af dess besittningar, och har att fördrifva det från dess fästen i den falska erfarenhetens moraser, i tomma hypotheser och theorier», heter det i en engelsk brochyr, som uppgifves vara författad af D:rna Drysdale och Russel och reviderad af Prof. Hendersson.

mekaniska och kemiska lagarne hafva alltmera inkräktat på hennes område; de hafva visat att en stor del af hennes verk redan kan eftergöras i laboratorium, att många af hennes yttringar äro följder af (de kemiska) elementernas mekaniska eller kemiska inverkan på hvarandra; de hålla fram såsom *mål* hennes hela subsummering under några mekaniskt-kemiska lagar, lika enkla som någon af de kända, och troligen blott ytterligare utvecklingar af dessa. Det är klart, att man äfven på denna forskningsväg, liksom på alla andra, skall komma till en yttersta gräns, till någon eller några slutlagar, för hvilka ingen annan grund, ingen annan bestämning gifves än Skaparens Varde; men detta hindrar ej undersökningen af hvad Han velat med detta varde, hvad lagar Han fastställt för varandet; och dessa lagar äro inga fantomer, utan verkligheter, hvilka *böra* utforskas, dels för vetenskapens, forskningens egen skull, dels för den nytta deras kännedom kan utöfva på menskligheten. Sådan är ock den medicinska forskningens sträfvan, tvertemot den homoeopathiska dåsigheten, som är nöjd med det magiska ordet lifskraft, eller öfversitteriet, som förklarar sig hafva uttömt ämnet då det kastat fram denna intet sägande term.

I medicinen har hvarje sjukdom och hvarje sjukdomsfall två delar eller elementer:

1:o någon *inre* sjuklig förändring i verksamheten eller tillståndet af den del eller de delar, der sjukdomen har sitt säte; och

2:o flera eller färre *yttre* »varseblifliga sjukdomstecken», hvilka äro följder af de inre störda organernas verksamhet eller tillstånd.

Det första momentet sätter homoeopathen sig öfver, det är för honom lifskraften, hvilken det ej är nödigt att forska efter. Eller kanske rättare: han har blott en sjukdom, lifskrafts-sjukan, hvarföre om han vore rätt konsequent han blott borde hafva ett läkemedel, ty homoeopathien botar specifikt. Då det emellertid icke är någon

konsequens i den homoeopathiska läran, utan blott ett godtyckligt system, så kastas denna sjukdoms-enhet bort och det andra momentet, de yttre symptomerna, qvarstå, samt äro, såsom vi ofvan funnit, den homoeopathiska läkarens enda rättesnöre.

Vi hafva förut sett, hvad homoeopathien menar med symptomer. Vi funno de homoeopathiska symptomerna vara ett sammelsurium af sensationer, sinnesförvirringar och sjukdomar, utan att innebära det ringaste betecknande för patientens verkliga tillstånd. Det är emellertid sammanfattningen af sådana symptomer hvilken säges utgöra sjukdomen. En sådan sammanfattning måste följaktligen kunna bilda sammelsurii-sjukdomar, sjukdomar som ej äro sjukdomar, och de homoeopathiska skrifterna öfverflöda på sådana.

De verkliga, sjukdomar betecknande *symptomerna*, äro för homoeopatherna sjelfva *sjukdomen*. Så t. ex. är vattusot en homoeopathisk sjukdom, liksom den är en sjukdom i allmänhetens ögon. För läkaren är den blott ett symptom. Homoeopathen behandlar vattusot enligt sin s. k. erfarenhet med sockergryn af alla möjliga slag, och alltid frugtlöst, så länge han handlar efter sina lagar. Vattusot kan nemligen bero på de mest olikartade inre förändringar i hjerta, lungor, mjelte, lefver, njurar, på svulster i underlifvet, tillstoppningar af kärl, blodets egendomliga beskaffenhet, o. s. v. Allt detta, som vid obductioner kan visas och under lifvet ganska ofta, om ej alltid, bestämmas, är för homoeopathen en sjukdoms »förfuskning»; han kan ej känna detta, ty det ligger utom symptomsferen, hör till detta outransakliga »inre», som ej är nödigt efterforska; han måste underkänna det om han vill följa sina lagar, och följer han dem ej, emedan de ej räcka till, så erkänner han deras osanning.

Så, för att välja ett ännu mera slående exempel, gifves en sjukdom som kallas Skabb. Om den läser man i Organon följande.

Efter att hafva talat om Syphilis och Sycosis *) såsom tvenne slags kroniska smittor, säger Hahnemann i §. 80: »Den i naturen ännu återstående tredje chroniska smittan är dock vida mer betydelsefull än de tvenne anförda: - - Skabb (psora) åtskiljes genom sina yttre karakteristiska tecken, ett eget utslag på huden med odrägligt kittlande och vällustig klåda samt en egen lukt, både från Syphilis - - och Sycosis - - -. Utslagssjukdom är alltså den vanligaste *grundorsak* till en otalighet af sjukdomsformer, dem pathologierna upptagit, såsom egna bestämda sjukdomar: t. ex. nerv- och organisations-sjukdomar af alla slag; såsom såkallad nervsvaghet, modersjuka (hysterie), svårmodighet, hypochondri, galenskap, melancholi, fånighet, raseri, fallandesot, allehanda slags kramp, Engelska sjukan och skrofler under alla dessas olika skepnader, kräftan, nerv- och blodsvamp (fungus hæmatodes & medullaris); missbildningar af alla slag; gikt, hæmorrhoider, gulsot och blåsjuka, vattensot; hämmad reglering; blodstörtning ur mage, näsa, lungor, urinblåsa och lifmoder; andtäppa och lungsot; — hufvudvärk (migraine): döfhet; grå och svart starr; njursten; lamheter, bristande sinnen samt värk af tusendetals slag, m. m.» **)

»12 år behöfde jag (Hahnemann) för att utforska sanningen häraf och samtidigt undersöka en mängd medel (antipsorica) vuxna segern öfver en stor del yttringar och former af denna vidunderliga och tusenhöfdade sjukdomshydra.» - - -

*) Om Sycosis, ett mjölkskorf liknande utslag, företrädesvis uppträdande på hakan, säger Cazenave i sina »Leçons sur les Maladies de la Peau», sid. 81: »Jag kan försäkra, att under 25 års studier på hospitalet St. Louis har jag aldrig sett ett enda fall, der man kunnat misstänka att Sycosis varit smittsamt.» För Hahnemann *tycks* Sycosis vara = Condylomer. Vi förstå ej rätt hans mening, och öfverlemna åt homoeopatherna hela läran.

**) I »die chronische Krankheiten» (1828) I. 138, uppräknar han öfver 100 följdsjukdomar eller rättare former af skabbsjuka, hvilka föregås af 410 symptomer (på 43 sidor) af urskabben! Dessa uppgifvas dock blott vara »några af de förnämligaste, af honom iakttagna symptomerna»! Th. I. Sid. 24 säger han att »sjuättondelar af alla kroniska sjukdomar hero på skabben.»

»sedan jag upptäckt många verkligt-specifika läkemedel emot de långsama lidanden, som af utslagssjukdom alstras. Dessa s. k. antipsoriska medikamenter äro ofta, mera än de förut undersökta, specifika läkemedel emot de svåraste åkommor, som alstras af den stora grundsjukdomen för mängden af långsamma krämpor, och deraf hafva de fått sin benämning ......

Förf:s (Hahnemanns) *Anm.*»

»Senare åren hafva läkare» (homoeopather?)» i nästan alla Europas länder mer och mindre (!) bekräftat dessa Hahnemanns uppgifter. I Amerika äro ock många bland antipsoriska läkemedlen, befundne hjelprika vid den der flerestädes gängse spetälskan (lepra).

Öfversättarens (Dr. Liedbecks) *Anm.*»

Dr. Mure, som a priori trodde, att »då naturen på barns hufvud fortplantade massor af löss, hon deruti gaf en anvisning på ett specifikt medel mot den kroniska skabbsmittan», anställde försök med pulveriserade sådana smådjur, och fann med en »känsla af inre tillfredsställelse» att infusion på dessa djur, hvad man skulle kunna kalla lus-thé, vållade 283 symptomer och var ett specifikt medel mot den kroniska skabben.

En prest i England, Mr. *Everest,* har funnit att all synd i verlden beror på urskabben, påstår att synden icke utrotas, att Guds ord ej anammas af menniskorna, förr än man börjar att, generation efter generation, med botemedel mot denna sjuka homoeopathiskt behandla barnen, »så snart de öppnat ögonen för ljuset, — om icke förr.» *)

Man ser af allt detta hvilken stor vigt homoeopatherne ännu i denna stund, öfverallt och i alla förhållanden lägga på denna Hahnemannska skabb-lära. Likväl är den blott ett af Hahnemanns vanliga nousens, hvartill man på nästan hvarje sida i hans egna och andra homoeopathiska skrifter finner motstycken.

*) Se i öfrigt härom: »Bidrag till homoeopathiens sednare historia.» Stockholm 1854.

Skabben beror nemligen, som hvarje läkare vet, på ett litet djur, Sarcoptes hominis, som gräfver gångar i skinnet, som kan tagas derifrån och visas för hvar och en. Hela sjukdomen botas, sedan många år tillbaka, af läkare på några dagar, och under de sednare åren har man börjat, hos fullvuxna personer, bota den på *tvenne timmar!* och märk väl: bota den utan skada för patienten och så komplet att det fordras tillkomsten af nya skabbdjur för att ånyo framkalla sjukdomen. Denna sjukdom har inga andra följder än utslaget och klådan samt de af störd nattsömn och nämnda klåda framkallade. Hela den öfriga raden af sjukdomar är från början till slut en Münchausiad, hela historien om de antipsoriska medlen följaktligen detsamma; Hahnemanns 4 volumer »die chronische Krankheiten», tillsammans 1,300 sidor, idel onyttigt, osannt och sanslöst prat om en dikt utan tecken till grund i naturen.

Så länge man blott höll sig till symptomerna af skabben, utslaget, klådan, &c., fanns intet botemedel deremot; men så snart man aktade nödigt att forska efter sjukdomens *orsak,* det föraktade »väsendet», och fann den, så kunde man strax bota sjukdomen. Detta exempel måtte, om något, visa nödvändigheten af sådan forskning och tillika ådagalägga huru oändligt den medicinska forskningen ligger öfver homoeopathien.

I andra sjukdomar, ja i alla, går medicinen tillväga på samma sätt: hon ger akt på alla väsendtliga symptomer, antecknar och jemför dem och söker deras orsaker i de särskilda organerna eller förrättningarna. Hennes förnämsta hjelpmedel är härvid den pathologiska anatomien, som lärer henne de för sinnena märkbara förändringar kroppen genom sjukdomar undergår.

Om denna vetenskapsgren hafva vi ofvan anfört ett Hahnemanns yttrande, och ännu skarpare uttalar han sig på ett ställe i sina mindre skrifter sålunda: »Var ej alltför ifrig att få öppna liken af de personer ni dödat. Ni

skulle aldrig göra det om ni visste hvad ni derigenom uppenbarade för den som känner sanningen. - - - *Dervid ådagalägges ej hvad som fanns före Er behandling, som ni vill inbilla den dödes anförvandter, utan hvad som blifvit frambragt genom Er behandling.»*

Den skamlösa origtigheten af denna Hahnemanns och hans efterföljares sats, kan genom ett enda exempel ådagaläggas.

Det händer ej så sällan att en person, som hela sitt lif igenom varit frisk, utom att han lidit af lindrig hufvudvärk eller blod åt hufvudet, som det heter, hvarföre han aldrig rådfrågat läkare, sitter frisk och glad bland de sina; och att han, midt under ett hjertligt skratt, ger till ett skrik, och faller sanslös ned. En läkare tillkallas genast, kommer, men finner patienten redan död. Läkaren förklarar dödsorsaken hafva varit slag, eller utgjutning af blod i hjernan, begär obduction, får göra den och finner hvad han förutsagt. Är hans behandling der orsak till döden? Är han skuld till att under årens lopp de fina hjernkärlens väggar småningom skörnat under gradvis afsättning i dem af mikroskopiskt små fettkorn, och att nu ett ställe blifvit så skört att det brister vid en tillfällig, af skrattet förorsakad, blodstockning i hufvudet? Om han för en annan sjukdom vårdar denna patient och under tiden slag inträffar, är det då hans behandling som framkallat denna fettbildning i kärlen? Finnes det någon läkare eller homoeopath, som tror sig kunna genom sin behandling förekomma den? Finnes någon, som ens kan veta att ett sådant tillstånd i kärlen finnes till, förr än man ser effekten?

Oriktigheten af denna Hahnemanns sats ådagalägges äfven tydligt af den erfarenheten, att vissa af dessa sjukliga förändringar vid obductionen visa sig alldeles likadana antingen den döde under lifstiden behandlats medicinskt, homoeopathiskt eller icke alls.

Den ådagalägges än ytterligare deraf, att vissa sjuk-

liga förändringar i kroppens inre genom kemiska, mikroskopiska och andra undersökningsmethoder kunna, då patienten första gången talar vid läkaren, på pricken bestämmas till sin beskaffenhet och efter döden befinnas precist sådana läkarn förutsagt, utan ringaste förändring efter en lång tids behandling. Dessa sjukdomar hafva ofta icke dödat patienten, icke heller har läkarn gjort det, utan följderne af sjukdomarna, symptomerna, hvilka ingen behandling, den homoeopathiska långt mindre än den medicinska, kunnat förekomma eller hindra, så länge orsaken qvarstod.

Såsom exempel härpå kunna anföras vissa former af hjertfel. Deras följder och för patienten sjelf märkbara symptomer, kunna ibland af sig sjelfva lindras, ibland genom läkarebehandling minskas och försvinna, för en tid. Homoeopatherne som gifva sina sockergryn mot dessa symptomer, med sublimt förakt anseende och fullkomligt okunniga om sjukdomens »inre», förklara genast, när naturen sjelf lindrar symptomerna, eller döljer dem helt och hållet, att grynen stämt om den »förstämda lifskraften» och *botat* sjukdomen. Men han tar ånyo ut sin rätt, homoeopathen står der med skammen, om han någonsin kan känna sådan, och den »eviga, osvikliga lagen» har fått en ny örfil, hvilken tyvärr! träffar patienten, och icke homoeopathen. På detta sätt är det homoeopathien botar. Det sednaste celebra exemplet härpå är Marskalken *St. Arnauds*, «efter flera misslyckade kurförsök, skedda läkning från flerårigt underlifslidande genom en homoeopathisk läkare», hvarom Dr. Liedbeck berättar i sin sednaste skrift, sid. 53. St. Arnaud dog eljest utaf samma homoeopatiskt *botade* sjukdom, icke så långt derefter. Homoeopathen kanske säger med Holberg:

»Han döede, det är sandt; men Febren ham forlod.»

Vi hafva nu sett huru det bär sig vid tillämpningen af den homoeopathiska lagen, att symptomerna äro sjukdomen, och äfven på spridda ställen visat huru den

strider mot vetenskaplig forskning. Men i det sednare hänseendet hafva vi ännu några ord att tillägga.

Hahnemann och hans efterföljare anse kännedomen om summan af de för sinnena varseblifliga sjukdomstecknen såsom den homoeopathiska forskningens yttersta mål. Hvarje summa af symptomer är för dem en sjukdom, vare sig dessa symptomer äro inbillade eller verkliga; der fordras blott en summa, de sammanställda enheterna deri må vara huru incommensurabla som helst. Detta sätt att summera är naturligtvis ovetenskapligt, ty man kan ej utan falskt resultat, sammanlägga annat än samma slags storheter.

Vidare äro sinnena icke nog för en vetenskaplig slutsats, der erfordras äfven *tanke,* samt att det med sinnena uppfattade skall *begripas.* Om man ser en menniska, ser att hon går och står, sitter och ligger, &c., ser alla hennes förrättningar, allt hvad man med yttre sinnen uppfattar af henne, så har man dock ej derigenom begripit hvad en menniska är. Dertill erfordras något mera; man måste begripa sammanhanget mellan dessa yttre förrättningar och framför allt måste man uppfatta det enda rätt karakteristiska hos menniskan, hennes själ och ande. Allt det yttre, det för sinnena märkbara, visserligen oundgängligt för det fullständiga begreppet menniska, är dock icke allt, icke ens det väsendtligaste, och allt detta yttre duger ej som caracteristicum utan i förening med det inre, osedda. Den ytliga betraktelsen tillhör djuret och den tanklösa hvardagsmenniskan; den grundliga forskningen tillhör vetenskapsmannen och tänkaren. Så är det inom alla regioner af kunskapen om lifvet och naturen, så är det ock inom medicinen. Homoeopathen är djuret som ser att blomman vexer, hör att menniskan talar, luktar svafvelröken, känner den sten han stöter sig emot, minns detta, men begriper det ej, drager deraf ingen slutsats, ja vårdar sig icke ens om att deri se något annat än en enstaka företeelse, utan grund, utan samband med andra, utan nödvändighet. Den-

Det är denna tankeslöhet, uttryckt i Dr. Liedbecks sats: »Det är ej nödigt att forska efter sjukdomens inre, dess väsende», som sätter homoeopatherna i jemnbredd med djuren, hvilka gå sin verld fram, nyfikna nosande på allt, men begripande intet. Det är till följe häraf som man ej kan tillerkänna homoeopathien rang af vetenskap. Naturliga följder häraf äro ock de, att homoeopathien icke det ringaste gagnat den medicinska vetenskapen; att ingen dess idkare eger plats i denna vetenskaps annaler, om icke såsom bedragare eller fantast, som en Herostratos; att homoeopathien icke kan uppvisa en enda, i medicinskt hänseende utmärkt personlighet, som med bibehållen förståndskraft öfvergått till henne.

Dessa äro starka uttryck, men innan man jäfvar dem är man skyldig att ådagalägga deras orättvisa.

2. *Homoeopathisk statistik.*

Redan från dess första uppkomst möttes homoeopathien af en del bland de inkast jag ofvan anfört. Intet af dem alla är nytt, men också intet af dem vederlagdt. Dessa nederlag på det theoretiska dref henne att söka sitt försvar på det praktiska området. Jag har något, i det föregående af denna skrift, mött henne på det sednare hållet, men skall nu särskildt taga det till granskning.

Hon har vid sitt försvar vädjat till erfarenheten, »hon fordrar att blifva bedömd efter följderna», heter det; hon har derföre åberopat behandlingen på sina sjukhus, homoeopatherier, och dervid försökt använda den s. k. numeriska methoden, d. v. s. i siffror framställt sina resultater. Hon har framlagt dessa resultater för en i hithörande ämnen okunnig allmänhet, i afsigt att blända och öfvertala. Detta är ett ganska godt knep; men ännu bättre är det, att visa att det blott är ett knep. Det är hvad nu skall göras.

»Det finnes intet tydligare, intet vackrare språk än

siffrornas», säger Dr. Liedbeck med Napoleon. Det är fullkomligt sannt; men dessa siffror skola uttrycka bestämda quantiteter och man skall vara arithmetiker för att kunna behandla dem, ty i annat fall kan man ljuga med siffror lika väl som med ord, ja bättre, ty siffrornas slutresultat *synes* mera bindande.

All medicinsk statistik är mathematiskt falsk, så snart den blott upptager sjukdomsnamnet, utan gradationer i sjukdomens intensitet &c. Så t. ex. om en person uppgifver att han efter en viss method behandlat 200 fall af kolera, att han botat 180 af dem, och de öfriga 20 dött, så ligga der genast till hands några frågor, utan hvilkas besvarande statistiken duger till intet. T. ex.: förekommo dessa 200 fall sporadiskt, under en följd af år? eller under *en* epidemi? i sednare fallet under hvilken period af epidemien? Voro alla 200 fall af *utbildad* kolera? Funnos prodromfall deribland? Voro alla de 20, som dogo, i något eller några hänseenden olika de öfriga, till personernas ålder, lefnadsställning, föregående helsotillstånd, symptomer &c.? Dogo patienterne under sjukdomsanfallet, eller af följdsjukdomar? o. s. v.

Läsaren inser lätt att dylika, för behandlingens bedömmande vigtiga frågor kunna, ja *böra* uppställas och besvaras innan en medicinsk statistik får sitt fulla värde. Synnerligast blir detta nödvändigt då man framställer statistiken för att dermed *bevisa* något och då denna statistik kommer från personer hvilkas karakter icke innebär *full*, ja icke ens *någon* garanti för uppgifternas sanning, hvilkas sjukdoms-uppfattning icke motsvarar de termer som i statistiken brukas.

Ingen af dessa frågor besvaras af den i Dr. Liedbecks skrift, sidd. 68, 69 efter Dr. *Peters* anförda statistik, hvilken således på denna grund genast kunde utmönstras. Men huru medicinskt oduglig den ock är, kan man likväl ur den draga några ganska interessanta allmänna slutsatser om beskaffenheten af homoeopathisk

statistik, hvilka stå i fullkomlig harmoni med de resultater vi längre fram skola draga af andra fullständigare statistikers granskning.

Om man kastar ögat på Dr. Liedbecks tabell, sådan hon, på anförda grunder förändrad och tillökad, finnes vår skrift bifogad, så synas vid den ytliga betraktelsen homoeopatherierne ega vida lyckligare resultater än sjukhusen, med undantag af Garnisons-sjukhuset i Stockholm, hvars ringa dödsnummer vi framdeles skola lära oss begripa.

Men för att inse rätta beskaffenheten af denna olikhet, till en början särskildt mellan det NewYorkska homoeopatheriet och de anförda sjukhusen, måste vi inlåta oss i en närmare granskning af den homoeopathiska statistiken från NewYork.

1:o Det synes obegripligt hvarifrån denna homoeopathiska NewYorker-statistik är hemtad. Om vi nemligen efterse i Dr. Liedbecks skrift, sidd. 21 och 22, så finna vi följande homoeopathiska anstalter uppräknade:

NewYork Homoeopathic Dispensary mottog år 1851 summa 1,325 fall, således på 5 år omkring	6,625.
The home of the Friendless mottog år 1853 summa 208 sjuka, således på 5 år omkring	1,040.
The protestant half Orphan Asylum mottog åren 1848—1852	838.
Summa	8,503.

Dessa äro de *enda* homoeopatiska anstalter Dr. Liedbeck uppgifver från NewYork, med en summa af högst 8,503 patienter under loppet af 5 år; men likväl läser man, sidd. 68, 69 i hans bok, att på homoeopathisk anstalt i NewYork under 5 år vårdats 23,552 personer. Här uppstår således, efter den kalkyl vi gjort på grund af Dr. Liedbecks föregående *egna uppgifter,* ett deficit af 15,000 personer. Äro de tagna ur luften? Har Dr. Liedbeck *glömt* att nämna den anstalt som furnerat dessa 15,000, och som utan tvifvel måste vara ganska betydlig? Vi beklaga den-

na glömska, ty nu ser det ut som vore hela uppgiften rent homoeopathisk.

2:o Pag. 18 säger Dr. Liedbeck staten NewYork till befolkningens antal kunna någorlunda jemföras med Sverige. Antalet sjuka och på sjukhus intagna bör derföre ock kunna någorlunda jemföras. *Ensamt* på New-Yorks *homoeopathiska* »anstalt» vårdades under 5 år 23,500 sjuka. På *alla* Sveriges sjukhus vårdades åren 1833—37 omkring 25,000, åren 1838—52 omkring 30,000 sjuka Hur kan någon tro den homoeopathiska uppgiften, då enligt den en så stor massa blifvit intagen på den homoeopathiska anstalten att de medicinske, som både äro flere och större, tillsammans icke skulle haft mer än omkring *hälften* så många sjuka, och då likväl den Peters-Liedbeckska tabellen uppgifver det betydliga antalet af 17,282 vårdade på *ett enda* sjukhus. Den homoeopathiska summan är så löjligt otrolig, att det tar bort effekten.

3:o Låtom oss för bedömandet af det NewYorkska homoeopatheriets storlek, jemföra antalet intagna patienter med sängantalet på sjukhus. *Guys* hospital i London intager på 5 år omkring 20,000 sjuka; det har 549 sängar. *Seraphimer Lazarettet* intager på 5 år omkring 13,000; det har 300 sängar. Om vi, med afseende på den längre ned afhandlade erfarenheten, att homoeopatherierne intaga de obetydligaste åkommor, beräkna en hastigare omsättning i det NewYorkska homoeopatheriet än på Guys och Seraphimer Lazarettet, så bör dock nämnde homoeopatheri hafva minst 500 sängar, hvilket i en amerikansk stad förutsätter så stora kostnader, att svårligen homoeopathiska subscriptioner räcka till för dess uppresande och underhåll. Dessutom skulle utan tvifvel Dr. Liedbeck, som städse jemför homoeopathiska förhållanden med Svenska medicinska, icke hafva glömt en sådan jemförelse, som mellan våra sjukhus och detta homoeopatheri, *om det funnits till.*

4:o Men äfven om vi låta detta antal få stå orubbadt, så är dock mortalitets-procenten fabulös.

Garnisons-sjukhusets mortalitet är 3,37 %. På detta sjukhus intagas de sjuka bland Stockholms garnison, hvars mortalitet öfverhufvud är 1,76 %. Sjukhusets mortalitetsprocent öfverskjuter således garnisonens med 1,61 %. Detta är den *minsta* mortalitetsökning vi känna från *något* sjukhus, och har sina goda förklaringsgrunder, som vi framdeles skola se.

Dödligheten bland Stockholms befolkning, i medeltal för 100 år, är 4,27 %. Man kan svårligen antaga den mindre i NewYork, med sin ofantliga rörelse, sina massor af usla invandrare och sitt verldskända elände. Den homoeopathiska anstaltens i NewYork mortalitet uppgifves imellertid till blott 4,88 %, eller 0,61 % högre än den på Stockholms *hela* befolkning.

Man måste häraf draga den slutsatsen, antingen att uppgiften är *falsk*, eller att den homoeopathiska »anstalten» icke är något *sjukhus* i den mening hvaruti man vanligen begagnar detta ord.

5:o Den Peters-Liedbeckska tabellen utesluter flera af de sjukdomar, som *just bestämma den totala mortalitetsprocentens storlek* i sjukhus. De borde således vara att söka bland de *icke specificerade* sjukdomarna. Söker man der, så finner man bland dessa sjukdomar å New-Yorkska homoeopatheriet en mortalitet af 1,8 %, hvilken procent är så låg, att, då dödligheten bland Sveriges hela befolkning är 2,45 %, den endast af den största oförskämdhet kan utgifvas för sanning och af den största enfald eller okunnighet tros.

Och härmed nog om den New-Yorkska sjukdomsstatistiken, hvilken är så ofullständig, att den icke i öfrigt kan till någon nytta användas, vare sig till bekräftande eller vederläggande af homoeopathien. Den har dock tjenat till att visa huru pass *trovärdighet* de homoeopathiska uppgifterne i allmänhet ega, och hurudan *kritik*

Dr. Liedbeck utöfvar vid deras anförande. Den har ock gifvit en vink om det förhållande hvaruti de homoeopathiska statistikernas granna resultater ega sitt upphof, för så vidt de äro sanna; nemligen deruti att på homoeopatherierna *vårdas företrädesvis lindrigt sjuka,* ty endast genom detta förhållande, längre ned bevisadt af i detalj gående undersökningar, kan man förklara dessa resultater.

Men jag lemnar nu denna statistik och öfvergår till andra, mera fullständiga; jag skall söka visa skillnaden mellan valören af siffrorna i homoeopatheriernas och sjukhusens statistiker, hvarigenom jag äfven kommer i tillfälle att ådagalägga huruledes homoeopatherne i sin behandling, som naturligt är, hafva vida ofördelagtigare resultater än läkare.

Då jag i det följande företrädesvis kommer att hålla mig till mortalitets-förhållanden inom de olika sjukdomarna, så torde böra förutskickas några anmärkningar om sjukdomars utgångssätt. Med afseende på detta kunna sjukdomar uppställas under tre kathegorier:

1. De som *icke för sig äro dödande,* och som i de allraflesta fall säkert botas genom naturläkning. Hit höra alla *enkla* former af utslagsfebrar, såsom messling, skarlakansfeber, nässelfeber, rash, rosfeber och koppor; muskelrheumatism; snufva; halsfluss med feber och hosta; enkel gastrisk feber; enkelt akut diarrhé; kolik; m. fl.

2. De sjukdomar som, *mer och mindre vådliga,* likväl aldeles icke, osäkert, ofullständigt, långsamt eller undantagsvis botas genom naturläkning och derföre tarfva läkarens ingripande. Dit höra: bleksot, skörbjugg, förgiftningar, syphilis, frossa, långvariga utslags-sjukdomar, akuta hjert- och lungsjukdomar, kroniskt diarrhé, inflammation i hjernan och dess hinnor, magsår, buk-inflammationer, nervfeber, kolera, en hel serie af nervsjukdomar, alla bland invärtes sjukdomar; s. k. godartade svulster, benbrott, vrickningar, bråck, ögon-inflammationer, starr, m. fl. bland yttre åkommor.

3. De *obotliga*, eller relativt *sällan botliga*, hvilka oftast medföra döden. Dit höra: blödningar och uppmjukningar i hjernan; organiska förändringar i hjerta, kärl, mage och tarmar, lefver, njurar och äggstockar; samt lungsot och kräfta.

Dagliga erfarenheten i det med ringa antal läkare försedda Sverige och directa försök annorstädes, hafva dock lärt, att bland de under *andra* kathegorien upptagna sjukdomarna de flesta icke sällan botas af sig-sjelfva, utan allt läkarebiträde, och de göra det så mycket säkrare ju bättre yttre helsovårdsförhållanden omgifva den sjuke; ja sjelfva den fordom ganska vådliga lunginflammationen (pneumonien) har under sednare tider antagit en så mild karakter, att i det största antalet fall naturen hjelper sig sjelf, då hon klokt understödes af hygieniska medel.

Inom alla tre kathegorierna kunna dessutom de uppgifna sjukdomarne vara af betydligt *olika häftighet*, följaktligen äfven medföra *olika våda för lifvet*, hvilket ofta beror på olika stadier af sjukdomen, på personliga eller epidemiska förhållanden, hvarigenom stundom den indelning vi gjort något rubbas. Så t. ex. äro vissa skarlakansfeber- och messlingsepidemier ofantligt dödande; så är koleran på vissa lokaler och i vissa epidemier särdeles mild; så äro katarrhala åkommor och diarrhéer i allmänhet milda hos fullvuxna, ofta dödande hos späda barn; så dödar icke lungsot i första stadiet, o. s. v.

Alla dessa förhållanden måste vid medicinska statistiker tagas i betraktande och vi skola egna dem, jemte några andra, hvar för sig, vår uppmärksamhet då vi nu gå att uppgifva orsakerna dertill att homoeopathiens resultater äro skenbart fördelagtigare än medicinens.

a) *Homoeopatheriernas och sjukhusens olika ändamål och yttre förhållanden.*

Sjukhusen äro, *utan undantag*, tillkomna för att hjelpa och lindra nödlidande sjuka: homoeopatherierne

oftast för att genom glänsande resultater skaffa läran framgång. Dessa tvenne olika ändamål vålla naturligtvis en mängd betydande skiljaktigheter i de tvenne slagen af inrättningar.

Sjukhusen äro äldre och större, de hafva större förtroende och tillopp, stundom förbindelser till det ställe hvarest de ligga, alltid förbindelser till de sjuka. De mest gällande qualifikationer för intagning på sjukhus äro: sjukdomarnas häftighet och styrka, personens nödställda belägenhet. Många intagas i sjukhus blott för att deras plågor skola lindras, samt oagtadt den bestämmande läkaren ser att de äro hopplösa och skola mer eller mindre snart dö. En mängd personer söka sig först in på sjukhus då de sjelfve börja förtvifla om sitt vederfående.

Homoeopatherierne äro nyare och mindre, hafva mindre förtroende, mindre tillopp, uppsökas sällan af förtviflade fall. Homoeopatherne bestämma der i allmänhet sjelfva, *utan kontroll,* hvilka patienter som skola slippa in och då med hufvudsakligt afseende på utgångssättet, utan afseende på patientens behof af att komma in. Dr. *Balfour* säger *): »Patienterne intagas (på *Fleischmanns* homoeopatheri i Wien) och utskrifvas af läkaren utan någon kontroll», och sid. 573: »jag är öfvertygad att hemligheten i Fleischmanns skenbart stora framgång beror på det factum att intagningar och utskrifningar äro fullkomligt okontrollerade, likasom diagnosen. Sällan hafva andra än väl karakteriserade fall sjukdomsnamnet uppskrifvet på taflan vid hufvudgärden, de öfriga hafva ingen utskrifven diagnos, och kunna naturligtvis antecknas i hans journal som han behagar.» — Qualifikationerne för intagning i homoeopatherierna måste följaktligen blifva motsatta de för sjukhus gällande, och utgångssätten äfven annorlunda till följe häraf.

Sjukhusen äro i allmänhet gamla, stora, pålappade, ofördelagtigt inredda byggnader, vanligen i de mest pac-

---

*) *Forbes'* Review. Vol. XLVI, sid. 572.

kade delarna af städerna. Homoeopatherierne äro relatift nya, med valdt läge, små, väl utrustade. Så t. ex. heter det om *Wurmbs* homoeopathiska afdelning af barmhertiga Systrarnas hospital i Leopoldstadt i Wien, att den består af 40 sängar, är väl utrustad med materiell, ger utmärkt mat, och att sjukskötseln der besörjes med yttersta sorgfällighet af Systrarna, erbjudande i allt en fullkomlig kontrast till »Allgemeine Krankenhaus» i samma stad. Om Dr. Fleischmanns homoeopathiska sjukhus i Wien säges, att det har 50 sängar, är beläget utom staden, i Gumpendorff, luftigt och fritt, samt att det är lika väl utrustadt och skött som Wurmbs.

Den som vet hvad dylika förhållanden inverka på dödligheten bland befolkningen i stort, kan ock förstå att de skola inverka i ännu högre grad på befolkningen i sjukhus. Vi skola förtydliga saken genom några siffror. Mortaliteten bland befolkningen i Sverige är: på landet 2,45 $^0/_0$, i städerna utom Stockholm 2,75 $^0/_0$, i Stockholm 4,27 $^0/_0$; bland intagna sjuka på Garnisons-sjukhuset 3,4 $^0/_0$, på alla sjuk-, dår- och kurhus i Sverige 6,5 $^0/_0$, på sjukhusen (utom Seraphimer-Lazarettet) 9,16 $^0/_0$, på Rikshospitalet i Christiania 9,8 $^0/_0$, på Seraphimer-Lazarettets medicinska afdelning 11,2 $^0/_0$, på Allgemeine Krankenhaus i Wien (för 64 år) 15,1 $^0/_0$.

För hvar och en som vill och kan begripa något, säga dessa siffror helt annat än homoeopatherne vilja säga genom sina statistiker. De bekräfta nemligen den stora lagen, att större dödlighet betingas af trångboddhet, brist och elände, samt visa att mortaliteten relativt är betydligare inom de större, mera ofördelaktigt belägna och mindre väl utrustade, betydligt anlitade sjukhusen. Denna serie visar ock att dödligheten inom sjukhus i stort aldeles icke *uteslutande, ja icke ens i någon väsendtlig mån beror på behandlingen,* utan på en mängd andra förhållanden; ty vi tro icke att läkarne på våra civila sjukhus, på Rikshospitalet eller på Seraphimer-Lazarettet kunna vilja

anse sig stå så långt framom dem vid Allgemeine Krankenhaus, högskolan för Tysklands medicin, som mortalitetsprocenterne vid de förra sjukhusen äro fördelaktigare än vid det sednare.

Denna lag måste göra sig gällande äfven i homoeopatherierna och der minska mortaliteten.

b) *De intagnas ålder och föregående lefnadsförhållanden.*

Inom vissa åldrar är, bland befolkningen i stort, dödligheten betydligt större än inom andra. I Sverige (och med föga modifikationer äfven i andra länder) är dödligheten 4 %—10 % bland personer öfver 60 år, 3,4 % under 10 år, 1,9 % mellan 40—60 år, 0,46 % mellan 10—20, 0,64 % mellan 20—30, och 0,93 % mellan 30—40. Det är naturligt att samma lag skall göra sig gällande inom sjukhus, att således åldren mellan 10—40 år skall äfven der ega minsta relativa dödligheten och att intagningen på sjukhus af ett öfvervägande stort antal patienter inom denna ålder skall nedsätta den totala dödligheten.

Detta veta ock homoeopatherne att begagna vid valet af sina patienter, på det sätt, att de intaga företrädesvis personer inom den ålder då dödligheten under vanliga förhållanden är minst. Så t. ex. voro, bland befolkningen i Sverige 1852, omkring 24 % under 10 år, 24 % öfver 40 år, 52 % mellan 10—40 år;

hvaremot de intagne patienterne å *Fleischmanns, Linzs* och *Leipzigs* homoeopatherier (enligt Dr. *Routh*) utgjordes af 11,2 % under 10 år, 15,1 % öfver 40 år, 73,7 % mellan 10—40 år.

Denna jemförelse visar huru homoeopatherne förstå att välja den fördelaktigaste åldern för största antalet af sina patienter. Vi hafva här anfört tre homoeopatherier och kunna tillägga, att Dr. *Eigenbrodt* om *Wurmbs* homoeopatheri uppgifver att ungefär ⅔ af der intagna patienter utgöras af »qvinnor, synnerligast pigor, från 18—20 år,

de flesta från landet, af kraftig konstitution», således 66 % inom åldern med minsta dödligheten. De af Wurmb sjelf gjorda ålders-uppgifterne för pneumoni, typhus, rheumatism och diverse lemna det resultat, att af de i dessa sjukdomar intagne 2,1 % tillhört åldern under 10 år, 7,3 % åldern öfver 40 år, och 90,5 % åren 10—40! Man behöfver väl icke upplysa om hvad hvar och en vet, att intet sådant väljande sker på sjukhus, så snart icke uttryckliga föreskrifter bestämma åldern för dem som skola antagas.

Det är notoriskt att dödligheten bland de bättre lottade klasserna är mindre och inträffar vid högre ålder än bland de sämre lottade, och mindre bland dessa än bland de fattigaste, äfvensom att sjukdomarne i samma skala äro mindre våldsamma, motståndskraften större hos de förra än hos de sednare. Såsom bevis på den större dödligheten bland fattiga kan likväl anföras, att då dödligheten 1852 på 10 sjukhus i London bland *intagna sjuka* var i medeltal 8 %, så var den på 10 arbets- och fattighus i samma stad bland *friska och sjuka* 20,16 %.

Äfven af detta förhållande draga homoeopatherierne en fördel med afseende på dödsnummern. Homoeopathien, liksom de flesta qvacksalfverier, har sitt hufvudsakliga publicum bland de förnämare klasserna, och deras efterhärmare, de förbildade, bland medelklasserna, framför allt bland fruntimren. Dessa söka sig föga sjelfve in på homoeopatherierna, men de skicka dit sina tjenare. Dessa hafva naturligtvis lefvat under bättre yttre omständigheter, hafva starkare kropp, mindre våldsamma sjukdomar, och betydligt större motståndskraft, än den hamnbuse-befolkning, som lemnar de hufvudsakligaste bidragen till mortaliteten på sjukhusen. Detta a priori. Erfarenheten säger detsamma.

Så yttrar sig Dr. *Routh* (i öfverensstämmelse med Dr. *Glück*): »Jag kan från egen iagttagelse försäkra, att i Fleischmanns sjukhus äro patienterne icke från de fattigaste klasserna, hvaremot de i Allgemeine Krankenhaus stundom höra till de uslaste varelser bland lefvande.»

Så säger Dr. *Eigenbrodt*, i fortsättning af hvad vi nyss ofvan anfört: »Befolkningen i *Wurmbs* sjukhus är således ganska olik den i Allgemeine Krankenhaus, - - - ty i detta enorma sjukhus utgör det egentliga proletariatet största delen af intagna.»

Det måste häraf blifva en naturlig följd att mortaliteten skall minskas på homoeopatherierna, ökas på sjukhusen i samma mån som föregående lefnadsförhållanden varit bättre för de personer som intagas på förra än för dem som vårdas på sednare slaget af inrättningar.

c) ***Beskaffenheten af intagna sjukdomar i stort.***

Om vi med ledning af den uppställning af sjukdomarna vi ofvan gjort med afseende på deras utgångssätt, företaga en jemförelse mellan homoeopatherier och sjukhus, så komma vi till några ganska betecknande resultater.

Vi hafva uppställt tre kathegorier: den första der dödligheten är ingen; den andra der den är medelmåttig; den tredje der den är gifvet stor, omkring 80 procent inom en större tiderymds aktgifvande på samma personer. Det är klart att i samma proportion, som antalet intagna, lidande af sjukdomar tillhörande hela första kathegorien, eller vissa lättare former af den andra, är *högt*, måste dödligheten *minskas;* och i samma proportion som de våldsammare och svårare af andra, men framför allt af tredje kathegoriens sjukdomar, i större mängd intagas, måste dödligheten *ökas.*

Tillhörande *första* kathegorien, d. v. s. sällan eller aldrig dödande sjukdomar *), intogos:

*) Dr. *Balfour* säger: »Jag kan tryggt påstå att på Fleischmanns anstalt intagas 100:detals så obetydliga sjukdomsfall, att de aldrig skulle insläppas i ett Engelskt sjukhus.» Bland dessa kunna uppräknas, efter Dr. *Routh*, följande: Spasmer 23 fall, spasmer i blåsa, bröst och mage (?) 37, reningskolik 15, hufvudvärk 79, heshet 6, svullna kinder 29, kräkning 23, nässelfeber 3, blemmor i munnen 20, summa 235. — Under 2 år intogos i Leipzigs homoeopatheri bland 418 sjuka 23 fall af tandvärk! — Enligt

36,16 % af alla å Fleischmanns homoeopatheri åren 1835—43 intagna.

40,42 % af alla å Wurmbs homoeopatheri året 1850 intagna.

34,4 % af alla å Rikshospitalet åren 1845—49 intagna.

28,3 % af alla å Seraphimer-Lazarettet åren 1840—52 intagna.

29,6 % af alla å Allgemeine Krankenhaus åren 1848—49 intagna.

Homoeopatherierne hafva således i denna kathegori minst 2,3 %, mest 12,1 % till fördel för sin mortalitetssumma.

Tillhörande *andra* kathegorien, d. v. s. sjukdomar af medelmåttig, 8 %—20 % mortalitet, intogos ofvannämnde år:

23,7 % af summan intagna på Fleischmanns homoeopatheri.
17,5 % » » » » Wurmbs »
36,8 % » » » » Rikshospitalet.
38,8 % » » » » Seraphimer-Lazarettet.
26,7 % » » » » Allgemeine Krankenhaus.

Således här en fördel af minst 3 %, mest 21,3 % för slutliga mortalitetssumman.

Tillhörande *tredje* kathegorien, d. v. s. företrädesvis dödande sjukdomar, intogos under ofvannämnda år:

1,95 % af summan intagna på Fleischmanns homoeopatheri.
6,00 % *) » » » Wurmbs »
6,03 % » » » » Rikshospitalet.
8,5 % » » » » Seraphimer-Lazarettet.
10,02 % » » » » Allgemeine Krankenhaus.

Således ända till 8,0 % vinst inom denna, den för mortalitetens storlek vigtigaste kathegorien.

Wurmbs tabell intogos af honom bland 700 sjuka: halsfluss 40 fall, hufvudvärk 8, kramp i tarmar och mage (?) 10, menstruations-oordningar 37, o. s. v.

*) Denna procent är så hög, emedan deri ingår det stora antalet af 34 lungsotspatienter. Då emellertid 23 af dessa sägas vara utskrifna *förbättrade*, så bevisar detta antingen att fallen icke varit lungsot, eller ock sådane i första stadiet.

Dessa enkla jemförelser äro så slående, så tillintetgörande alla de glänsande resultater, hvaraf homoeopatherne skryta, att väl ingen, som kan addera och subtrahera, ett ögonblick behöfver tveka om halten af de homoeopathiska statistikerna.

Nu uppräknade äro dock på långt när icke alla finter homoeopatherne betjena sig af för att vinna sitt hufvudmål: allmänhetens öfvertygande om den homoeopathiska behandlingens stora företräden framför den medicinska. Vi skola finna ytterligare knep hos dem då vi se till

d) *beskaffenheten af de enskilda sjukdomarna.*

Jag har ofvan, ur homoeopathernas egna skrifter, anfört bekännelsen, att de anse symptomerna för allt, och att bakom dessa blott står den »förstämda lifskraften.» Medicinen söker deremot att uppfatta det inre, väsendtliga af sjukdomarna och så vidt hon tror sig hafva funnit detta, ger hon dem namn. Dessa medicinska *namn* begagna homoeopatherne, men utan att man kan tillerkänna mängden af dem fullständig kunskap om dessa namns betydelse. Detta gifver redan åt deras statistiker en tvifvelaktighet, hvilken ingalunda minskas deraf, att, då deras »symptomer» äro helt andra än medicinens, och den sednares *icke* utgöra symptomer i de homoeopathiska medelverkningsregistren, man måste a priori taga för gifvet, att medicinens undersökningsmethoder icke äro af homoeopatherna kända eller begagnade. Utan dessa kan dock i allmänhet ingen sjukdom igenkännas, eller som det heter: ingen diagnos göras.

De allraflesta homoeopathiska sjukdomshistorier bekräfta detta raisonnement: homoeopatherne kunna i allmänhet icke göra en diagnos i medicinsk mening. Om *Fleischmann* säger Dr. *Balfour,* att »han icke gör de undersökningar, som i vanlig praktik skulle ansetts *åtminstone* nödvändiga»; och Dr. *Eigenbrodt* säger om

samme man: »han söker för bröstsjukdomarnas kännedom använda den fysikaliska undersökningen, men saknar den dertill nödvändiga färdigheten.»

Att *Wurmb* gör ett *undantag* från denna regel, bör otvunget erkännas, och den som läst hans och *Caspars* »Homoeopathisch-klinische Studien» måste medgifva att få *medicinska* kliniska redogörelser hafva samma fullständighet. Men äfven han tillåter sig slarf, enligt *Eigenbrodt*, och äfven han tillåter sig dessa knep som utmärka *alla* homoeopathiska sjukhus-föreståndare.

Äfven om man icke tager detta förhållande i beräkning utan låter homoeopathernas diagnostiska förmåga gälla lika mycket som läkarnas, och således antager att de af homoeopatherna begagnade sjukdomsnamnen skulle kunna, om homoeopatherne voro ärliga, motsvara medicinska begrepp; så ega vi dock anledning, att på de *särskilda sjukdomarna* tillämpa den ofvan om *sjukdomar i allmänhet* funna regeln, att på homoeopatherierna *företrädesvis de lättaste fallen intagas.*

Vi sakna konsequenta till alla sjukdomar gående *specialuppgifter,* men skola anföra några, till bestyrkande af detta påstående.

Med afseende på *nervfeber* säger Dr. *Eigenbrodt:* »Under namnet nervfeber i *Wurmbs* tabell förstås ej uteslutande hvad i läkare-rapporter så kallas (typhus), utan ock gastrisk feber, rheumatisk feber, och till en del äfven katarrhal-feber. Så t. ex. funnos under mitt besök i anstalten, bland ett ganska betydligt antal diagnosticerade nervfebrar, blott *två* sjukdomsfall, som i andra rapporter skulle rubricerats såsom nervfeber (typhus). Blott det *ena* af dessa fall var *svårt,* och utgången blef dödlig.» Dr. *Balfour beskrifver* 8 fall af nervfeber från *Fleischmanns* anstalt, hvaraf de 3 första voro *ganska milda,* det sista *svårt med dödlig utgång,* och tillägger derefter: »fallens vanliga beskaffenhet är sådan som i de tre först beskrifna; de som likna det sista intagas blott

undantagsvis, och, som det synes — för att fresta lyckan.»

Så ense äro tvenne läkare, den ene Tysk, den andre Engelsman, hvilka med 6 års mellanskof taga i betragtande homoeopathien i Wien; så lika äro tvenne homoeopather i sitt handlingssätt och sin diagnostik på skiljda anstalter och tider. Det är något mer än coincidens, det är en beräkning att vinna vackra slutresultater, en beräkning sträckande sig ända till hvarje särskild sjukdom, der olika våldsamhet gör olika våda för utgången. Det är klart, att om man i en statistik ser en uppgift på sjuka behandlade i en *vanligen ganska svår* sjukdom, t. ex. nervfeber, utan den uttryckliga reservation att fallen voro *milda* *), så måste man antaga denna statistik omtala sjukdomen sådan den *vanligen* tänkes, nemligen under en *alfvarsammare* form. Ser man då mortaliteten ringa, så måste behandlingen anses god i proportion. Det är detta som aldrig kan bedömas af tabeller, så framt icke redan på förhand eller derjemte fallens intensitet är noga bestämd. Då icke denna bestämning sker blir statistiken ett bedrägeri.

En annan källa till bedrägeri är sjukdomars uppförande under oriktig rubrik. Hos menniskan uppträder icke alltid hvarje sjukdom ensam, utan stundom en eller flere derjemte; dessa kallas på konstspråket: komplicerande sjukdomar, och den ursprunglige, eller för behandlingen vigtigaste säges vara komplicerad med de andra. Så t. ex. är det ofta händelsen, att vid inflammation i lungan (pneumoni) äfven lungsäcken inflammeras (pleuritis), och det inträffar i många fall att lungsäcken angripes i ganska hög grad. Så händer det ock, att personer som lida af andra sjukdomar, t. ex. organiska fel

*) *Wurmb* gör härutinnan, som i så mycket annat, ett *hedrande* undantag. Han erkänner att han under typhus anfört den simpla intestinalkatarrhen, samt att den epidemi han beskrifver, var mild.

fel i hjerta, mage, njurar &c., få lunginflammation, Dessa komplicerande sjukdomar inverka naturligtvis ofördelaktigt på lunginflammationens gång, men det oagtadt tillhör det den rättsinnige statistikern att under lunginflammationens rubrik äfven upptaga dessa komplicerade fall, naturligtvis med tillkännagifvande af komplikationen.

Det är tydligt att om komplikationen ensam för sig är en sjukdom af mindre ofta dödande art, och dödsfallen af lunginflammation uppföras under denna komplikation, så måste hennes rubrik få utseendet af att innefatta ganska alfvarsamma fall, på samma gång som lunginflammationen, eljest temligen dödande, genom detta borttagande lemnar ett mera gynsamt resultat.

Detta är precist hvad Dr. *Wurmb* gjort i sin tabell, ehuru han i arbetets text lemnat materialier till vederläggning. I tabellen upptagas 19 fall af pneumoni, *alla* med lycklig utgång. Bland de under rubriken kronisk lungkatarrh i tabellen upptagna finnes blott antecknad 1 död i pneumoni, I den sid. 45 gjorda närmare beskrifning af kronisk lungkatarrh finnas deremot omtalade fyra fall af pneumoni, hvaraf 2 med dödlig utgång. Pag. 80, bland de tre fallen af pneumoni, komplicerade med pleuritis, omnämnes 1 dödsfall. I stället för hvad tabellen uppgifver, nemligen 19 fall af pneumoni och ingen död, få vi således 26 pneumonier med 3 dödsfall, eller en mortalitet af nära 12 procent *).

*) Då pneumonien hörer till de sjukdomar, inom hvilka homoeopatherne skryta af resultaterna, så torde här vara stället att i förbigående blotta skrytet.

Dr. *Wurmb* säger sid. 57: »att det exspectativa» (d. v. s. det hygieniska och dietiska) »behandlingssättets resultater vida öfverträffas af det homöopathiska», liksom det förra öfverträffar läkares vanliga behandlingssätt med åderlåtningar, kräksalt, o. s. v. Samma visa sjunger Dr. Liedbeck (sidd. 98 & 99). — *Wurmb* säger vidare, sid. 56, att pneumonien förkortas genom homoeopathisk behandling, samt att »denna står ohunnen och ohinnelig med afseende på tillfrisknandets hastighet.»

Denna uppgift är fullkomligt homoeopathisk, d. v. s. dels falsk, dels utan kritik.

Detta Wurmbs sätt att skrifva statistik är icke ärligt; det är i hög grad vilseledande, då statistiken framlägges för en publik, som ej *kan* begripa och rätta knepen.

Fleischmann, som troligen ock begagnar *denna* me-

Andral, som säger, att pneumoniens lösning oftast inträffar på 7:de, 10:de, 11:te och 14:de dygnet, antager pneumoniens duration till . . . . , ... 12—25 dygn.
Valleix antager pneumoniens duration till 7—20 »
Wunderlich » » » » 7—21 »
Watson säger, att lösningen inträffar omkring 10:de dygnet, konvalescensen är fullbordad kring det 20:de.

Detta såsom exempel på Fransk, Tysk och Engelsk erfarenhet under den olika behandling som individuela fall kräfva, således rationel behandling. Men D:rne Wurmb och Liedbeck tala särskildt om den dietiska behandlingen; och anföra *Dietls* »Der Aderlass in der Lungen-Entzündung.» Ehuru Louis, Grisolle, m. fl. anstält samma slags undersökningar, med samma resultater, vilja vi begagna den af dessa herrar citerade Dietl till jemförelse, och finna då behandlade i pneumoni:
af Wurmb homoeopathiskt 26 fall med 3 döda, alltså 11,5 % mortalitet.
» Dietl dietiskt 189 » » 14 » » 7,4 % mortalitet.
Dietl har här så mycket lyckligare resultat, som 7 är mindre än 11!

Sjukdomens duration hos Wurmb i medeltal 22 dygn.
» » » Dietl » » 28 »

Här *synes* Dietl ligga under. Men granska vi orsakerna härtill, så måste vi erkänna att han har lika goda resultater, som homoeopathen, ty
1:o) Af Wurmbs 19 specificerade patienter utskrefvos 2 redan samma dag pneumonien löst sig, 1 tredje patient 2 dagar derefter. Dietl (sid. 110) »behöll sina patienter qvar i sjukhuset till de voro *fullkomligt återställda*.»
2:o) Bland Wurmbs 19 specificerade fall funnos blott 3, om hvilka det heter att de hade »mera svag (schwächlich) kroppsbeskaffenhet.» Dessa 3 hade i medeltal 40,6 dygns sjukdom. Dietl deremot hade »*många* gamla, bräckliga, genom förutgångna svåra sjukdomar uttömda, eller i skyddslöst tillstånd införda sjuka», hvilka tillfrisknade. Wurmb således i allmänhet starkt folk, Dietl de uslaste.
3:o) Åldern bland Wurmbs 26 patienter var i 20 fall under 40 år, i 2 fall mellan 40—50, i 2 fall 50—60, 2 öfver 60 år. Af Dietls voro, som vi sett, *många* gamla, men vi sakna special redogörelse. Blott bland de *döda* 14 kunna vi uppgifva 1 under 40, 2 mellan 40—50, 3 mellan 50—60, 8 öfver 60 år.

Vi se således, att Dietl af sin hygieniskt-dietiska behandling har fullkomligt lika goda resultater, som Wurmb af sin homoeopathiska, af det naturliga skäl att den sednare och den förra äro precist desamma. Grynen, de homoeopathiska, äro nemligen = 0.

thod, har äfven en *annan*, nemligen den att aldeles *dölja* den dödliga utgången. Under *Maj, Juni och Juli* månader år **1846** observerade Dr. *Balfour* **19** fall af pneumoni under Fleischmanns vård, och af dessa dogo *tre;* Fleischmann hade *sjelf* skrifvit diagnosen öfver deras sängar. Emellertid uppgifver Fleischmann att *under hela året* blifvit behandlade **64** fall, men dött *endast två.* Är denna oärlighet icke ensam tillräcklig att öppna ögonen på dem, som fästa något afseende vid homoeopathiska statistiker?

Vi afsluta här uppvisandet af de orsaker som göra homoeopatheriernas statistiska resultater ojemförliga med sjukhusens, och hoppas att läsaren skall instämma med Dr. Liedbeck och Napoleon deruti att siffrornas språk är tydligt. Det har lärt oss:

1:o) att statistiken från NewYork är en uppenbar osanning i sina hufvudresultater, och följaktligen att den måste vara grundad på osanningar allt igenom;

2:o) att den homoeopathiska sjukstatistiken, der man i detalj kan granska den, ådagalägger att dess skenbart fördelagtiga resultater, dem hon vill härleda från behandlingen, i sjelfva verket bero på följande omständigheter, hvilka alla, konsequent iakttagna, bestämma dödligheten i stort, utan allt afseende på behandlingen:

a) på homoeopatherierna väljas till intagning företrädesvis och i alltför stor proportion de lindriga, föga dödande sjukdomsformerna;

b) homoeopatherierne äro i allmänhet små, nyanlagda, rymliga, i allmänhet väl utrustade och hållna anstalter;

c) de i homoeopaterierna intagne patienterne tillhöra företrädesvis och i alltför stor proportion den ålder, inom hvilken dödligheten bland ett lands befolkning i allmänhet är minst;

d) nämnde patienter tillhöra, i motsats mot sjukhusens, icke den klass der dödligheten bland ett lands befolkning i allmänhet är störst;

e) inom de särskilda sjukdomarna göres intagningsvalet i öfverensstämmelse med hvad under a) blifvit anfördt, så att bland de i hvarje sjukdom intagna flertalet utgöres af mildare, följaktligen mindre dödliga fall.

3:o) Att vid homoeopatherierna fuskas med mortalitets-uppgifterna, så att man, äfven med största benägenhet att tro hvad som i dem framställes, likväl aldrig kan tro utan den reservationen: möjligen är här fullt af osanning.

Om man, vid jemförelse mellan ett homoeopatheri och ett sjukhus, för hvarje af dessa momenter ökade det förras dödsnummer med 1 %, så kunde man få *någon* sanning. Man finge då dettas mortalitetsprocent ökad med 6 % och således lika hög som sjukhusens.

Men detta är ej nog, ty

Mortaliteten på homoeopatherierna är betydligt större än på sjukhus.

»Homoeopathien är förlorad, om hon icke är hjelprik, ja t. o. m. om hon icke är utmärkt hjelprik», utbrister Hahnemann (Arzneimittellehre, 2:e Aufl. Theil 3. sid. 7). Hvad är hon då om vårt gjorda påstående är sannt?

Låtom oss, för bevisandet deraf, i samma ordning som ofvan skett, jemföra *Garnisons-sjukhuset* i Stockholm samt *Wurmbs* och *Fleischmanns* anstalter.

Garnisons-sjukhuset och homoeopatherierne hafva den likheten i afseende på ofvanuppräknade, mortaliteten nära nog bestämmande förhållande, att på begge intagas patienter från klasser, bland hvilka dödligheten ej är hög, på begge intagas äfven de obetydligaste åkommor, liksom äfven de lindrigaste fallen af hvarje sjukdom.

Garnisons-sjukhuset eger två fördelar för homoeopatherierna, nemligen att få alla sina patienter inom den fördelaktigaste åldern, och tidigt till behandling. Men dessa motvägas mer än tillräckligt deraf, att Garnisons-sjukhuset *måste* intaga äfven de svåra fallen, och i all-

mänhet behålla sjuka tills de blifvit friska eller dött; homoeopatherierne välja sina fall efter behag och utskrifva dem när de behaga. Vi bedja läsaren lägga märke härtill, ty kolumnen *icke döda* får härigenom betydelsen *friska**) för Garnisons-sjukhuset; *friska, förbättrade* och *oförbättrade* för homoeopatherierna. Homoeopatherierne intaga en massa *aldrig* dödande nervsjukdomar, hvilka tillhöra qvinnokönet; Garnisons-sjukhuset intar endast karlar; men hos dessa förekomma en stor mängd icke dödande yttre åkommor och syphilis. Vi skola, för att gifva homoeopatherierna *en stor fördel,* utesluta dessa sednare (med en summa af **2,548** på **10,673**, alltså nära ¼ af sjukantalet) och likväl bibehålla de nervsjuka fruntimren vid räkningen på homoeopatherierna.

Jemföra vi nu sjukdomarna i stort, ordnade efter ofvanuppställda tre kathegorier, så finna vi intagna tillhörande

	Fleischmann.	*Wurmb.*	*Garn. Sjukh.*
1:a kathegorien	**36,16** %.	**40,42** %.	**34,9** %.
2:a kathegorien	**23,7** %.	**17,57** %.	**24,2** %.
3:e kathegorien **) . . .	**0,6** %.	**1,7** %.	**2,0** %.

Man ser således häraf, att Garnisons-sjukhuset, som ej kan välja patienter, och på hvilka de lumpnaste hvardagsåkommor intagas, likväl *inom alla kathegorierna visar en relativt till den slutliga mortaliteten ofördelaktigare intagningsprocent,* d. v. s. *borde, om icke behandling tillkomme, hafva större dödlighet än homoeopatherierna.*

Det oagtadt är dödligheten *mindre* på Garnisons-sjukhuset än på homoeopatherierna, ty den är der **3,37** %, eller *med afdrag af chirurgiska och syphilitiska åkommor* . . . . **4,40** %,
hos Fleischmann *utan afdrag* . . . . **6,21** %,
» Wurmb » » . . . . **6,42** %,
visande en öfverlägsenhet af omkring **2** % *för* Garnisons-sjukhuset.

*) Det obetydliga antal obotade, som får sjukhusafsked, kan knapt tagas med i räkningen.
**) Med afräknande af lungsot, se ofvan sid. 61, noten.

Vända vi oss nu till de särskilda sjukdomarna inom hvilka dödlighet finnes på ena eller andra stället, så kunna vi, så långt olika nomenklatur och uppställning för de olika inrättningarna medgifva, uppställa följande tabell, hvilken utgör ett fullständigande af den större tabellen:

Sjukdom.	*Fleischmann.*			*Wurmb* [1].			*Garnis. sjukhuset.*		
	Int.	döde	%	Int.	döde	%	Int.	döde	%
Organiska hjernsjukdomar	3	3	100,0	0	0	0	9	3	33,3
Apoplexi	9	3	33,3	0	0	0	7	6	85,7 [2]
Organ. sjukdomar i ventrikeln samt vattusot . . .	19	6	31,5	7	2	28,5	47	9	29,1
Diarrhé, inflammationer i tarmar och bukhinna . .	225	12	5,3	41	0	0	268	16	5,9
Dysenteri	44	2	4,5	0	0	0	10	0	0
Erysipelas	181	2	1,1	10	0	0	18	0	0
Feber (katarrhal, gastrisk, nervfeber o. intermittent)	1,907	158	8,32	189	9	4,70	2,682	30	1,11
Lungsjukdomar (akuta och kroniska) samt rheumatism [3])	637	93	14,6	212	16	7,5	1,624	211	12,9
Messling	25	2	8,0	5	0	0	111	0	0
Skarlakansfeber	35	2	5,7	2	2	100,0	3	0	0
Koppor	136	11	8,52	14	2	14,3	84	7	8,33
Brännskador o. andra skador	52	2	3,8	5	0	0	924	22	2,3
Summa	3,273	296	9,04	485	31	6,37	5,787	304	5,25

Anmärkningar:

1) I dessa kolumner finnas så många luckor derföre att Wurmbs statistik bl[...] omfattar 1 år.

2) Mortaliteten blir här så hög derföre att Garnisons-sjukhuset ej kan utskrif[...] apoplectici utan som friska eller döda, homoeopatherierna deremot så snart öfverstått första anfallet.

3) Rheumatism är hitförd emedan homoeopatherne under namnet pleuritis r[...] ofta upptaga intercostal-muskel-rheumatism.

Äfven af denna specialberäkning finna vi nästan i hvarje kolumn Garnisons-sjukhusets mortalitetsprocent *lägre* än det ena eller andra homoeopatheriets, hvilket tydligast synes af slutprocenten.

Genom dessa beräkningar, hvarvid vi låtit de homoeopathiska gälla som *sanna*, hafva vi således steg för steg visat att *Garnisons-sjukhusets resultater äro fördelaktigare än homoeopatheriernas.*

Vi hafva jemfört tvenne homoeopatherier och ett sjukhus, vid hvilka det af behandlingen oberoende, den hygieniska vården och utrustningen, ålder och lefnadsförhållanden, sjukdomsformer, &c. kunna anses till största delen lika, hvarvid vi likväl på den medicinska sidan, till *nachdel för henne,* bortkastat en summa af 2,500 personer och derigenom *ökat* Garnisons-sjukhusets mortalitet med öfver 1 %. Den enda *väsentliga* skillnaden mellan dessa trenne inrättningar är *behandlingen* och det är den som bestämt resultatet till *fördel* för Garnisons-sjukhuset.

Det *måste* ock så blifva om man tillerkänner medicinen någon förmåga. Homoeopathiens resultater äro i sjelfva verket uteslutande *hygienens* och *naturläkningens* verkningar. Intet oförvilladt förstånd kan tillerkänna hennes decilliondelar den ringaste förmåga att bekämpa, bättra eller bota sjukdom; allt hvad som vunnes af hennes erfarenhet, om den ärligt och utan illusioner uppgåfves, skulle vara ytterligare bevis på naturens förmåga att hjelpa sig sjelf, understödd af hygieniska och dietiska medel samt under inflytelsen af tron på läkaren.

Af ofvanstående homoeopathiska statistik finna vi således, att genom naturläkning samt under hygienisk och dietisk vård botas eller *bättras* omkring 94 % af de *vanliga mildare sjukdomarna i sina lättare former,* deruti äfven inbegripna några svårare; hvaremot omkring 6 % dö.

Af Garnisons-sjukhusets statistik finna vi att under dylik hygienisk och dietetisk vård *jemte medicinsk behandling* b o t a s 97 % af nämnda sjukdomar, dock långt flera alfvarsamma former, och omkring 3 % dö.

Med andra ord uttryckt vill detta säga att den medicinska behandlingen botar 3 % dem homoeopathien låter dö.

Detta är hufvudresultatet af vår granskning, ett resultat hvilket ensamt för sig torde vara tillräckligt motiv för homoeopathiens dödsdom.

Vi hafva här egentligen slutat den granskning af homoeopathien, hvilken Dr. Liedbecks bok närmast framkallat. Men då vi förespått homoeopathien en längre tids tillvaro, oagtadt de stora och talrika fel vi hos henne blottat, så äro vi äfven skyldiga att omtala

Orsakerna hvarföre homoeopathien t. v. håller sig uppe.

Dessa orsaker äro flera, men vi vilja blott framhålla några. Den första är allmänhetens bristande kännedom om naturläkningen.

Vi tro oss kunna af de homoeopathiska statistikerna sluta att 94 % af de vanliga lindrigare sjukdomarna botas genom naturläkning, hygieniska medel och tron på läkaren. Naturläkningen måste härvid spela en ganska betydlig role. Till sin *fulla* utsträckning är hon ännu okänd för sjelfva läkaren, och i ännu högre grad för allmänheten. Denna vet dock att t. ex. vanlig snufva med hosta och bröstvärk, ett lindrigt diarrhé med knip, hufvudvärk, lindrig rheumatism i musklerna, m. fl. dylika åkommor aldeles icke behöfva läkarehjelp för att botas, utan att de botas af sig sjelfva, samt att denna bot påskyndas genom dietiska och den s. k. husmedicinens medel.

I flera andra sjukdomar, som ej äro så familiera, är läkningen densamma, och ofta tillstyrker den tillkallade läkaren ingen annan behandling än den dietiska och hygieniska. Vidare finnas vissa sjukdomsformer, der naturläkningen lika säkert botar, men der läkaren påskyndar boten genom medikamenter. Slutligen gifvas vissa sjukdomar der naturläkningen är det vanligaste, men der man har att i åtskilliga fall mota tillstötar, som kunna ofördelagtigt inverka på sjukdomens gång.

Detta vet icke allmänheten, kan icke bedöma det, och derföre är läkarens rådfrågande i dessa fall nödvändigt; han kan se och bestämma faran eller icke faran, samt handla derefter.

Detta kände Hahnemann mycket väl. Han sade sjelf till Dr. *Schubert:* »Jag gifver blott sällan läkemedel, ehuru jag alltid förskrifver små pulver. Jag gör detta för att i patientens sinne inplanta den fasta tron, att hvarje pulver innehåller en bestämd dosis af något läkemedel. Många patienter tillfriskna genom ett ordentligt lefnadssätt. Vanliga practici känna icke detta praktiskt, ehuru alla tala om naturens läkekraft.»

Läkarne känna det verkligen och handla derefter, fast på ärligt vis, ty en samvetsgrann läkare, som mera ser på patientens bästa än på sitt rygte eller apothekarens kassa, gifver icke medikamenter utan att de behöfvas. Homoeopathen, som rent ut *förnekar* naturläkning såsom sådan, ehuru ofta inom sig öfvertygad om dess verklighet, gifver alltid gryn, droppar eller pulver. Förbättringen skrifves ofta af honom och alltid af patienten, icke på den verklige hjelparens, naturens, räkning, utan på grynens, dropparnas eller pulvrens. Resultatet häraf blir att de 94 % tillfrisknade räknas homoeopathen till förtjenst, utan någon hans förskyllan.

Dessa resultater af naturläkningen, som måste inställa sig i temligen samma proportion för homoeopathen som för läkaren, och hvilka allmänheten ser i stort antal utan att begripa hvari hemligheten ligger, måste naturligtvis göra henne benägen för det antagandet att homoeopathens behandling är jemngod med läkarens. Oriktigheten i detta antagande hafva vi förut ådagalagt.

Den andra orsaken till homoeopathiens lifaktighet är den gängse lättheten att tro på det underbara.

Allmänheten, och isynnerhet den qvinnliga delen deraf, som fått en mindre praktisk uppfostran, har ringa kännedom om naturen och dess lagar. Menniskan, det

mest sammansatta och derföre kallad det mest fullkomliga af naturens verk, är okänd för de flesta ickeläkare. Hennes yttre handlingar, hennes karakter och förstånds kraft, äro både kända och bedömda af alla; men hennes naturliga, djuriska förrättningars grund och samband, lagarna derför, känner man ej. Man anar på sin höjd ibland, att dessa förrättningars harmoniska verksamhet är helsa, motsatsen deraf sjukdom.

Det nära sammanhanget mellan kropp och själ utgör ock ganska sällan ett ämne för betraktelse, än mera sällan deras ömsesidiga inflytelse på hvarandra, efter en i naturen bestämd norm.

Att medicinen i kännedomen, ännu och i all evighet ofullständig, om dessa tillstånd och lagar, eger sin *enda säkra* utgångspunkt, att läkaren endast i öfverensstämmelse med dem kan inverka på menniskan, är icke heller klart för allmänheten.

Hon synes vanligen föreställa sig att läkaren skall handla efter inspiration, icke efter kunskap och tanke, att hans åtgärder vid sjukdomar är ett direkt gudaliknande ingripande, hvarigenom han efter sin vilja och läkemedlets art bestämmer naturens (d. v. s. sjukdomens) gång.

Allmänheten ser således i medicinen något mystiskt, något underbart, och i hennes utmärktare idkare ett slags öfver menniskor upphöjda personligheter. Hon ser hos dem ett öfvernaturligt element jemte hvad som verkligen hos dem finnes: Snillet.

Denna tro på det underbara i medicinen gäller äfven under bruket af läkemedel i en för sinnena märkbar dosis, äfven då man tydligen finner att för sjukdomars häfvande fordras materia. Läkaren betraktas då visserligen som en trollkarl, men en som till sina trollkonster behöfver för sinnena uppfattbara ämnen.

Då homoeopathen deremot gifver sina små smaklösa korn, eller låter lukta på några dylika, och derefter en sjukdom botas, så måste naturligtvis denna tro på det

underbara, på trolleriet, stegras i ännu betydligare grad, och det är en gammal erfarenhet, att ju vidunderligare en uppgift är, desto lättare tros den af dem, som äro fallna för tron på det underbara.

Sjelfva mysticismen med skakningar och rifningar samt de små kornen, hvilka utgöra några bland homoeopathiens största vidunderligheter, äro ypperliga medel att fånga den stora del af allmänheten, som med blind tro omfattar magnetism, sympathikurer, visioner och universalmedel. Så länge allmänheten anser medicinen för något annat än ett handlande i öfverensstämmelse med naturlagarna, och så länge hon har böjelse för mysticism, måste homoeopathien ega hopp om att få existera.

En tredje orsak till homoeopathiens bestånd, hvilken synnerligast vinner fruntimrens stora bifall och understöd, är mildheten i behandlingen. Homoeopathen smickrar deras finkänslighet, talar om deras oändligt sensibla nervsystem, om huru liten portion läkemedel behöfves för att bringa de lätträrda strängarna i deras ætheriska organism i dallring, han pratar dem hufvudena fulla med slika saker, säger dem förut verkningarna, känslorna af kornen, och han tros, och känslorna infinna sig, som beställdt är. Den känsliga, för att ej säga den sentimentala, afdelningen af qvinnokönet, är ett särdeles lämpligt fält för homoeopathens verksamhet, och han vet att begagna sig deraf, ej blott för det granna resultatets skull — så många hundrade *botade* — utan ock för fortplantningen af läran; ty det är bekant, att denna sorts sjuka hafva en njutning af att tala om sina känslor och krämpor, hvarvid den »goda, söta Doctorn» äfven får sin mention honorable.

En fjerde orsak till detta bestånd är den, att homoeopathen i allmänhet gör hvarje patient till lärjunge. Läkaren vet och uttalar att patienten icke *kan* behandla sig sjelf, emedan han ej förstår sin sjukdom. Homoeopathen deremot, som ej bryr sig om att förstå sjukdo-

men, utan blott håller sig till de ytligaste symptomerna, har en lista på dem och ett korn motsvarande hvarje kombination af dessa s. k. symptomer. Denna lista kan naturligtvis hvar och en begagna lika väl som han, och hans patienter blifva derföre, genom dessa listor, praktiserande homoeopather. I alla de fall der naturläkning sker blifva de lyckliga i sin praktik; der de ej lyckas kan alltid homoeopathen med ett eller annat hundradetal symptomer visa att medelvalet var oriktigt och derigenom rädda både lära och ära. I detta homoeopathiens sätt att gå till väga ligger till en stor del hemligheten af dess spridande. Vi kunna ej klandra det, ty vill man utsätta sig och de sina för dessa experimenter i stor skala, så eger man dertill fullkomlig rätt; och likasom forskningen i alla andra vetenskaper är fri, bör hon vara fri inom medicinen; inga band få läggas på henne, inga trosartiklar finnas, andra än dem förnuft och erfarenhet fastställa.

En ganska vigtig orsak till homoeopathiens bestånd ligger slutligen deri, att läkare icke nog klart och oförbehållsamt uttala sig med afseende på henne och med alltför stora konsiderationer gå tillväga mot hennes idkare.

Dr. *Cowan* säger med afseende på homoeopathien: »Det är ej den praktiska medicinen, som står på spel, utan det sunda praktiska tänkandet. — För oss läkare är homoeopathiens förkastande en fråga om principer, icke om doser — en fråga om moral, icke om etikett.»

Personer utom läkareyrket tillspörja ej så sällan läkaren om han *tror på* homoeopathien. Det är då icke nog att, som läkare vanligen göra, runka på hufvudet och med ett leende svara nej, ty homoeopatherne uppgifva och allmänheten tror, att läkare icke känna, icke ens vårda sig om att känna homoeopathien. Läkaren känner henne genom sina historiska studier, om han ock ej läst ett ord af hennes skrifter, och det är hans ovilkorliga pligt att vid en sådan fråga tillkännagifva att han icke tror på homoeopathien *emedan* hon till sina principer är falsk, i

sin praktiska erfarenhet illusorisk och oärlig, till sin tendens stridande mot all vetenskaplighet. Får hvarje frågare detta besked, så skola snart frågorna upphöra.

Då homoeopathen antingen är bedragare eller logiskt oförmögen, så måste naturligtvis läkaren af honom icke hafva någon upplysning om en sjuk att hemta, ej heller kunna hoppas att genom öfverläggning på honom inverka något till en patients bästa. Läkaren bör derföre, utan tvekan, och med angifvande af dessa skäl afslå konsultation med homoeopather. Den Amerikanska Läkareföreningens morallag innehåller detta i 4:de Art. 1. §. Detsamma har blifvit beslutadt inom de flesta Läkareföreningar i England. Och det är en högst nödvändig sak, ty derigenom anvisar man homoeopathen dess rätta plats, *utom* den vetenskapliga beröringen. Läkaren inlåter sig ej i konsultation med ältgummor, revalenta-fabrikörer, magnetisörer, o. s. v., hvarföre då göra det med homoeopathen?

Han är Medicinæ Doctor, har stundom stora kunskaper, vidsträckt beläsenhet, och är ibland agtningsvärd som menniska, invänder man.

Mycket sannt; men doctorsdiplomet är blott gifvet såsom ett bevis på att personen ådagalagt ett visst kunskapsmått och under förutsättning att han skall handla i öfverensstämmelse med denna kunskap; det kan ej anföras som ett försvar för ett handlingssätt, som saknar grund både i den visade kunskapen och i det vida högre förnuftet.

De stora kunskaperne och den vidsträckta beläsenheten äro af intet värde om de icke rätt begagnas. Oxfords 240,000 volumer äro blott makulatur om de ej begagnas till vetenskapens och mensklighetens fromma.

Man kan vara en agtningsvärd menniska, men oduglig läkare; och den som bekänner och utöfvar homoeopathi är det sednare. Vid sjukbädden uppträder läkaren icke blott såsom menniska utan framför allt såsom

läkare. Der blekna bokstäfverne i diplomet och den stora beläsenheten krymper ihop vid frågan om lif och död; endast den klara uppfattningen, det oförvillade omdömet, och det vetenskapligt grundade, det förnuftiga, beslutet få der bestämma handlingen. Egenskapen af att vara homoeopath utestänger möjligheten att ega dessa andra egenskaper.

Det är derföre läkaren icke kan eller bör möta homoeopathen till öfverläggning, och endast genom att afhålla sig från hvarje vetenskaplig beröring med honom, gör läkaren full rättvisa åt det yrke, han, vid inträdandet deri, åtagit sig att upprätthålla och ära.

Så länge detta icke är regel understödja läkarne qvacksalfveriet, och hafva i viss mon sig sjelfva att skylla för dess fortvaro.

Dessa äro några af orsakerna till homoeopathiens fortfarande tillvaro; de gifva föga relief åt läran och hennes försvarare. Hon måste dock en tid, naturenligt, bestå: ty dessa orsaker knnna icke undanrödjas så lätt. Jag har icke heller afsett deras undanrödjande, utan blott velat påpeka några bland dem för att ur allmänna lifvets och menniskonaturens förhållanden förklara *möjligheten* af detta hennes bestånd, till trotts af hennes öfversvinneliga absurditet.

Kritiken öfver det homoeopathiska innehållet af Dr. Liedbecks bok, är härmed slutad. Den är vidlyftig, emedan ett utförligare ådagaläggande af svagheten i homoeopathiens grundläror blef nödvändigt för en fullständig insigt i svagheterna i Dr. Liedbecks homoeopathiska verksamhet.

Den är vidlyftig äfven af det skäl, att jag ansåg nödigt visa huruledes möjligheten för Dr. Liedbeck att blifva homoeopath hade sin grund i en naturlig brist på reda och logik, för hvilket ändamål jag måste uppvisa den suddiga beskaffenheten af hans stil, lösheten i meningarnas sammanhang, minnesslöheten och oredan i hans

egna, bristen på kritik vid hans begagnande af andras uppgifter.

Denna vidlyftighet skall troligen läggas mig till last, och säkerligen afskräcka mången från läsning af denna skrift. Det må så blifva: intetdera skall öfverraska eller nedslå mig.

Denna skrift är nemligen icke beräknad för dagen, icke blott en kritik af Dr. Liedbecks bok; den är en vetenskapens protest mot hela den homoeopathiska läran. Läsarne må blifva många eller få, framställningssättets fel må klandras huru som helst: protesten, innehållet står dock qvar. Homoeopathien i Sverige har numera intet skäl att klaga öfver brist på granskning, allmänheten ingen grund att föregifva brist på upplysning om homoeopathiens verkliga beskaffenhet.

BIHANG.

Upplysningar om föregifna anfall mot P. H. Ling och svenska gymnastiken. Ett sjelfförsvar.

År 1850 offentliggjorde jag i veckoskriften Bore en artikel om examen samma år vid Gymnastiska Central-Institutet härstädes. Denna framkallade af Professoren och Riddaren *G. Branting* samt Doctoren *P. J. Liedbeck* ett svar, hvarpå jag afgaf gensvar. Prof. Branting tystnade derefter och har nu tegat fem år, oagtadt gifvet löfte att försvara sina underbara läror. Dr. Liedbeck kom likväl med ännu en artikel, hvarefter han, vederlagd, äfven tystnade.

År 1851 lät jag trycka dessa artiklar jemte en kritik öfver Professoren och Riddaren Brantings gymnastiska produktioner, under titel: »*Om nödvändigheten af vetenskaplig kontroll öfver Gymnastiska Central-Institutet, med särskildt afseende på den medico-gymnastiska behandlingen och undervisningen derstädes.*»

Under det ofvannämnde artikelvexling försiggick sökte Hrr. Branting och Liedbeck ifrigt vilseleda allmänheten om stridens mål. De ville göra troligt att jag var fiendtligt stämd mot gymnastiken samt att jag åsyftade Institutets undergång; allt under det de släppte hufvudsaken handlöst till marken och fullkomligt ur sigte och icke hade ett enda ord att anföra i den. *Saken* var nemligen mina i bevis ledda påståenden: att den anatomiskt-fysiologiska undervisningen vid Gymnastiska Central-Institutet var ytlig och beräknad endast på att brillera i examen: att lärarne i dessa ämnen blottat en oförlåtlig okunnighet: att Prof. och Ridd. Brantings offentligen gjorda gym-

nastiska uppgifter voro dels uppenbarligen osanna, dels vetenskapligt ogrundade: att det sätt hvarpå gymnastikens läror i utlandet framställdes var skadande för hennes anseende; hvarföre jag på grund af dessa jemte flera skäl ansåg att Central-Institutet borde ställas under uppsigt af competent auctoritet. Emot dessa påståenden och slutsatser har ännu intet ord blifvit offentligen sagdt till vederläggning.

Det mig pådiktade sträfvandet för gymnastikens undergång har man, efter åtnjuten vederbörlig tillrättavisning, icke mera vågat såsom hufvudsak framställa, utan blott låtit skymta fram i bakgrunden vid de anfall man sedermera gjort eller låtit göra. I stället har man, återupptagande en redan i stridens början hittad men släppt fint, sökt gömma sig bakom skuggan af *Lings* stora namn och sökt framställa mig såsom smädare af hans minne. Detta försök till våld på sanningen är gjordt först af Hrr. Branting och Liedbeck, sedan i Östgötha Correspondenten, vidare af Förf. till Ställningar och Förhållanden, och sist men ihärdigast af Red. för Götheborgs Handels- och Sjöfartstidning.

Det kan nu efter flera, under ett och ett halft års tid allt emellanåt upprepade smädelser och insinuationer mot mig vara tid att samla och bemöta dem, och jag skall göra det sedan jag först fått fästa läsarens uppmärksamhet på ett par allmänna drag, hvilka genomgå dessa attacker.

1:o) Till dessa attackers riktande mot mig finnes intet annat skäl än det, att min är en bland de skrifter om gymnastiken, som kriticeras i de utländska Journal-artiklar, hvilka utgöra grunden för missnöjet. Mitt inblandande i saken är således godtyckligt.

2:o) Klandras jag för något som kallas skamliga fel, men hvilket vid närmare granskning befinnes dels icke vara fel, dels åtminstone icke vara mina fel.

3:o) Utgår klandret från den förutsättningen att jag är skyldig, *alltid* och till *allt* man kan leta upp. Man

finner rätt på någonting ganska oskyldigt, hvilket man falskeligen uppgifver vara en illgerning; denna skyller man på mig, undersöker icke om ens anledning finnes till misstanka att jag begått den, utan sakfäller mig strax; drager ur denna dom en hel serie slutsatser om andra mig vidlådande nesliga egenskaper; allt utan det ringaste bekymmer om en tillstymmelse till bevisning. Onus probandi vältar man från sig sjelf, den klagande, på mig, den anklagade parten. Att denna rättegångsordning är riktig och hederlig torde kunna betviflas, men att den är beqväm det är säkert, ty man har intet vidare besvär än att ljuga, och det tyckes gå lätt och ogeneradt för mina motståndare.

4:o) Sammanblandas gymna*stiken* och gymna*siarcherne*, sak och personer, så envist att det är fara värdt den förra bortgömmes af de sednare, äfven härhemma, på samma sätt som utrikes den förra blifvit utskämd af de sednare.

Om läsaren med detta i minnet genomgår följande sidor skall han förvånas öfver huru personer med anspråk på ett någorlunda anseende i samhället kunnat tillåta sig de handlingar, hvilka jag nu skall granska.

Hela affären utgår från en skriftvexling i Östgötha Correspondenten med dess följder.

Under rubriken *P. H. Ling* talar Red. af nämnda Tidning (№ 88 för 1853) om det oriktiga och låga i deras handlingssätt, som genom den utländska pressen söka smäda och nedsätta den inhemska förtjensten. Denna allmänna sats tillämpar Red. på *Ling*, hvars förtjenster om Gymnastiken något omtalas, hvarefter det heter:

»I London finnas för närvarande ej mindre än sex olika instituter, grundade på de principer för gymnastik, för hvilka Ling uppoffrade hela den verksammaste delen af sitt lif.

I spetsen för de förnämsta af dessa instituter står en Svensk, Hr Professor Georgii, elev af Ling.

Systemet — ledt af Georgii, en lika skicklig, som redbar och allmänt aktad man — har således redan vunnit burskap der; men om äfven Englands befolkning gerna såg det, förtröt det icke dess mindre en ung, derstädes vistande Svensk, och han var icke sen att göra sitt till, för att söka åstadkomma en diversion; men, för att på något grundligt sätt komma åt det redan temligen rotfästade systemet, var nödvändigt, att först och främst bryta ned dess förnämste stödjepelare, d. v. s. Ling. I »Edinburgh Monthly Journal of Medical Science», för 1851, förekommer en artikel af ofvannämde person. Underligt att man icke redan användt den här i någon Svensk tidning, såsom en Engelsk opinion; men måhända har man velat spara på godbiten till lägligt tillfälle.»

Artikeln följer, med några anmärkningar af en suddig penna, hvilken läsaren af denna skrift lätt igenkänner.

»Det nya medicinska systemet, kalladt kinesipathi eller kinesia*trie,* leder sitt upphof från Pehr Henrik Ling, en fäktmästare, som lärde Gymnastik i Stockholm, hvarest han dog år 1839 i *temmeligen mogen* ålder. Han var visserligen en man af omfattande genie och har såsom poet förvärfvat ett icke ringa anseende och popularitet [1]) bland sina landsmän. Hans förnämsta arbete är episkt och afhandlar Asarne, Odins följeslagare, deri han, enligt *sina landsmäns critiska omdöme,* utvecklat sitt skrifsätts karakter både med dess fel och förtjenster. Uppfostrad i egen skola, var han ofta *egen,* men mestadels *rå* och sökte förgäfves att gifva sina produktioner en angenäm och *bestämd form.* Det förvånande, *vanslägtadt ända till det onaturligt löjliga och förvridna,* utgör grundfärgen i

---

[1]) Häri tyckes Chirurgiæ Magistern irra sig; egentligen populär var väl aldrig Ling, utan tvärtom skattas han mest af litterära kännare. Detta Hr D:s loford tyckes dessutom, att dömma af hvad som följer, vara ett försök att vinna oväldighetens färg, för att kunna med bättre lycka gifva sina anfall mera styrka och sannolikhet inför den Engelska publiken.

För att visa huru denna *såkallade* öfversättning är tillkommen och beskaffad, låter jag härnedan aftrycka originalet, hvaraf skall röjas huru öfversättaren och notförfattaren i Östgötha Correspondenten våldfört sig derpå för att kunna åtkomma mig i noterna. Då läsaren jemför original och travestering, är det derjemte godt att hafva i minnet, huruledes denna Edinburgher artikel är en kritik öfver min skrift om Gymnastiska Central-Institutet, att denna min skrift ingalunda obetingadt gillas, utan tvertom att jag i kritiken temligen skarpt klandras för det jag »behandlat gymnastiken och gymnasterna med för mycken aktning», samt att denna icke är den enda artikel Edinburgher Monthly Journal haft om gymnastiken, utan den har äfven kriticerat andra skrifter.

Artikeln lyder, med afseende på Ling, sålunda:

»The new medical system of Kinesipathy, or Kinesi*therapy,* derives its origin from P. H. Ling, a fencing-master, and teacher of gymnastics in Stockholm, who died there, in 1839, at a *moderately ripe* age. Ling was unquestionably a man of considerable genius; and, as a poet, has acquired no small share of reputation and popularity among his countrymen. His principal work is an epic, on the subject of the Asar, or companions of Odin, and in this, according to the *native critics,* he has displayed the leading characteristics of his style, both in its merits and its defects. Wholly selfeducated, he was frequently *original* [1]), but generally *crude* [2]), and lacked the art to give a graceful and *consistent outline* to his creations. The marvellous, degenerating into the *grotesque* [3]), supplied the

---

[1]) Detta öfversättes med "*egen;*" ehuruväl det kan vara ganska rätt, gifver det dock ett klandrande begrepp, som ej är afsedt.

[2]) Originalets ord »crude» tolkas af travestatorn med »rå,» ehuru meningen är helt annan, som synes af den efterföljande satsen, hvilken är en förklaring af detta ord. Den not, som tillkommit med anledning af denna *förvridning,* har jag låtit utgå.

[3]) Ordet »grotesque» travesteras till »det onaturligt löjliga och förvridna.» Detta blir skildringen på en karrikatur, hvilket möjligen, men icke troligen, varit Edinburgher-författarens mening.

hans ämnen; hans ursprungliga brist *på vanlig bildning* [2]) blottställde honom fortfarande *att bryta mot all sann smak.* Vi hafva sjelfva någon gång skaffat oss tillfälle att bedöma stilen i detta poem, *hvarvid visat sig en tillgjord sträfvan* [3]) att i ett lätt och för sig sjelf harmoniskt verslag frambringa *ganska simpla tankar,* utan att vinna den motsvarande enkelhet i språkbyggnad, som man annars finner i detta lands gamla sånger; *allt emedan hans åtrå att flacka omkring i en verld af besynnerligheter,* som ej låtit tygla sig af någon enda bland de lagar, som beherrska fri konst, frambragte egenheter, som i alla afseenden öfverensstämma med de *yrande* drömmar, hvilka annars utgjorde hans *njutning* att inympa på allt, hvad *han efterjagade i utöfningen af sitt yrke* och *hvilkas ifrigt fanatiserade sakförare* (advocate) ett så beskaf-

---

[2]) Man skulle häraf tro, att den unge Doktorn vore minst så månglärd, som D:r Faust eller en Leibnitz, när man betänker, att den person, som han beskyller vara *"rå,"* sakna "vanlig bildning" bland andra olikartade arbeten efterlemnat vidsträckta philologiska skrifter.»

(Här följer ett stycke om Lings förtjenster såsom språkforskare, mytholog, æsthetiker, &c., hvilket allt, såsom icke till saken hörande, af typografiska skäl utelemnas.)

[3]) Redaktören af Östgötha Correspondenten, är en af dem, som, på grund af personlig bekantskap, kan intyga att Lings väsende ej i något afseende var *"tillgjordt."* Man har tvärtom snarare förebrått honom att fästa för litet afseende vid den yttre formen. Om enkelheten i hans lefnadssätt anföras åtskilliga enskilda drag och anekdoter. Så t. ex. tillsade han en gång en vaktmästare att med en annan karls biträde från ångfartygsplatsen hembära en stor kappsäck. På vaktmästarens invändning, att det ej vore passande att bära dylikt på gatorna, fattade L. i det ena handtaget och tillsade karlen att taga i det andra, hvartill denne äfven då beqvämade sig. L. färdades mellan Stockholm och sitt landtställe i en gammaldags s. k. ensittsig chaise med en gammal dalkulla på baksätet; stundom var det en äldre dränghustru, som intog kullans hedersplats. I den gamla chaisen hemförde han efter slutade göromål allehanda varor t. ex. en gång stora knippor af unga frukträd samt dagligen hvarjehande viktualievaror, mjölsäckar o. d. Han var snarare torftigt än tarfligt klädd, och hans barn uppfostrades i arbete tillsammans med tjenstehjonen, en mängd andra exempel att förtiga; med ett ord, om Hr D. hos utlänningen vill nedsätta förtjente landsmän genom beskyllning för fåfänga, så har han gjort orätt, att dertill utvälja just L.

prevailing colour to his themes; and his original defect of *cultivation* subjected him to the farther danger of offending *through mannerism and monotony* [4]). We have ourselves had some slight opportunity of judging directly [5]) of the style of this poem, which seemed to us to *affect* in easy and harmonious verse, much of the *simplicity of thought*, without the simplicity of language and construction, of the ancient ballads of his country; while *the proneness* of the author *to range in a world of fancy,* unfettered by any of the usual rules of art, constituted a peculiarity, which appeared in every respect consistent with the *dreams,* which it was elsewhere his pleasure to graft upon his *professional pursuits,* and which a mind so constituted was sure to *advocate with a zeal and enthusiasm,* such as could not fail ultimately to attract observation from that considerable portion of the public which is ever found ready to accept novel and *bold assertion* in lieu of reason [6]).

---

[4]) Huru himmelsvidt olika äro icke originalet och den östgöthiska travesteringen! I originalet är icke fråga om blott en »vanlig bildning» utan om den smak-odling, den konstförfining, som praktiskt röjer sig deri, att producten blir allmänt fattlig och allmänt giltig. Notförfattaren sjelf styrker detta Engelska förf:s yttrande genom Noten 1. Den som i öfrigt icke tillägger Ling manerism och entonighet, den vet ej hvad dessa ord betyda och bör afhålla sig från konstkritik. Sjelfva travesteraren tycks hafva anat något sådant då han i stället satte dit orden »all samma smak» Detta uttryck drabbar honom, men ej Edinburgher författaren.

[5]) Detta *direct,* som i travesteringen är utelemnadt, och hvad som ofvan läses om yttranden af svenska critici, visar att den skrifvande personen, ej blott känt hvad kritici yttrat, utan sjelf läst Asarne.

[6]) Vi uppmana läsaren att med uppmärksamhet jemföra originalet med travesteringen. Man skall finna i originalet en värdighet i uttrycken, ett bemödande att begripa Lings poesi, ett försök att ur hans poetiska individualitet förklara det för engelska ögon fantastiska i hans gymnastiska läror, hvilket allt starkt kontrasterar mot östgötha-förvridningens råa ton, hoprörda uttryck och ofta aldeles obegripliga sammanställningar. I originalet saknas hvarje antydning till fraserna »tillgjordhet» »ganska simpla tankar,» »besynnerligheternas verld,» »yrande drömmar,» »efterjagande,» »ifrigt fanatiserad sakförare,» »oblygt påtrugande» etc.

fadt sinne säkert skulle anse sig kunna vara, och hvarigenom han ock slutligen borde lyckas att ådraga sig uppmärksamhet från den del af allmänheten, som är färdig att antaga det nya och hylla det *oblyga påtrugandet* i stället för sundt förnuft.»

»Det är således icke lätt att angifva hvilka de *vilda och fixa idéer* voro, som sedan gåfvo hans kallelse rigtning och indrogo honom på charlataneriets bana. Detta förlopp utvecklade sig sjelft. Hans skola liknade sedan flere år den, hvilken vår egen Roland [4]) med framgång etablerade i Edinburg, och hvarest öfvades fäktning, athletiska *produktioner* och idrotter, som skulle tjena att öka muskelkraften och vigheten i allmänhet, att framkalla en kraftig, sund och symmetrisk kropps-utveckling, men äfven och i synnerhet att bilda en förberedande skola till militär-instruktion.»

»År 1813 lyckades han ådraga sig regeringens uppmärksamhet, hvarigenom han erhöll ett årligt understöd för sin inrättning. Emellertid var han *invecklad i sträfvanden,* att än ytterligare förskaffa nya hjelpkällor för sitt *konstiga* system. Men ej nöjd att inskränka sig inom de sunda och förnuftiga åsigter om väl ordnade öfningars verkan på helsan och sinnet, som han sjelf i början *måst* hylla, började han äfven anse det *rörelse-material,* han bildat, såsom medel att förbättra en skadad helsa, hvarigenom dessa rörelser skulle kunna få en speciel användning till sjukdomars motarbetande — dessa sjukdomar måtte föröfrigt vara hvilka som helst. Med en rädsla,

---

4) Man har dels af i England vistande landsmän, dels af här i Sverige boende eller resande Engelsmän förgäfves sökt underrättelser om hvem denne Roland egentligen var; troligen var han någon obskur bedragare, enär Hr D. vill komparera honom med L.

Kanske menar Hr D. med denne »vår egen Roland,» en viss Jonglör vid namn Amoros, Spanior till börden, som uppehöll sig någon tid i England och slutligen rymde derifrån, sedan han förderfvat några honom anförtrodde elever, som han gjorde till krymplingar för lifstiden? En allt för träffande kompliment till L. på hans döda mull!

It was thus no common-place pretender, whose mental *idiosyncrasies* [7]) gave a bent to the pursuits of his vocation, and constrained him into a career of charlatanism. His scheme developed itself gradually. For many years his school resembled that which our own Roland [8]) has so succesfully established in Edinburgh, in which fencing, athletic *excercises,* aud feats tending to increase muscular vigour and agility, were practised, generally with a view to promote a robust, healthy, and symmetrical development of the frame, but more especially with an application to the kind of training requisite as preparatory to the efficient performance of military duty.

In the year 1813 he attracted the notice of government, from whom he received an annual grant in aid of the maintenance of his establishment. Meanwhile he was *engaged* in superadding new adjuncts to his *original* system [9]). Not confining himself to those sound and rational views *which have been universally held* [10]), and which he himself originally [11]) entertained, regarding the wholesome effects of well-regulated exercise upon the ge-

---

kortligen: det låga, det förklenande tillhör *uteslutande* travesteraren, och är påtagligen tillsatt för att kunna derbakom träffa den diktade författaren. Nog är detta värdigt härolderne för en ny lära! Måtte *läran* vinna bättre framgång än hennes *profeter* förtjena.

[7]) Idiosynkrasi betyder: egen uppfattning af ting eller idéer — Detta heter på Östgöthatravesteringens språk: »vilda och fixa idéer.» Den elakhet som i detta uttryck är nedlagd kan icke försvaras med att skylla på dumheten ensam. Jemför i öfrigt hela meningen med travesteringen! det är mödan värdt för att kunna rätt begripa uselheten i den sednare.

[8]) I likhet med Östgöthatravesteringens notförfattare känna vi ej Roland; men om vi skola döma efter texten, så måste han hafva varit en utmärkt gymnastiker. Dertill *ger* texten anledning, *icke* till motsatsen, som notförfattaren insinuerar. Detta är ett ytterligare bevis för denne författares oreda, hvilken genomgående egenskap, jemte stilens oefterhärmliga originalitet, gör honom ögonblickligen igenkänd.

[9]) Inga »invecklade sträfvanden,» intet »konstigt system,» i originalet.

[10]) Uteslutet i travesteringen!

[11]) Ett försmädligt *"måst"* inskjutet i travesteringen!

som är naturlig hos hvarje uppträdande *spekulant*, hvars nit ännu ej *sprungit bort* med förståndet eller kanske snarare för att kunna härma fornålderns Gymnasiarker, *proklamerade* han dessa rörelser först såsom medel att *supplera* den legitima medicinen, hvars gillande de behöfde och hvilkens satser de rätteligen borde följa. Men det poetiska elementet eller *rättare en köpmanslik vinningslystnad* [5]) hade förmycket inflytande öfver den Svenska Gymnasten, för att länge tillåta honom dröja inom den lagliga medicinens skacklor. Och så snart han väl *stormat dessa hinder*, kommo ännu andra *galna funder*, sannolikt till en del grundade på verklig öfvertygelse. Nu återstod endast ett litet steg till att intaga en ställning af fullt oberoende i medicinskt afseende, och planen var färdig, hvaraf kommer att Lings inrättning ännu eger bestånd [6]) i Stockholm under ledning af hans närmaste

---

5) Såsom bekant hade L. i lifstiden många fiender, hvilka dock erkände hans stundom öfverdrifna *oegennytta*. Äfven dog han i fattigdom, efterlemnade skuld, till en del iråkad genom kautioner för vänner. Hans fordringsegare gäldades genom en föranstaltad subskription. Några äldre vänner (Baron Adlerbeth, Hofmarskalken Beskow, Presidenten Isberg) afstodo ädelmodigt betydande fordringar. Såsom exempel på hans nog utsträckta oegennytta, kan anföras att, när regering och ständer tilldelade den allmänna inrättning, han förestod, ett anslag att enligt föreståndarens disposition fördelas mellan personalen, föreslog L. deraf åt sin närmaste man en del, som öfversteg hans egen. Detta torde ej alla chefer göra? Hans philantropiska försök att förskaffa allmänheten kostnadsfri sjukgymnastik åsamkade honom så stora uppoffringar, att klienterne sjelfva påyrkade en *afgift*, hvilken sålunda infördes såsom nödig, för att saken i längd skulle kunna fortsättas. De Svenska läkare, som studerat vid den privata sjukgymnastiken, mottog han alltid kostnadsfritt, för att befrämja kunskap derom bland läkare-corpsen. De sednaste åren måste han stundom af lefnadströtthet och öfveransträngning vissa tider låta inställa sjukgymnastikstimmar, hvarvid han likväl fortfor att arbeta med de *medellösa* sjuka, hvilka han då *ensam* skötte, utan biträde af lärare-personalen, som han sökte så litet som möjligt anstränga.

Denna Hr D:s sista beskyllning är lika orättvis, lika sanningslös, som de föregående.

6) Det tyckes nästan som skulle det *gräma* Hr D., att Lings institution — »ännu eger bestånd.» Verkligen en besynnerlig ilska, som knappt kan förklaras genom Hr D:s personliga fiendtlighet mot några af Lings nu lefvande elever.

neral health and vigour, he began to regard his *trained movements* as therapeutic means, which could be successfully applied also to the special treatment of individual diseases of whatever description. With the natural timidity of a new *speculator,* whose zeal had not yet *outrun* his reason, or rather, perhaps, in imitation of the ancient gymnasiarchs, he at first *proffered* [12]) these therapeutic movements as measures *subsidiary* [13]) to the aims of legitimate medicine, under whose sanction they were to be employed, and by whose rules they were to be guided. But, *even if not mercenary* [14]), the poetic element had too much influence over the Swedish gymnast to permit him to continue long under such trammels. *Other fancies came as he summoned them* [15]), and were nourished probably, at least in part, into convictions. It was now but a light step to assume the position of a wholly independent medical system; and the result has been that the establishment of Ling still subsists in Stockholm, under the superintendence of his immediate successor, and with the title of the Central Gymnastic Institution, and is still supported by an annual contribution from the Swedish Government, notwithstanding the *monstrous and increasing effrontery* [16]) into which its pretensions have lapsed; and through which it has not only drawn itself apart from legitimate medicine, but has

---

[12]) »Proffered» travesteras till »proclamerade,» men betyder erbjöd!

[13]) »Subsidiary measures» travesteras till »medel att supplera», betyder hjelpmedel.

[14]) Detta uttryck, som antyder Edinburgher författarens antagande att Ling *icke* var vinningslysten, tyder travestatorn tvertom, för att derigenom få anledning, att fulminera mot den på fri hand uppgifne författaren. Östgötha-travestatorn kan här icke krypa bakom »någon aktad landsman,» och på honom skylla den svenska »drägten,» utan måste personligen skämmas för sin afsigtliga förfalskning.

[15]) Intet »stormande af hinder,» inga »galna funder,» i originalet!

[16]) Hvad i Östgötha texten något enfaldigt kallas »faslig, alltjemnt tilltagande näsvishet,» lyder sanningsenligt öfversatt: »vidunderliga och tillvexande oförskämdhet,» hvilket vi härmed underskrifva.

efterträdare samt under namnet af Gymnastiskt Central-Institut fortfarande underhålles af ett årligt anslag från Svenska Regeringen, oaktadt *den fasliga, alltjemt tilltagande näsvishet,* hvartill dess förnärmande anspråk gjort det förfallet; och på detta sätt har det icke allenast söndrat sig från den legitima (!) medicinen, utan till och med förklarat sig i en viss grad dermed oförenlig, emedan det ingått förbund med homeopathien, och personligen med Medicine Doktorn Liedbeck, den ende (?) homeopathen i Sveriges besittningar, hvilket må sägas till desses heder.»

even declared itself in a certain degree incompatible with it, while it has joined itself in kindred alliance with homoeopathy, in the person of Dr. Liedbeck, the only homoeopathic practitioner (let it be so far said in honour) within the Swedish dominions.»

Denna del af den engelska artikeln synes blott vara en inledning till det följande, hvilket framställer så väl hvad gymnastiken verkligen *är,* som hvad gymnasterna *påstå den vara.* Ingen »ärerörig beskyllning» mot Ling finnes i hela artikeln, såsom notförfattaren här nedan påstår.

»Ofvanstående artikel», säger vidare författaren i Östgötha Correspondenten, »är signerad med bokstafven D., otvifvelaktigt betecknande en ung Svensk Läkare, som nyligen uppehöll sig i England. Hvad vi här anföra af hans uppsats är tillräckligt att gifva ett prof af det hela. Visserligen öfversköljes Ling med ännu några mer eller mindre ärerörigа beskyllningar, men de utgöra dock till större delen repetitioner af det anförda. Men hvilken kan då orsaken vara till ett så illasinnadt försök att gifva utlänningen ett vanställande begrepp om en förtjent Svensk? Någon ekonomisk fördel kan väl ej Hr D. hafva deraf? Således återstår ej annan förklaringsgrund, än den, att Hr D. derigenom velat medelbart skada någon eller några förhatliga bipersoner. Bekant är nemligen, att Hr D. förr angripit Professorerne Branting och Georgii samt D:r

Liedbeck, hvilka Herrar i sin mohn bidragit till den utveckling, den Svenska Gymnastiken utomlands hunnit. Med dessa Herrar må dock Hr D. söka gräl bäst han behagar, utan att deri på ett så förstulet sätt inblanda den aflidne Ling. Men vi sluta med Thorilds öfversättning af Shaftesburys ord: »Att man bör *väl* dragas genom smutsen för att aktas ren, och att en ädel man bör djupt höljas af skam för att rätt blänka i sin ära.»

I noterna och genom kursiver har jag visat hurudan öfversättningen är beskaffad, och som jag hoppas motiverat det påståendet att *original-artikeln är förfalskad för att åtkomma den föregifne författaren.*

Men Östgötha-artikeln innehåller tre väsendtliga osanningar, hvilka böra vederläggas, nemligen 1:o att jag skrifvit artikeln under vistande i England; 2:o att den är med min signatur försedd och 3:o att dess författare kommit med falska uppgifter, smädande Lings minne.

Med afseende på sista punkten skall jag längre ned yttra mig, endast för att visa huru gymnasterna rusat åstad, och churu den saken icke egentligen rörer mig. De tvenne första punkterna har jag i № 92 af Östgötha Correspondenten för år 1853 besvarat.

Jag har der omtalat att, då den Skottska artikeln utkom, *jag icke på sju år varit i England, aldrig i Skottland,* och genom uppvisandet af mitt pass styrkt att jag ej förr än *tre och en half månad* efter det skriften utkom anlände till England. Jag har vidare genom originalets förevisande öfvertygat Red. af Östgötha Correspondenten att artikeln *ej var signerad med D.,* utan till och med *saknade signatur,* i likhet med alla kritiker i Edinburgh Monthly Journal.

Då artikeln *endast af dessa tvenne* skäl skylles på mig, så är det klart, att när dessa befinnas vara *osanningar,* hela misstankan mot mig måste förfalla. Någon motbevisning hafva Gymnasterne icke gittat förebringa, men

icke heller gjort någon ursägt för de smädelser de hopat öfver mig *uteslutande* på grund af den falska anklagelsen.

Det hedrar Östgötha Correspondentens redaktör att genast taga in mitt svar utan anmärkning, och ännu mera, att, så vidt jag vet, hafva tillbakahållit all vidare smädelse, sedan han en gång funnit sig vara föremål för bedrägeri, och mig vara oskyldig.

Men genast efter travesteringens intagande i Östgötha Correspondenten uppstämde Författaren till bref om Ställningar och Förhållanden, samt Red. för Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidningen ett surr i samma ämne. Den förre har för lång tid sedan så documenterat sig genom sitt skriftställeri, att jag ansåg mig snarare vinna än förlora af hans uppmärksamhet; jag lät honom derföre hållas. Till den sednare, hvilken jag ännu icke visste vara lika långt hunnen på sin bana, skref jag och upplyste om förhållandet. Till följe af publicistisk magtfullkomlighet återtog han naturligtvis icke sina ord, utan blott nämnde en passant, att jag i Östgötha Correspondenten nekat för saken och undrade hvad Östgötha Correspondenten hade för skäl att anföra till sitt försvar. När detta försvar uteblef ansåg Redaktören af Handels- och Sjöfarts Tidningen förmodligen äfven sin ursägt böra uteblifva.

Under tiden utkom Dr. Liedbecks, i det föregående kriticerade skrift. Man läser der, sid. 7, i texten:

»Edinburgh Monthly Journal, of medical Science --- befinnes just vara den journal, hvilken (efter hvad ock sedermera blifvit oss svenskar genom tidningarne bekant), *öfversvämmat pressen* med *infamier emot både vår och tidehvarfvets* (?!) *gymnasiarch*, samt dennes både skola, gymnastik och närmaste lärjungar här och i utlandet». *)

*) Om Edinburgher artikelens *infamier mot Ling*, se längre ned. Hvad infamierna mot Lärjungarna angår, så är det ganska svårt

Härvid fogas en så lydande not:

»Vid denna »diatribens» fortsättning (?) vill det synas, som skulle författarens (?) första angrepp mot Lingska Gymnastiken (?) härstädes rönt nog stark motvilja (?), hvarföre han ock *sedan* (?) slagit in en annan väg med det påståendet, att just han försvarade Gymnastiken *emot* Lings närmaste Lärjungar, i afsigt, såsom orden falla, att återföra densamma till den enkelhet, flärdlöshet, brist på charlataneri &c. som utmärkte Professor Ling. *) Godt! Slutföljden blifver då den, att vår första gymnasiarch icke bättre lyckats i valet af sina närmaste lärjungar, **) än att detta nu blifvit öfverklagadt emot gamle Herr Ling af unga Friherren von Düben, och förehållits Lings när-

---

att bestämma hvad som med afseende på dem är infami eller ej. Att man omtalar och bedömer deras charlataneri är sanning och rätt, och intet annat.

*) Beskyllningen att jag, (den *uppgjorde* författaren), skulle efter Edinburgher-artikeln och tillfölje af »rönt motvilja» hafva slagit in en annan väg, är fullkomligen ogrundad. I min *första* artikel i Bore, den på grund af hvilken hela skriftvexlingen uppkom, yttrade jag: »säge man gerna gymnastikens fall, så vore det visserligen säkraste vägen att på sådant sätt» (d. v. s. genom de nuvarande gymnasternas undervisningssätt och charlatan-messiga skriftställeri) »låta henne äta upp sig sjelf; *men* --- *denna konst bör, får och kan icke falla, om hon återföres till den ädelhet och renhet, till den frihet från öfverdrift och charlataneri, som dess grundläggare åsyftade.*» Att vilja gymnastikens fall, tillvitades mig strax efteråt af Hrr. Branting och Liedbeck, dels förenade, dels den sistnämnde särskildt. Deras bortblandningsförsök möttes genast. Men Dr. Liedbeck är ej ännu trött att upprepa samma osanning. Han har ånyo i samma sak gjort vrängda framställningar till förvillande af den allmänhet, hvilken han nu hoppades hade glömt den tillrättavisning han förra gången fick emottaga. Det är redigt, klokt och framförallt *ärligt* att så der förnyade gånger uppträda med samma digt. Sådan är imellertid gymnasternas taktik, de *kunna* icke tala sanning.

**) Att framlidne Professor Ling illa valt sina lärjungar, kan ur åtskilliga synpunkter medgifvas, och det länder Dr. Liedbeck till förtjenst att hafva uttalat detta. Det kan dock icke läggas Ling särdeles till last, ty det är naturligtvis omöjligt att många år i förväg ana i hvilken missrigtning personer kunna gå till följe af liflig fantasi, isolering från verklig vetenskaplighet, dåliga associationer, m. m. Att jag «förehållit» Lings *lärjungar* det val *han* gjort, är deremot ett af Dr. Liedbecks vanliga nonsens, hvilket jag ej anser mig behöfva upptaga.

maste lärjungar, hvilka gjort gymnastiken till sitt lifs uppgift, af Den, som aldrig egnat sig deråt. Vid allt detta, synes den under »Anonymitetens helgd» uppträdande »Diatribens» upphofsman haft ett särdeles nöje af att, förnyade gånger, utgjuta sig i olika tidningar, Bore, Aftonbladet, Östgötha Correspondenten m. fl. *emot* vår allmänt aktade landsman, Professor Georgii» *) &c. &c.

Det torde tillfölje häraf, och då Edinburgher tidskriften beskylles för infamier mot Ling, vara skäl att göra en granskning af de källor hvarifrån dessa s. k. infamier hemtats. Denna granskning borde väl egentligen hafva utgått från Lings berygtade Lärjungar, och allmänheten hade en oafvislig rätt att af dem fordra en sådan. Men då de äro lika okunniga **) som illvilliga, är det knapt skäl att vänta denna undersökning af dem. Okunnigheten förhindrade författaren i Östgötha Correspondenten att taga kännedom om den Engelska literaturen, illviljan hindrade Hr. Georgii, som *kände* nedanciterade arbete, att erkänna angreppen mot mig vara oskäliga.

Den hastiga undersökning jag för deras räkning gjort har emellertid ledt mig till den sannolika källan för de yttranden om Lings poesi, hvilka i ofvan införda Edinburgher artikel fällas. I ett arbete, vida läst och af stort anseende i England, benämndt: »The literature and romance of northern Europe &c. by *W.* and *M. Howitt*», läses 2 vol. sid. 399—401 följande, hvilket jag efter originalerna afskrifvit:

Lén-

*) *Nöjet* af utgjutningarna frånkänner jag mig aldeles. Jag har »utgjutit» mig hvar gång jag märkt man beljugit mig och min tendens, och jag ernar så göra. Men Professor Georgii har vid dessa tillfällen fått sitta emellan *endast derföre att man behagat skjuta honom framför sig.* Detta är hans s. k. vänners fel, ej mitt. Jag har alltid sökt att träffa de bakomstående, och att jag lyckats bevisas af deras qvidande.

**) Dr. Liedbeck erkänner sjelf sin okunnighet i Engelskan (pag. 89) och man behöfver blott se honom (pag. 28) skrifva »Torys» för att finna detta erkännande öfverflödigt.

Lénström (Svenska Poesiens historia, sid. 690) säger: »Ling är en *lyriskt beskrifvande* skald; ej *rent lyrisk*, ty dertill har han för liten konstnärsfulländning, för litet idéer; ej *episk*, ty dertill saknar han lugn och åskådlighet; ej *dramatisk*, emedan han saknar tillräcklig kännedom af menniskan och lifvet, alltså förmåga att teckna karaktärer och anlägga compositioner. Asarna är det vidlyftigaste poem på svenska, men har trasslig, aldeles oepisk plan, inga väl hållna karaktärer, och föga eller åtminstone blott sporadisk åskådlighet. Den fornnordiska apparaten har stelnat till manér, det groteskt-vidunderliga blir öfverdrifvet till komiskt, hans bildförråd är högst enformigt utan variation o. s. v. *)

Sturzenbecker gifver i sina föreläsningar (sid. 96) ett liknande och ganska lifligt porträtt af honom: »Ling var en yfverboren natur, men något rå, **) något *för mycket* urnordisk; hans poesi går inemot upp till snögränsen, der endast sparsamma blåkråkor quittra i de tunna björkarne och här och der en enstaka fura lutar sig öfver de forsande fjellströmmarne. Han hade i grunden en rätt god lyrisk ådra, men förleddes af de exempel af nordiska skaldeverk i större skala, hvilka nu åstadkommits såväl i fäderneslandet, som i det Danska naboriket, att, äfven han, fabricera något i den stora stilen med grandiosa, förbluffande dimensioner. Han satte sig derföre ned att skrifva en mängd nordiska dramer, hvarmed han förmodligen åsyftade att bli räknad som en annan Öhlenschläger, äfvensom ett par stora nordiska epos: »Asarne» och »Tirfing». Dessa arbeten äro i det hela taget så der temligen ledsamma; man saknar tyvärr deri alltför kännbart de hufvudelementer, som erfordras för ett drama eller episkt verk, handling och karaktärer. I dramerna stå hans kämpar och hålla tal mot och med

*) Jag har här afskrifvit ett par rader mera än *Howitt's* citerat, emedan detta skenbarligen varit kännt af Edinburgher-författaren.

**) På engelska rude, *ej* crude, som travestatorn vill hafva det.

hvarandra från morgon till qväll, liksom man med endast tal, om än så vackra, skulle få verlden att skrida en tum framåt. I de episka dikterna förfaller han ofta till blott krönikemessiga och pragmatiska beskrifningar öfver händelsernas gång, men det är icke dessa händelser sjelfva, hvilka röra sig på scenen. Der han åter i dessa sina kompositioner får för ett ögonblick tillfälle till att göra en liten lyrisk utflygt, är han strax en helt annan poet, han blir imponerande, effectfull, hög, och många af körerna i hans dramer äro verkligen ypperliga stycken, nogsamt bevisande hvad mannen skulle blifvit, om han ej gått ifrån sin bestämmelse, utan troget hållit sig vid sin »björn-sensträngade» lyra. — Jag har kallat Ling, såsom poet betraktad, en gengångare från hedendomen; hela mannen såg äfven ut som någonting dylikt, der han om dagarna vandrade i sin stora gymnastiksal i Stockholm, iklädd en bisarr, luden och ruggig kostym af varg-skinn, efter egen fantasi tillklippt, derur hans tunna gestalt framträdde med en högst påfallande originalitet. Ling var också i allo ett original» &c.

Detta finnes öfversatt på Engelska och förekommer i det arbete, som företrädesvis eger auktoritet i England med afseende på Sveriges literatur. Hvar och en som läser dessa utdrag och jemför dem med Edinburgher-artikeln måste erkänna den slående likheten. Detta innebär ock förklaringen på gåtan hvarifrån dess författare, (hvilken likväl uppgifver sig hafva tagit kännedom äfven om originalerna,) fått sin kunskap om Lings poesi. En gnista ärlighet hos Östgötha Referenten hade sökt rätt på denna källa, och hatet hade då drabbat Howitt's, Lénström eller Sturzenbecker, aldrig mig, som icke ens kom ihåg hela denna Svenska kritik, förr än nu då jag nödgats söka rätt på den till sjelfförsvar.

Man finner ock häraf huruvida det är rätt att brännmärka den utmärkta Edinburgher-Journalen såsom den der öfversvämmat pressen med »infamier,» då intet af hvad

han om Ling sagt icke redan förut är uttaladt af Svenskar. Må man först nedergöra Hrr. Lénström och Sturzenbecker, innan man kommer till den Skottske Journal-författaren.

Ingen må för öfrigt tro att denna kritik öfver min, en Svensk, skrift är något ovanligt i Edinburgh Monthly Journal, eller att artikelförfattarens kännedom är så utomordentlig att det ena eller andra kan antagas såsom bevis på artikelns svenska ursprung. Jag vill anföra ett exempel. — I Edinburgh Monthly Journal för Februari detta år finnes en anmälan af Läkaresällskapets Förhandlingar, i hvilken anmälan dess författare, med afseende på Sällskapets diskussion om »ältan», visar sig känna *Hartmans* »Husläkaren», *Huss'* »Endemiska Sjukdomar», *Afzelii* »Sagohäfder», m. fl. skrifter, och citerar dem på sådant sätt, att han måste antagas fullkomligt vara mägtig språket. Det heter der, bland annat: »Den egenhet med afseende på *ältan,* hvilken hufvudsakligen fästat vår uppmärksamhet, är den, att i Sveriges hufvudstad denna sjukdoms behandling ännu synes vara en privilegierad tillhörighet åt ett systerskap af gamla qvinnor, kallade *ältgummor;* Stockholms sluga qvinnor, eller *kloka fruar.* Ehuru dessa mössbeklädda Visa endast synas affektera skicklighet i att bota *älta,* så söka de dock att för denna anspråkslöshet hålla sig skadeslösa derigenom, att de under detta namn sammanföra en mängd sjukdomar. Deras behandlingsmethod är den att de gnida in en slags smörja, *ältsalva,* hvilken möjligen anses säkert botande derföre att hon är otvifvelaktigt äcklig.»

Då Hrr. Huss, Santesson, Böttiger, Grähs, Hamberg, m. fl., hvilka i denna Edinburgher-artikel omnämnas, haft den oförsigtigheten att i mindre artiga ordalag till Läkaresällskapets protokoll yttra sig om nämnda Fruar och deras verksamhet, så är det icke osannolikt att dessa Fruars disciplar eller anförvandter skola om några år antasta ofvannämnda Herrar för deras »illasinnade försök att gifva utlänningen ett vanställande begrepp» om några »för-

tjenta» Svenska Fruar, på samma goda grund som Dr. Liedbeck med satelliter antastat mig för det att mina yttranden i nämnda tidskrift kriticerades.

Jag jemför icke Ling med ältgummorna, icke gymnastiken med ältkurer, må man komma ihåg det; men jag jemför sättet att misstänka, att se spöken på ljusa dagen, att anfalla utan skäl; analogien är i dessa hänseenden fullständig.

Men fruarna kunna gå längre än så: de böra kunna, då de se dessa många läkarenamn, misstänka att en djuplagd läkare-sammansvärjning hotar deras förtjenstfulla tillvaro; och då jag, förut illa känd att hafva sammansatt artiklar för Edinburgh Monthly Journal, på ett ställe i denna skrift vågat kalla vissa ältkurer för qvacksalveri, måste jag lätt af Fruarna kunna uppgifvas hafva skrifvit den dem begabbande artikeln i Februari-häftet för i år. För detta hafva vi äfven gymnastisk analogi uti Handels- och Sjöfarts-Tidningen (№ 261 för 1853), hvars Redaktör der som hastigast gör upp ett mot gymnastiken fiendtligt läkareparti, och en spalt längre ned låter »partiet i något ärende utskicka sin adept till London der resultatet af hans verksamhet blef den nidskrift» man kokat ihop för Östgötha Correspondenten, detta »anfall af skamlösaste art», hvilket »outplånligt inbrännt skandalskribentens märke på sin författares panna», m. m. i samma dugtiga stil. — Fruarna kunna icke vara sämre och man kan förmoda att de följa det exempel, som i denna fria fantasi lemnas dem af nämnde redaktör, deras och alla qvacksalveriers yfverborne stormästare.

Men jag återgår till den ursprungliga tvistepunkten, Edinburgher-artikeln af år 1851. Hvad är i sjelfva verket hela denna affär, med anledning af hvilken man nära halftannat år, små rastetider oberäknade, öfver mig tömt sin vredes rågade skålar? Jo helt enkelt det, att en Skotte, hvilken ej var till fullo bekant med Svenska förhållanden, fått fatt i en Svensk skrift om Gymnastiken, hvilken han kriticerat.

Han har dervid, efter Engelska källor, Svenska kritici och egen kännedom om Asarne, bedömt Lings karakter såsom skald, och ur denna sökt förklara hans ställning som Gymnast, uppkomsten af hans gymnastiska läror. Han har härvid icke tillåtit sig *någon enda smädelse mot Ling* utom den som beror derpå att han förblandat Mästarens anspråk och läror med Lärjungarnas, då han kallat Gymnastiken charlataneri. Må läsaren komma ihåg att England icke känner gymnastiken så väl och från så fördelagtig sida som vi Svenskar, utan endast sådan hon af nämnde lärjungar framställes, och huru denna framställning är har jag på annat ställe visat. De obetydliga misstag den skottske journal-författaren begått äro så vanliga, begås så dagligen af vår egen press, att det larm gymnasterne och dess handtlangare stämt upp med anledning deraf kan kallas »bruit pour une omelette». Om de icke hade på sitt samvete haft vissa *saker*, hvilka de trott sig kunna försvara genom att vältra hat öfver den *person* som framställt dessa saker, så hade de nog brytt sig föga om denna artikel. Nu kom den bra till pass. Skall man icke äfven begagna en artikel om gymnastiken ur British med. chir. Review? Troligen!

Men ännu ett ord om denna artikel innan jag går vidare. Deri finnas några detaljer om Lings förhållanden som Gymnast, hvilka icke innehållas i Howitt's arbete. De äro utan tvifvel hemtade ur de lefnadsteckningar öfver Ling hvilka i engelska gymnastiska skrifter meddelas, och i dem ligger ingen grund för antagande af artikelns svenska ursprung. Läsaren torde imellertid af alltsammans hafva funnit huru i verkligheten intet skäl kan uppletas till anfall på mig. Likväl hafva Gymnasterne och deras handtlangare lupit till storms, emedan sådan är deras vana. De tycka sig hafva utfunderat någon rigtigt fint anlagd förföljelse-plan, glorifiera öfver den sjelfgjorda intrigen, spruta eld och lågor mot den digtade ränksmidaren, och när sedan machverket plockas sönder,

när deras Spürlingska upptäckter beskrattas, så taga de ej höfligt till bönboken, utan krypa bakom en ny osanning för att hjelpa upp sitt allt djupare sjunkande renommé. Det ena nederlaget efter det andra borde åtminstone lära dem att vara försigtiga, att höra sig för innan de slungade fram sina anklagelser, att granska och logiskt sammanställa skrifter dem de citera. Men det är ej deras sed; de blott rusa som berserkar.

Så hafva deras ombud ånyo rusat. Dr. Liedbeck omtalar i skriften om homoeopathien (pag. 58), huruledes Englands medicinska Journaler »tagit intryck af gymnastikens (?) svenska förklenare, som från år 1850 under olika (?) skepnader här uppträdt,» och berättar, att uti *Dublin quarterly* Journal of *medical science*, Nov. 1851, (märk väl: *icke Edinburgh monthly* Journal, Sept. 1851, hvilken innehållit den ofvan omtvistade artikeln!) förekommer en not, till en artikel om Gymnastiken, en kritik öfver utkomna gymnastiska skrifter, bland andra äfven öfver min, hvilken not i *oförfalskad* öfversättning lyder sålunda:

»Jemte denna» (i texten kriticerade) »pamflet» (Om gymnastiska Central-Institutet) »hafva vi mottagit ett enskildt bref från Baron Gustaf von Düben, i hvilket han erkänner sig såsom pamflettens författare och tillkännagifver sin ifriga önskan att Läkare-corpsen på de brittiska öarna icke måtte vilseledas af Kinesipathiens införare i England, Hr. Georgiis uppgifter med afseende på det stöd *) Svenska Läkare-sällskapet gifvit detta quacksalveri.»

Denna not, som vanligt förfalskad, blef Dr. Liedbeck ett godt citat, och han utbrast: »Det lärer härefter blifva fåfängt förneka, det ju någon handräckning, ifrån hemlandet öfver hafvet, blifvit lemnad *emot* Lings närmaste lärjunge och efterföljare (?) i utlandet» &c.

*) »The statements of Mr. Georgii *as to* the countenance given» &c. öfversätter Dr. Liedbeck med: »Hr. Georgiis uppgifter, *samt* det interesse»! Detta är en uppenbar förfalskning!

Dr. Liedbeck slog an tonen och strax instämde Författaren till Ställningar och Förhållanden, Redaktören för Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning, samt Redaktören för Söndags-Bladet. Af denna ädla broderliga trio hafva de tvenne förstnämnde på egendomligt sätt sjungit visan, den sistnämnde blott trallat efter kamraterna.

Den listige Författaren till Ställningar och Förhållanden, som genom sin tassande försigtighet ganska tydligt röjer hur väl han vet att jag icke haft mera med Edinburgher-artikeln att skaffa än ärligheten med hans författarskap, uttalar ingen bestämd beskyllning, men uppställer sitt referat af saken så, att en minnesslö läsare skulle kunna tro Dubliner-noten vederlägga mitt förnekande af författarskapet till Edinburgher-artikeln, samt undrar huru jag skall kunna komma från affären.

Hans finhet låg vida öfver Götheborgs horizont. Den lilla krok han utkastat greps med lustigt mod af Handels- och Sjöfarts-Tidningens Redaktör, hvilken dervid gapade som hade han velat med samma äfven sluka mig med hull och hår. Han *uttalade* den osanning som låg i Författarens af Ställningar och Förhållanden *insinuation;* han sade rent ut att jag var förvunnen till tvetalan, att jag »fräckt förnekat all delagtighet i hvad jag gjort», att jag måste »ega en härdad panna för att efter detta beteende vidare våga visa mig inför landsmäns ögon».

Då läsaren påminner sig, att jag anklagades för en artikel i *Edinburgh monthly* Journal, och att den sist anförda noten är ifrån *Dublin quarterly* Journal, så inser Läsaren lätt att uppställningen af det Götheborgska beviset mot mig blir följande:

D. anklagas att hafva skrifvit en engelsk artikel i Edinburgh Monthly Journal; han nekar derför. Men utgifvaren af Dublin Quarterly Journal har emottagit en Svensk skrift och ett bref af D.; alltså har D. författat den förstnämnda artikeln.

Redaktören af Handels- och Sjöfarts-Tidningen har otvifvelaktigt vid sjelftillämpning funnit det logiska exemplet om Caji öron vara rigtigt och tror sig derföre kunna på andra använda detsamma. Denna örfil åt logiken är gifven af en filosofie magister, hvilken ingalunda har låg tanka om sig sjelf.

Genom juridiskt ombud skrämd för tryckfrihetsaction återtog han detta sitt fräcka påstående, men utan ett enda ord till ursäkt för de grofva tillmälen han derpå grundat, utan något erkännande eller afbedjande af de grofva brott mot hedren och samhällslagarna hvartill han genom sina beskyllningar mot mig gjort sig skyldig. Ja, han söker ännu i sista stunden klibba på mig misstankan om att jag väl ändå *kan* vara skyldig, fastän gudnås bevisen saknas.

Denna ihärdiga hemsökelse af pressens glupande ulfvar kan jag ej beklaga mig öfver; de skola hafva några skandaler att lefva på, och när ingen finnes stinkande och färdig åt dem att gnaga, angripa de i sin hetshunger äfven menniskor och lefvande. Men en reflexion kan jag ej underlåta. Medan *gymnastiken* uppfattas och hyllas af vetenskapsmän, såväl i andra länder, som redan länge här hemma, så drager ofvannämnde trespann, — Författaren till Ställningar och Förhållanden, Redaktören af Handels- och Sjöfarts-Tidningen samt af Söndagsbladet, — i Sverige *gymnasiarchernas* triumfvagn. Dragarne äro lasset värdiga; men vi frukta att den hädangångne Asaskaldens valhalla-ro deraf störes. Efter vanligt menniskoförstånd måste detta karnevals-tåg anses vida mer förnedrande för Lings minne än en Skottes ganska ursäktliga misstag om detaljerna af vissa Svenska förhållanden.

Från denna kontravisit hos den »usla literaturens» heroer återvänder jag till den ofvanciterade noten ur Dubliner-journalen. Dr. Liedbeck har med anledning deraf talat om *»någon* handräckning» mot Hr. Georgii, och Redaktören af Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning

har deri funnit »den graverande omständigheten att D. ej aktat för ruf varna den engelska publiken och läkarekåren för sin landsman Georgii (?) och kalla den stora svenska vetenskap (?), hvilken Georgii börjat göra gällande i England, för qvacksalveri.»

Låtom oss se efter om den citerade noten gifver anledning till allt detta. Noten berättar om min önskan, att Engelska läkare icke måtte vilseledas af Hr. Georgiis *uppgifter om beskaffenheten af* Läkare-sällskapets stöd för Gymnastiken. Hvilka voro dessa uppgifter? De läsas i hans skrift, »The Kinesipathy» sid. 8—10, i min skrift om Gymnastiska Central-Institutet sid. 61—64, och gå ut derpå att Sällskapets utlåtande om Gymnastiken skulle visa *afvoghet mot* Gymnastiken. Då jag i min skrift påstår att Sällskapets yttrande är ett ampelt *loford för* gymnastiken, så måste min begäran, att Dubliner-Journalen måtte härom upplysa sina läsare, kunna anses såsom en handräckning *åt gymnastiken.* Att den är *mot Hr. Georgii* vill jag icke neka, men det är hans egen skull, då han icke höfligt tog emot Sällskapets yttrande och tackade för hvad han fick. Se der den slutsats man kan draga ur noten.

På det att emellertid noten må få sin fulla betydelse, vill jag meddela en ordagrann öfversättning af mitt bref till utgifvaren af Dublin quarterly Journal.

»I en skrift, kallad »Kinesipathy &c.» har Hr. Georgii, sid. 8—10, öfversatt ett yttrande af Svenska Läkare-sällskapet rörande den Svenska Gymnastiken och dervid fogat noter som beskylla sagda Sällskap för partiskhet och orättvisa. Den skrift jag härhos sänder Er, innehåller (sid. 61—64) en vederläggning af dessa uppgifter, och dessutom en kritik af de Svenska Gymnasternas vetenskapliga ständpunkt. *Om Gymnastiken vinner Edra Landsmäns gillande, så är min önskan att de måtte få veta det factum, att Svenske Läkare icke underskattat*

den nya therapeutiska methoden. Skulle de åter vara böjde att förkasta saken till följe af det ovetenskapliga och quacksalvarlika sätt, hvarpå den införes till deras kännedom, så vill jag bedja Er att icke tigande tillåta Edra vetenskapliga bröder fördöma utan pröfning, och visa dem att, då en betydlig del af en Läkare-korps gifvit ett sådant yttrande som det Hr. Georgii citerat, der måste ligga mera sanning i gymnasternas erfarenhet än man af deras ord skulle kunna tro.»

Detta är hvad jag till Dublin skrifvit, detsamma som, jemte bevisen derför, innehölls i den medsända skriften. Om gymnasterne älskade gymnastiken högre än sig sjelfva så skulle de tacka mig för detta handbref, hvilket de nu i stället anföra såsom skäl till klander. Min deri uttryckta åsigt att gymnastiken är en god och nyttig sak, (en vetenskap är hon icke, något mera än en therapeutisk method blir hon aldrig,) — denna min åsigt har jag ej lyckats få gillad af Engelsmännen. De kalla henne alltid qvacksalveri.

Detta namn har jag icke gifvit henne, det är äldre än min skrift; det tillades henne så snart Hr. *Georgii* öppnade munden, och just tillfölje af det sätt hvarpå han gjorde det. Hrr. *Roth* och *Blundell* hafva genom sitt skriftställeri ytterligare fästat denna fläck på henne. Emot detta sätt att publicera läran har jag protesterat, långt innan jag viste till hvilken extravagans Hrr. Gymnaster gått. Den fördömelse de sjelfve, genom sitt förvända, charlatanmessiga framställningssätt, nedkallat öfver *saken* skylles på mig, som vill rädda saken undan deras skadande behandling. Derföre att de sjelfve icke begripa hvad vetenskap vill säga, men lärt sig en hop vetenskapliga fraser, dem de begagna huller om buller till prydandet af sitt tal, tro de att detta tal är vetenskap, och se hat, afund och förföljelse hos hvar och en som säger rent ut dess värdeslöshet. Hans Nikolaus Riis och Haquin Bager ansågo sig vara stora i sitt för-

fattareskap; de stodo lika högt inom vitterheten, som ofvannämnde Herrar stå inom vetenskapen.

I denna, på underhaltig literatur rika tid skulle ingen fästa sig vid dem om de icke framträdde med sådana enorma *anspråk*. Nu få de sjelfkonstituerade profeterne hålla till godo den afstraffning de rättvisligen åtnjuta, i enlighet med det gamla ordspråket: den som har bred mund, får hafva stark rygg. Men det är en bedröfvelse, att den ypperliga sak de med sitt förderfvande beskydd omfatta, äfven dervid lider. Det är denna bedröfvelse jag uttalat då jag inlagt vetenskapens protest *mot deras sätt*, för att ur agnhögen rädda *den Svenska gymnastiken.*

Det tillhör icke mig sjelf att bedöma huruvida dessa protester kunna kallas smädeliga, som man en tid benämnde dem. Icke heller är det mig bekant att de rönt någon »*stark* motvilja», eller ens *någon* motvilja, af en enda omdömesgill person utom den gymnastiska ligan. Hvad hon säger eller gör betyder allt för litet att oroa mig. Hon vederlägges den ena gången efter den andra, och dermed är den saken förbi — till nästa gång. Men nästa gång Dr. Liedbeck skall beljuga mig, hoppas jag det måtte falla honom lägligt att uppenbara hvaruti motviljan mot min kritik af gymnasternas charlataneri visat sig.

Slutligen bör jag, då gymnastiken kommit till tals, tillägga att under sednaste tider en förbättring, en reform börjat inom henne; men, tyvärr! ej utgången från Gymnastiska Central-Institutet, utan från Tyskland. Att hafva påpekat behofvet af denna reform, att hafva uttalat att det enda hoppet om en ljus framtid för gymnastiken ligger i förnuftiga läkares omvårdnad om henne, och se detta ljus börja tändas omkring fem år efter det Sveriges gymnaster öfver mig ropade sitt första korsfäst! är i sanning tillfredsställande. Men å andra sidan qvarstår oförändrad anklagelsen mot Central-Institutet att hafva motsatt sig denna tidsenliga och enda kloka reform,

en anklagelse sådan att nämnde Instituts styresmän och föreståndare aldrig kunna derifrån rentvå sig. Gymnastiken går visserligen icke under derför: i Stockholm finnes sedan flera år tillbaka en anstalt för gymnastik under läkarevård och läkareuppsigt; flera uppstå såväl här som i landsorterna. Gymnastiken går nog framåt ändå till det bättre i enskildes hand; men den staten tillhöriga inrättningen slumrar midt i detta lif, dess stora resurser både som bildnings- och sjukhjelpsanstalt gå förlorade för den närvarande och kommande generationen; det är öfver detta jag klagat, det är detta som borde förekommas.

Sedan jag sist skref i ämnet vet jag ej mer än ett steg till rättelse vara gjordt, det att Sundhets-Collegium begärt en årsberättelse af Professor Branting. I tvenne publicerade årsberättelser har Collegium tillkännagifvit sig icke hafva fått sin önskan villfaren. Att iagttaga denna, som Dr. Liedbeck skulle kalla den, »obstinata tystnad, värdig mästarens minne och föresyn», heter på vanligt språk att tredskas, och det är förvånande om Sundhets-Collegium låtit dervid bero. Collegium synes eljest hafva lika rätt att inför sig kalla Professor Branting, som Hr. Segerman, Bruce Bey m. fl., och titel och stjernor borde ej afskräcka ett Kongl. Collegium att begagna sin rätt, då detta begagnande utan tvifvel skulle framtvinga, hvad artigheten ej kan framlocka. Det skall blifva interessant att se huru denna affär utvecklar sig.

Af Tidningarna ser jag att Professor Branting, tvungen af de stora rörelserna för allmän helsovård och särskildt agitationen i Sverige för Skolornas sanitära ordnande, börjat inse att pædagogisk gymnastik kan vara något mera än ett tumlande utan tillräcklig uppsigt och ordning, sådan den på sednare åren bedrifvits vid Central-Institutet, kanske mera till skada än till gagn. I detta ämne yttrade jag **1851**, på grund af *Lings* åsigter: »Ser man saken i stort så vidgar sig begreppet pædagogisk

gymnastik till *helso*-gymnastik, emedan den är ämnad att utveckla styrka och helsa. Det är naturligt att kännedomen om denna (pædagogiska gymnastiken) bör ingå i läkarebildningen, såsom ett dess fullständigande. Pædagogiska gymnastikens *utöfning* är något helt annat och tillhör gymnasten, ehuruväl erfarenheten vid sjelfva Gymnastiska Central-Institutet lärer hafva visat *behofvet* af läkarekunskap *äfven i detta fack.* Vi blott påminna om de hos barn ofta temligen tidigt framträdande sjukdomsanlagen, hvilka kanske icke alltid blifvit tillbörligt afsedda, men hvilka likväl, tidigt uppmärksammade, mången gång just af gymnastiken skulle kunna med fördel motverkas.» I sitt tal vid sista examen vänder Professor Branting sig till »vederbörande» för att få rättelse i denna sak. Vederbörande är han sjelf. Om han kan förmå sig att ordentligt och med urskiljning gymnasticera den talrika skolungdom som bidrager till underhållet af hans anstalt, åtminstone hindra all skada af gymnastiken genom öfvervakande och modererande af öfningarna, så är det otvifvelagtigt att den pædagogiska är den branche af gymnastiken som lättast, fortast och säkrast skall vinna insteg bland allmänheten. Vill man åter fortfarande som hittills blott betrakta denna gymnastik såsom en inkomstkälla och ej bry sig om individerna, endast om det stora antalet, så kan man icke vänta någon framgång. — Hur står det dessutom till med undervisningen för skollärare? Det skulle vara intressant att få uppgift på huru många sådana blifvit undervisade och huru många som begärt undervisning utan att få. — Detta är ock en uppmaning till »vederbörande».

Jag tager nu farväl af Dr. Liedbeck: för denna gång om han så vill, för alltid om jag får följa min egen böjelse. Jag uppmanar, ja jag beder honom ej mera prostituera sig. Då jag i bottnen afskyr hans mot all vetenskaplighet och förnuft, från början till slut, stridande

lära, hvars framsteg i Sverige jag skall söka med alla logikens vapen bekämpa, men hans person är mig fullkomligt likgiltig, liksom min bör vara honom, så är det en billig fordran, att om han i sin, i homoeopathiens sak vill besvara mig, han icke genom nya personligheter nödgar mig att äfven i mitt derpå följande svar ånyo komma in på deras område. Jag erkänner mig tro att *inga personliga motiver* leda honom vid bekännandet eller försvaret af homoeopathien; må han då göra mig samma rättvisa tillbaka. Då jag aldrig med ett ord nedsatt Ling eller hans minne, torde äfven det personliga slägtskapsmotivet till utflygter på det gymnastiska området böra falla. Skall Dr. Liedbeck nödvändigt tala om gymnastiken, må han icke göra det förr än han ådagalagt att jag är fiendtligt stämd mot *denna*, och att de anmärkningar jag mot gymnasterna framlagt äro ogrundade. Utan att detta är undangjordt komma vi ej ur stället. Men bäst torde vara att lemna detta åt dem hvilka anmärkningarne i första hand röra, ty allt mellangående är dervidlag ett föga tacksamt fjesk.

I samma stund Dr. Liedbeck upphör med det personliga käbblet och insinuationerna, skall min ton mot honom blifva en annan än den jag hittills höjt. Vill han åter fortsätta sin, så har han ej rätt att vänta någon hofsamhet eller ens ett sken af agtning. Han eger nu valet.

Innehålls-förteckning.

götha Correspondenten med noter (sidd. 83, 84, 86, 88, 90 och 92), hvilken kallas öfversättning och säges innehålla smädelser mot Ling; Engelska original-artikeln (sidd. 85, 87, 89, 91 och 92) med noter, visande att öfversättningen är en förfalskning. Tvenne af deri innehållna osanningar mot D. vederlagda (sid. 93), hvarföre D. bör från målet skiljas. Första anfallet af Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning samt i Bref om Ställningar och Förhållanden (sid. 94). Nytt anfall af Dr. Liedbeck i boken om Homoeopathien (sid. 94—95), med noter. Källorna till Engelsmännens kännedom om Ling, utdrag ur Howitt's arbete (sid. 97—98.) efter Lenström och Sturzenbecker. Exempel på kännedomen om Svensk literatur i Edinburgh (sid. 99). Edinburgh-artikeln en obetydlighet upptagen endast för att komma åt den föregifne författaren (sid. 100). En not ur Dublin quarterly journal, såsom grund för nytt anfall mot D. (sid. 102) af Förf. till Ställningar och Förhållanden, Götheborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning samt Söndagsbladet — reflexioner öfver detta anfall (sid. 103—104). Granskning af noten och Dübens bref till Dublin quarterly journal (sid. 105). Orsaken hvarföre Engelsmännen kalla Gymnastiken quacksalveri (sid. 106). Reform inom Gymnastiken utgången från Tyskland (sid. 107). Kongl. Sundhets-Collegium har infordrat, men ej fått, årsberättelser af Professor Branting (sid. 108.) — Pædagogisk gymnastik ändteligen något uppskattad af Professor Branting (sid. 108—109). Afsked från Dr. Liedbeck (sid. 109—110).

Tabell utvisande intagnings- och döds-procent i några sjukdomar vid fyra sjukhus och tre homoeopatherier.

Sjukdomar.	*Fleischmanns anstalt i Wien* åren 1835—43.				*Wurmbs anstalt i Wien* år 1850.				*Garnisons-sjukhuset i Stockholm* åren 1846—50.				*Rikshospitalet i Christianin* åren 1845—9.			
	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %
Erysipelas	181	2,76	2	1,10	10	0,14	0	0	18	0,16	0	0	27	0,58	1	3,70
Feber (utom Typhus [1])	1,088	16,6	18	1,6	108	15,4	0	0	2,449	22,9	1	0,04	576	12,4	9	1,5
Pleuritis och Rheumatism [2])	412	6,2	3	0,72	82	11,7	2	2,4	föres under Pneumoni [3])				543	11,7	26	4,7
Koppor	136	2,07	11	8,52	14	2,00	2	14,28	84	0,78	7	8,33	0	0	0	0
Skarlakansfeber	35	0,53	2	5,71	2	0,28	2	100,0	3	0,02	0	0	9	0,19	1	11,1
Inflammation i tarmar och tarmhinna [4])	120	1,8	7	5,8	41	5,8	0	0	268	2,5	18	6,7	162	3,4	30	18,5
Lunginflammation [5])	315	4,8	19	6,03	98	14,00	4	4,08	1,131	10,59	111	9,81	1,190	25,6	133	11,1
Rödsot	44	0,67	2	4,54	0	0	0	0	10	0,09	0	0	3	0,06	0	0
Typbus	819	12,50	140	17,09	84	12,00	9	10,7	233	2,18	29	12,45	598	12,9	71	11,87
Organiska hjertsjukdomar	15	0,2	saknas uppgift		4	0,57	1	25,00	29	0,28	6	20,6	31	0,66	8	25,8
Apoplexi	9	0,13	3	33,3	0	0	0	0	7	0,06	6	85,71	40	0,9	16	40,00
Tuberkulos	98	1,49	71	72,44	34	4,8	11	32,35	kan ej beräknas				143	3,08	47	32,86
Summor	3,272	49,9	278	8,49	477	68,14	31	6,5	4,232	39,6	178	4,20	3,322	71,6	342	10,29
Totalsummor	6,551		407	6,21	700		45	6,42	10,673		360	3,37	4,635		456	9,83

Sjukdomar.	*Seraphimer-Lazarettet i Stockholm* åren 1840—52. (Med. Afdelningen.)				*Allgem. Krankenhaus i Wien* åren 1848—9.				*Homoeopathiska anstalten i NewYork* för 5 år, (enl. Dr. Liedbecks bok.)			
	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde	Mor-talit. %	In-tagne.	% af hela an-talet.	Döde.	Mor-talit. %
Erysipelas	147	0,71	2	1,36	283	0,61	12	4,24	349	1,48	3	0,86
Feber (utom Typhus [1])	3,428	16,6	6	0,17	3,495	8,4	55	1,56	8,672	36,8	375	4,32
Pleuritis och Rheumatism [2])	1,622	7,8	79	4,8	2,944	7,1	142	4,7	371	1,57	5	1,34
Koppor	0	0	0	0	1,442	3,50	122	8,46	211	0,89	6	2,84
Skarlakansfeber	148	0,71	7	4,73	71	0,1	13	18,30	102	0,43	3	2,94
Inflammation i tarmar och tarmhinna [4])	1,839	8,9	183	9,9	1,280	3,1	146	11,4	521	2,2	16	3,07
Lunginflammation [5])	2,953	14,3	282	9,5	5,018	12,1	688	13,7	710	3,01	45	6,34
Rödsot	29	0,14	5	17,2	58	0,14	14	24,13	98	0,41	7	7,14
Typbus	1,327	6,43	141	10,62	2,689	6,53	514	19,11	2,116	8,9	293	13,84
Organiska hjertsjukdomar	236	1,14	91	38,5	305	0,74	108	35,40	109	0,46	17	15,60
Apoplexi	117	0,56	27	23,07	141	0,34	78	55,3	21	0,089	6	28,5
Tuberkulos	801	3,8	388	48,4	2,366	5,74	1,567	66,22	502	2,13	194	38,6
Summor	12,647	61,3	1,211	9,5	20,092	48,79	3,459	17,2	13,782	58,51	970	7,03
Totalsummor	20,615		2,317	11,23	41,176		5,614	13,63	23,552		1,150	4,88

Anmärkningar.

[1]) Hvad härmed i Dr. Liedbecks tabell menas, är ej godt att förstå, helst längre ned kommer ännu en rubrik: »Febrar af alla slag.» För att få *nagon* jemförelse har jag sammanslagit för sjukhusen Febr. intermittens, simplex, gastrica & catarrhalis, likaså för Fleischmanns homoeopatheri, för Wurmbs blott febr. intermittens, emedan typhus innefattar de öfriga.

[2]) Dessa begge äro sammanförda på den grund att homoeopatherne så göra i många fall och derigenom begreppen sammanblandas. Om så är gjordt vid den apokryfiska NewYorks-anstalten, vet jag ej, men förmodar det med anledning af mortalitets-procenten; för de andra homoeopatherierna har jag verkställt sammanräkningen.

[3]) Detta sker på den grund att Dr. Wistrands rapport under en gemensam rubrik upptager: inflammation i luftstrupe, lungor och lungsäckar.

[4]) Måtte menas: bukhinna. Jag har hiträknat diarrhé, tarmkatarrher, alla former af enteritis och peritonitis. Till peritonitis räkna homoeopatherne ock muskelrheumatismer i bukbetäckningarna, så att denna rubrik för sjukhusen omfattar långt alfvarligare sjukdomsformer än för homoeopatherierna.

[5]) För Garnisons-sjukhuset inbegripas här, jemte pneumonien, äfven pleurit och bronchit; jag har derföre för homoeopatherier och sjukhus, utom det NewYorkska, till lunginflammation räknat äfven bronchiten, såväl den akuta som den kroniska. Jag gör detta med så mycket mera skäl, som på homoeopatherierna detta ofta, för att få vackert resultat, göres i bedräglig afsigt.

Pris: . . . . . 1 R:dr B:co.

Särskilt aftryck

utur

DUBLIN QWARTERLY JOURNAL

of

Medical Science.

FÖR ÅR 1851.

Pamphletten emot Lingska Gymnastiken

(Sid. 421—430.)

Öfversättning.

STOCKHOLM,
tryckt hos E. WESTRELL.
1858.

Förord.

(af utgifvaren.)

Att för en hvar ådagalägga, huruledes Baron Gustaf von Düben, hvilken här 1850 först under »anonymitetens helgd» angripit Lingska Gymnastiken och dess närmaste lärarepersonal, fyllt sin föregifna »uppgift» att verka till »Gymnastikens höjande,» i utlandet lika som hos oss, dertill är förevarande öfversättning gjord.

Baronen har desto mindre att numera klaga öfver oriktig öfversättning af sina anföranden emot Gymnastiken, som dessa äro hans egna ord utur skriften »om Gymnastiska Central-Institutet af D. 1850,» samt den engelska Redaktionens not sid. 3, sammaledes är återgifven ordagrant efter den tolkning, som Baronen sjelf en gång derät gifvit (se hans skrift Homöopather och Gymnaster. Stockholm 1855, sid. 102).

Deremot har samme Baron i Sverige förklarat det af honom i Dublin synbarligen föranledda originalet till nu föreliggande öfversättning *utgöra »en i många hänseenden oriktig och klandervärd artikel om Ling och gymnastiken.»*

Baron Dübens egna ord 1856 äro här i Sverige följande:

»Dublin Qwarterly Journal innehöll 1851 med anledning af flera gymnastiska skrifter en i många hänseenden origtig och klandervärd artikel om Ling och Gymnastiken.» (Se Aftonbladet den 2 Juli 1856.)

Men läsaren dömme nu sjelf huruvida följande »pamphlett» är för *eller* mot *Gymnastiken.*

Kinesipathi

1. *Om nödvändigheten af vetenskaplig Kontroll öfver Gymnastiska Central-institutet, med särskildt afseende på den medico-gymnastiska behandlingen och undervisningen derstädes.* Kritisk framställning af D. Stockholm: P. A. Nordstedt & Söner. 1851. pp. 103.

On the Necessity of Scientifie Control over the Gymnastic Central Institute, particularly in reference to the Medico-Gymnastic Plan of Treatment and the Instruction delivered there. A. critical Exposition. By D.

The Prevention and Cure of many Chronic Diseases by Movements. By *M. Roth*, M. D. London: Churchill. 1851. 8:vo. pp. 304.

A. Few Words on Kinesipathy, or Swedish Medical Gymnastics; the Application of Active and Passiv Movements to the Cure of Diseases, according to the Method of P. H. Ling. By *A. Georgii.* London, Baillière. 1850. 8:vo.

Kinesipathy, or Medical Gymnastics, for the Cure of Chronic Disease. By *H. Doherty.* London: Published by the Author. Pamphlet, pp. 24.

Huru förunderlig är ej menniskosjälen! Den är, för att tala likt Berzelius, — den berömde landsmannen till upphofsmännen af det system, som vi här ämna korteligen skildra *) — i stånd att fatta verlds-alltets storhet, med alla dess verldar, som i oändlighet sväfva i den obegränsade rymden, att beräkna de lagar som styra himlakropparnes rörelser, att beherrska elementerna och göra naturens krafter sig underdåniga, men ändock dess emellan utsatt för att förnedras till det lägsta djup af okunnighet och dårskap, att blifva lurad af de gröfsta orimligheter och anse de mest genomskinliga dikter för sanningar.

Tyvärr är det i den sednare mera ogynnsamma dagern, som det alltid verksamma menniskoförståndet framstår för oss vid detta tillfälle, der det ånyo företer ett exempel på huru män med uppfostran och bildning förnedra det ädla läkareyrket till ett uselt qvacksalfveri-system, och för slem vinning och en hastigt öfvergående ryktbarhet, lättsinnigt umgås med menniskors lif och välfärd. Detta är ett hårdt språk, men, våra läsare torde medge oss det, icke för hårdt för dem som ge sig ut för att bota »tuberkler i hjernan, lungornas och bröstets lidanden, inflammation i luftröret och tuberkelsjukdom, hjertats rheumatism, lefversjukdomar, vattusot (anasarca, ascites, hydrothorax), urinrörets inflammation äfven med striktur», jemte hvarjehanda allt, som kan bringa »mäld till qvarnen» — blott genom gymnastiska rörelser.

Sådan är i sitt nuvarande tillstånd af mogen utveckling Kinesipathien, hvilken, såsom man sagt oss, »upptäckt af Ling, en fäktmästare, icke en läkare, och af honom utvecklad till en ny vetenskap, som, utsprungen ur hans snille och fostrad af hans kraft, redan tilltvingat sig

*) Lehrbuch der Chemie, 9:de bandet, s. 188. Dresden und Leipzig 1840.

och med hvarje dag skall fullständigare vinna ett erkännande af rang i bredd med öfriga medicinska kunskapsarter.»

Att ett system, som i orimligheten af sina anspråk kan jemföras med det lägsta charlataneri, i nittonde århundradet kunnat vinna stöd och pekuniärt bistånd af styrelsen och lagstiftande makten i Sverige, det land, som varit Linné's och Berzelii vagga, och i hvilket Kinesipathiens äldre syster, Homoeopathien, blott yfves af en enda utöfvare, må väl väcka förvåning. Sådan är dock händelsen; och som mången af våra läsare ännu torde vara okunnig till och med om blotta tillvaron af denna så kallade vetenskap, skola vi, innan vi inlåta oss i en granskning af den brochyr *), som har ledt vår uppmärksamhet åt detta ämne, försöka att i korthet redogöra för dess uppkomst och fortgång.

Peter Henrik Ling var född i Småland den 15 November 1776. Han hade den olyckan att, medan han ännu var helt ung, mista båda sina föräldrar. Ett mål för mycken torftighet, tjenstgjorde han år 1801 i Köpenhamn såsom frivillig på ett danskt skepp. Han tillbragte sedan någon tid i Tyskland, Frankrike och England, och förvärfvade sig fullkomlig kännedom om dessa länders språk. Han vann ett högt namn som nordisk skald, men hans stil var för allvarlig för att blifva populär. Hans *Asarne* är en af de få episka skaldestycken som finnas på Svenska språket. Han skref äfven åtskilliga tragedier,

---

*) »Jemte denna (i texten kriticerade) »pamflet» (om gymnastiska Central-institutet) »hafva vi mottagit ett enskilt bref ifrån Baron *Gustaf von Düben*, i hvilket han erkänner sig som pamflettens författare och tillkännagifver sin ifriga önskan att Läkarekorpsen på de Brittiska öarne icke måtte vilseledas af Kinesipathiens införare i England, Hr Georgii's uppgifter med afseende på det stöd, Svenska Läkare-sällskapet gifvet detta qvacksalfveri.»

Redactionen.

jemte andra poëmer. Sedan han under två franska emigranter i Stockholm studerat fäktkonsten, började han år 1805 att undervisa deri, äfvensom i de språk han hade lärt sig under sina resor, och blef samma år utnämnd till Fäktmästare på stat vid universitetet i Lund. Derjemte undervisade han nu sina elever i ett system af gymnastiska öfningar, samt började, för att med större verkan kunna handleda dem deri, att äfven studera anatomi och fysiologi. Såsom hans beundrare säga, var det hans afsigt att göra gymnastiken icke blott till en gren af uppfostran för friska personer, men äfven att tillämpa den på behandlingen af sjukdomar. Han hade inflytande nog att medelst en kunglig förordning tillvägabringa inrättandet af Gymnastiska Central-institutet i Stockholm, till hvars Föreståndare han utnämndes, med en årlig lön af 500 rix dollars (omkring 112 £). År 1834 utnämndes han till Riddare af Nordstjerne-orden. Han dog år 1839, och efterträddes af professor Branting, som först varit hans patient, och sedan blef hans lärjunge. Hans system har blifvit af Hr Georgii bragt till engelska allmänhetens kännedom, under benämningen *Kinesipathi* (af *κινησις*, rörelse, och *παθος*, sjukdom) en benämning, som tydligen bättre kan tillämpas på St. Veits dans än på en plan att behandla sjukdomar medelst rörelser, men som af dess uppfinnare utan tvifvel blifvit vald i anseende till dess likhet i ljud med benämningen på den framgångsfullaste af nutidens qvacksalfverier, Homöopathien.

Det system, som Ling infört, är så högst orimligt, att man skulle sannolikt misstänka, att vi för högt färglagt målningen om vi sjelfva försökte skildra det, och vi skole derföre lemna detta göromål åt hans vänner, och här endast låna följande redogörelse för Gymnastiska Central-institutet och det system som der följes, från en gynnsam granskning af Hr Georgii's arbeten i British Journal of

Homoeopathy för 1850: — »Detta institut är en stor byggning, som innehåller flere rymliga salar, några inrättade till gymnastik-öfningar och fäktning, andra till dissektionsrum, ett anatomiskt museum, ett bibliothek, ett föreläsningsrum o. s. v. Hvarje år undervisas här femton eller sexton gymnastiklärare för att sedan användas vid landets högre och lägre skolor, äfvensom vid militär-regimentena.

»Der emottagas äfven många sjuklingar af båda könen, personer som lida af hvarjehanda kroniska åkommor, och eleverna i många af Stockholms skolor erhålla der sin undervisning i gymnastik-öfningar.

»Det behandlingssystem, som Ling grundlagt, är ej fullt väl uttryckt med benämningen medikal-gymnastik, och äfven benämningen kinesitherapi (det ord som de franska utöfvarne af detta system begagna) gifver icke ett noggrannt begrepp om det förfarande som användes, ty de begagnade medlen innefatta, utom aktiva och passiva rörelser, äfven särskilta ställningar af kroppen och dess olika delar, äfvensom ligaturer, sammantryckningar och så vidare. De aktiva rörelserna äro antingen frivilliga eller *tvungna;* de passiva åstadkommas alla af rörelse-gifvaren, och bestå uti strykning, skakning, valkning, klappning, nypning, svängning o. s. v., och dessutom begagnas der tryckningar på olika kroppsdelar, ställningar beräknade att åstadkomma kongestion o. s. v. Sannolikt är ordet Mekanisk Medicin den bästa benämning, man kan gifva detta system.

»Många af de operationer och behandlingssätt, som föreskrifvas i detta system, stå i påtaglig öfverensstämmelse med den homöopathiska principen. Så t. ex. är det brukligt att mot svindel göra en kretsande rörelse af hufvudet öfver nacken (s. k. hufvudrullning); mot kongestion åt hufvudet, tryckning på halssenerna; mot heta

flathänder och fotblad, strykningar på dessa delar; mot hæmoptysis (blodspottning) klappning på bröstet o. s. v., allt operationer, som sjelfva framkalla samma symptomer som de nyttjas till att undanrödja. Denna hans methods öfverensstämmelse med den lag, Hahnemann upptäckt, har icke undfallit Hr Georgiis uppmärksambet, och han erkänner äfven i båda sina skrifter den homöopathiska principens sanning i medicinen.»

I företalet till den svenska brochyr, hvars titel vi valt främst öfver denna artikel, uppger baron v. Düben orsaken hvarföre han dolt sitt namn vara den, att han önskade det hans påståenden måtte bedömas efter sitt eget värde och icke efter författarens tillfälliga namn och anseende. Den första och största delen af brochyren sysselsätter sig med en diskussion emellan Baronen å ena sidan, och doktorerne Branting och Liedbeck, två af examinatorerna vid Central-institutet, å den andra, angående några misstag, som skola blifvit af examinatorerna begångna vid årsexamen med eleverna. Denna diskussion har varit offentliggjord i flere nummer efter hvarandra af veckoskriften »Boreas». Brochyrens andra del innehåller en kritik af Hr Georgii's skrifter; den tredje utgör en granskning af kinesipathernes pathologi samt af behandlingen vid Institutet; och i brochyrens fjerde och sista del påyrkar författaren, hvilken synes göra en rationel öfverblick öfver medikal-gymnastiken såsom läroämne, nödvändigheten af en »vetenskaplig kontroll, utöfvad af sakkunnige personer öfver Gymnastiska Central-Institutet i dess helhet, samt af Läkares speciella ledning vid dess medikal-gymnastik, såväl hvad angår undervisningen deri som utöfningen deraf.» Genomläsningen af några utdrag ur andra och tredje afdelningarne, hvilka visa Institutets Föreståndares anspråk och deras sätt att behandla patienterna, torde, som vi tro, leda våra läsare till samma

slutsats, vi sjelfve deraf dragit, den nämligen, att, hvad Baronen dock synes rygga tillbaka för, annihilation, eller, såsom ett ännu starkare ord på hans eget uttrycksfulla språk lyder, »tillintetgörelse,» måste vara det rätta botemedlet för sakernas närvarande tillstånd vid denna inrättning.

En detaljerad förteckning på de åkommor, som vid Institutet behandlas, skulle blifva för lång att här införa; vi hafva redan uppräknat några af dem och vi hafva sett att äfven de allvarsammaste organiska lidanden höra till deras antal. Sålunda hafva vi bröstsjukdomar behandlade »genom ett slags samtidigt använd valkning och skakning i armgropstrakten, förenade med rotationer af armarne i lågt läge.» En annan gång anför Hr Georgii, i Homoeopathic Times, ur professor Brantings officiella berättelse i Stockholm, år 1842, ett fall, deri han omtalar »en patient, som tydligen hade tuberkler i en af hjernans hemisferer (!), en åkomma, som i många års tid hade förorsakat honom häftiga periodiska lidanden. Han behandlades först med derivativa rörelser, och sedan med lätta cirkelhackningar (ringhjesshackning), som sakta utfördes med handen på öfre delen af hufvudet. Denna sistnämnda behandling borttog hufvudvärken, det smärtsamma och ständiga bultandet, äfvensom ock anfallen af konvulsioner och svindel.» Baronen anmärker vid detta sjukdomsfall det tydligen osammanhängande i uppgifterna, samt att man af resultatet kan draga den säkra slutsats att denna åkomma icke berott af tuberkler i hjernan. Dylika uppgifter, tillägger han, benämnas af Dietl, en af Wiens Medicinska Skolas utmärktaste och nyktraste kämpar, för ett »erbarmligt gyckleri, som förnedrar vetenskapens höga allvar, samt är vida under en läkares värdighet, passande blott för gamla qvinnor, qvacksalfvare och bedragare.»

Oaktadt deras orimlighet, vilja vi anföra ännu ett exempel ur brochyren. »En ung qvinna, som haft ett flerårigt lefverlidande,» ("compliceradt med ascites, hydrothorax och anasarca") behandlades. Efter 3 månader var blott beklämningen något minskad. Hon behandlades derefter med under-refbens-skakning och tryckning på högra sidan, och efter en månad var lefvern betydligt förminskad, andningen var fri, bröst och underlif voro qvitt sitt vatten, och den sjuka var återställd, ja till och med i stånd att lifligt röra sig i danskretsar.»

»Att hon i glädjen dansade,» tillägger baronen, »är för resten icke underligt, men det underliga är hela historien.»

Vi hafva redan omnämnt något om det goda förstånd, som eger rum mellan homöopathiens och kinesipathiens idkare. Låt oss nu höra det vittnesbörd, de gifva hvarandra. »Åt homeopathien,» säga Herrar Branting och Liedbeck, med anledning af en baron von Dübens anmärkning, »har artikelförfattaren äfven måttat ett hugg: och den omständighet att den ende läkare, som inom skandinaviska halfön utöfvar denna läkemethod, var en af examinatorerne vid Gymnastiska Central-institutet, torde måhända vara en af orsakerna till det utfall, för hvilket de båda examinatorerne varit föremål. Homeopathien, bedömd huru som helst, med blidhet eller ovilja, är, i likhet med Gymnastiken, en sak, hvars uppkomst utgör en verldshändelse. Med starka steg gör denna läkemethod sina eröfringar i hela vida verlden, och endast en omogen ungdom eller råhet bedömmer sådana företeelser hos menniskoslägtet, som tillhöra den närvarande epokens utveckling, med ett sådant yttrande som artikelförfattarens: »homeopather saknas, Gudi lof, i vårt land att rådfråga.» Är detta ett uttryck af den Hippokratiska eller Allopathiska skolans tänkesätt, så är den förutsägelse icke mycket vågad, att *le gros bon sens* hos folket inom en

framtid, som kanske ej är så särdeles aflägsen, kommer att tvinga till en annan bekännelse.»

Hvad vedergällning kan homoepathien gifva för detta ädla försvar? Öfverväldigad af tacksamhet, och full af högsinthet, nedstiger hon från sin höga ställning, tager från sitt hufvud den lager, hon så stolt vunnit, och fästande den på sin yngre systers änne, förklarar hon sig sjelf öfverträffad. »Vi hafva känt,» säger en författare i British Journal of Homoeopathy*), »åtskilliga (!) fall, uti hvilka kinesipathien blifvit med framgång använd, *äfven* (mirabile dictu) der homoeopathien misslyckats att åstadkomma läkning.» Månne väl dessa fall kunna haft någon likhet med det »något råa, men ändock *framgångsfulla* användande af kinesipathi, som omtalas på nästa sida i samma journal? Der uppgifves det att »en drinkare, som fann sin hustru nära döden af kolera, hade den grymheten att i rusigt tillstånd häftigt slå henne. Detta råa förfarande, långt ifrån att förstöra, henne såsom man kunde vänta, tvärtom återupplifvade henne, framkallade en kraftig reaktion, och hon blef frisk.»

Hvadan härleder sig detta utbyte af komplimenter? Finnes det väl någon likhet eller sympathi mellan de båda systemerna, som derom kan upplysa? Låtom oss se till:

»Det är notoriskt,» säger baron von Düben, sid. 76, »att Central-Institutets Gymnaster redan in corpore et animo tillegnat sig homoeopathien. Hör blott Hr Brantings fysologiskt-pathologiska hufvudgrundsats. *De flera försök, som anställts med friska personer för att derigenom noggrannare bestämma rörelsernas specifika verkan, hafva, öfverhufvud taget, visat, att den retning som en verkställd rörelse framkallar i ett organ — eller en nära lika, förnimbar i en sjuklig organism, häfves*

*) Vol. 8. p. 261.

af samma rörelse, som hos den friska framkallade det pathiska tillståndet.»

Men det synes oss anmärkningsvärdt att mellan de båda systemerna det finnes en likhet i praktik lika väl som i theori. Båda vänta de nämligen stor verkan af vissa skakningar: men det är mellan dem den skillnaden, att medan det ena systemet skakar flaskan, så skakar det andra patienten. Skall val ske, så anse vi, trots allt hvad Hahnemanns lärjungar torde vilja säga deremot, det förra utan tvifvel ändock vara det vida säkrare förfarandet *). Derpå hafva vi ett exempel, långt innan kinesipathiens upptäckt, ty så gjorde ock Newcastle-apothekaren, som aldrig plägade försumma att i nätta vers skrifva sina anordningar på etiketterna till sina flaskor, såsom:

»Omskakas väl
Då intagning sker» o. s. v.

Men Kinesipathien kallar äfven Frenologien till sin hjelp:

»En ung man, hvars alla själsrörelser, genom naturens medverkande, mera tillhörde inbillningens än verklighetens verld, hade länge lidit af en genom öfverspänd fantasi föranledd sömnlöshet. Han hade derjemte haft ett lindrigare ryggmärgslidande. Punkteringar **) och lätta

---

*) »Läkemedlens inneboende kraft utvecklas på ett förvånande sätt genom omskakning, så att det är oundgängligen nödigt att i farmakopéen föreskrifva antalet af de skakningar som hvarje läkemedel bör undergå. »*Organon* §. 278, not.

**) *Punktering* eller *vibrering*. Punktering är en upprepad rörelse, som icke verkställes med stor kraft, men som utföres liksom med lätta stötar eller slängar. Skall en hel lem underkastas sådan rörelse, då hålles den i sin fria ända med båda händerna af rörelsegifvaren, hvilken dermed åstadkommer en betydlig dallrande rörelse, som fortplantar sig till den fixerade leden och till dess yta, medelst en ganska koxt och jemnt verkställd skakning. Om skakningen skall verkställas på huf-

cirkelhackningar på stället för frenologernas idealitetsorgan gjorde ingen förändring, oaktadt de flera dagar förnyades. Nu verkställdes samma rörelser på trakten af föreställnings-organerna, hvarefter hela det sjukliga fantasispelet upphörde och sömnen åter inställde sig.»

Detta påminner oss om en berättelse, vi nyligen hört, om ett förnämare fruntimmer, som i många år plågades af de häftigaste neuralgiska smärtor, förenade med sömnlöshet, för hvilka hon hade rådfrågat en stor mängd läkare, legitimerade och icke-legitimerade, i många af Europas hufvudstäder. Bland andre hade hon, då hon var i Paris, rådfrågat en Italienare, hvars behandlingsplan bestod i att *nypa* hufvudsvålen och betäckningarne längs ryggraden, på ett sätt som medförde betydlig smärta. Dermed fortfor han någon tid och erhöll naturligtvis derför sitt dagliga honorarium. Han var ock hemmastadd i frenologien, ty en dag, under den vanliga behandlingen, anmärkte han för sin patient att hon hade välviljans organ starkt utvecklad, och sade att han i följd af denna omständighet, var säker om att hon skulle med godhet förskjuta honom hans honorarium för fjorton dagar, hvaraf han var i stort behof. Hon gjorde det, utan att nyttja den försigtigheten att förut förvissa sig om huruvida *han*

———

vudet, bålen, eller finare delar, då skilja vi mellan en *flat* (ytlig) *skakning* och *punktering.* Den flata skakningen verkställes så att rörelsegifvaren utsträcker sin hand mot den del af patientens kropp han vill verka på, och gör under oafbruten tryckning en mer eller mindre stark vibrerande rörelse med sin arm och derigenom med sin hand, hvilken vibrering meddelar sig till en viss del af den sjuke. Punkteringen verkställes på samma sätt, icke med handen, utan endast med ändan af tredje fingret, på den punkt som är ämnad att dermed behandlas; denna sista operation utföres mycket sakta, så att den består i en mycket fin, dallrande rörelse, kallad *vibration.*» *Roth*, p. 90.

hade någon »knöl» för hederskänsla, och, såsom man kunde på förhand förstå, fick hon sedan aldrig mer se honom.

Baron von Düben slutar sin brochyr med att anföra tvenne skäl för bibehållandet af Gymnastiska Central-institutet, naturligtvis under den förbättrade organisation, som han föreslagit. Dessa skäl äro: 1:o det synes rådligt och tillbörligt att ungdomens fysiska uppfostran ledes under läkare-uppsigt; 2:o det synas icke vara rådligt att skilja sig från en person med Herr Brantings erfarenhet och nit; 3:o måste man taga i betraktande den stora omkostnaden vid att skilja institutets pedagogiska afdelning från den medikal-gymnastiska, enär den förra derigenom förlorar den inkomst som den uppbär af de sjukes behandling. Det första skälet kan, såsom vi tro, besvaras medelst hänvisning till den makt, lagstiftningen eger att, om den så finner lämpligt, inrätta en rent pedagogisk anstalt under medicinsk kontroll; det andra, medelst erinran om den ytterliga obekantskap med läkekonstens första grunder jemte det qvacksalfveri som röjer sig i det citat vi nyss anfört ur Professor Brantings officiella Berättelse; och det tredje skälet vederlägges deraf att ingen styrelse synes oss böra, af en lumpen hushållsaktighet eller för vinsts skull, med sin mäktiga sanktion eller pekuniärt understöd gifva skydd åt den nuvarande inrättningens stora orimligheter. Slutligen, ehuruväl de sjukdomsfall som vid Central-institutet emottagas till större delen icke äro af smittsam beskaffenhet, så synes det dock vara önskligt att de sjuke icke skola samla sig i ett hus, som stadens ungdom dagligen plägar besöka.

Den af Med. D:r *M. Roth* utgifna boken är hållen i en stil, som är beräknad att ådraga sig uppmärksamhet bland de folkklasser i London, som i allmänhet lemna de villigaste och mest indrägtiga offren för sådana spekulanter som Lings och Brantings efterföljare. Den är ymnigt

försedd med aftryck af figurer, bland hvilka några äro oss bekanta redan deraf att de förut framträdt i några nummer af Journal des Connaissances Medico-Chirurgicales för innevarande år. Läsaren torde med nöje bespara oss mödan att ingå i en mera detaljerad beskrifning på denna bok eller den oändliga mängd af rörelser och deras förmenta verkningar, som deri uppräknas, om vi blott för honom framlägga följande utan urval tagna prof på beskaffenheten af de upplysningar som der meddelas, den sinnrika visdom boken innehåller och det sätt att behandla sjuke, som deri förordas:

»*Nysning.* Den skakning af de respiratoriska organerna, som åstadkommes genom nysning, har länge varit använd såsom ett läkemedel, och anses äfven nu för tiden som ett hälsosamt symptom, åtminstone bland folket, hvilket gifvit anledning till uttrycket: »*Gud hjelp!*» hvilket är mycket gammalt och omtalas af Xenophon. Hos dibarn och barn i allmänhet, hvilka nysa lättare än hosta, är denna rörelse mera vanlig.«

— — — — — — — — — — — — — — — —

»Att sitta ned (sätta sig) är den rakt motsatta rörelsen mot att stiga upp.»

— — — — — — — — — — — — — — — —

»Vid Gonorrhé är behandlingen (utom några rörelser, som bero af särskilta omständigheter) hufvudsakligen följande:

»1:o Hackning på korsbenet i grenstående ställning.

»2:o Tvärhackning på nacken, i sittande ställning.

»3:o Tryckning ofvanom isbenet, i liggande ställning, med upplyftad bakdel, under det att de åtskilda och utåtböjda benen uppdragas mot underlifvet.

»4:o Perinei-skakning i samma ställning.

Behandlingen börjar med korsbenshackning i grenstående ställning, hvilken redan första eller andra dagen icke allenast underlättar och förminskar den häftigare in-

flammationen och den ymniga secretionen, utan ock så förändrar hela sjukdomstillståndet, att den följande behandlingen medelst rörelser (olika allt efter den sjukes befinnande) åstadkommer ett ökadt tillopp af arteriel blod till de öfre extremiteterna, hvarigenom kuren ganska mycket påskyndas. I första stadiet, under hvilket endast en måttligt stickande smärta, spänning och någon liten secretion visa sig, är korsbenshackningen ensam tillräcklig, om den upprepas tre eller fyra gånger dagligen. Men om symptomerna blifva häftigare, samt åtföljas af stranguri och smärtor under urinkastning m. m., då äro andra rörelser nödvändiga; man begagnar då tvärhackning på nacken, hvilken verkar starkt emot stranguri, äfvensom tryckningar ofvanom isbenet i den ofvan omtalade liggande ställningen, hvilken ökar urinblåsans och könsorganernas venösa absorption, medelst sina verkningar på dessa delars uppretade nerver.

»Uti andra perioden, om urinkastningen är mycket svår, mellangården svullen och smärtande, samt den afgående materien blandad med blod, och feber derjemte är för handen, då är en mera allmän behandling nödvändig. För att då öka den mera lokala absorptionen i urinröret, använder man hackningar framifrån bakåt längs hela trakten af mellangården.»

Hrr Georgii's och Dohertys brochyrer, hvilkas titlar vi likaledes ställt i spetsen för denna recension, förtjena ej någon granskning å vår sida; de äro helt enkelt skriftställare-puffar, utgifne i vanlig qvacksalfvare-afsigt.

Må man ej tro att för det vi sålunda helt skoningslöst fördömma qvacksalfveri och bedräglighet, vi derföre sluta ögonen till för de fördelar som kunna vinnas genom ett förståndigt användande af gymnastiköfningar, icke endast såsom ett medel att bevara hälsan, utan ock då och då såsom ett sätt att mildra eller uppháfva vissa kroppens sjukliga förhållanden, isynnerhet om dessa rö-

relser äro förenade med själshvila och inandandet af en ren atmosfer; men de medel som användas för att vinna dessa syften måste vara helt andra än den föregifna »Medikal-Gymnastik,» som utöfvas af sig så kallade gymnaster vid Central-institutet, hvilkas valkningar, och hackningar och tryckningar och skakningar lika litet likna de gamle athleternas dans, och språng och kappränningar och diskuskastningar, som de mest vidskepliga folk-»kurer» likna en bildad läkares vetenskapliga föreskrifter. Vi anse det möjligt att några praktiserande läkares försummelse att på behörigt sätt använda rörelser torde hafva slutligen ledt till Lings och Brantings orimligheter, ty i alla tider har det funnits enthusiastiska eller svaga själar, hvilka, då de tillfälligtvis förmärkt tillvaron af ett fel, hastigt kasta sig öfver en enda idé med en öfverdrifven föreställning om dess vigt, så att de sjelfve snart befinna sig en motsatt ytterlighet.

»Dum vitant stulti vitia, in contraria currant.»
»Incidit in Scyllan, cupiens vitare Charybdim.»

Svenska utg:s slutord.

Svenska utgifvarens slutord:

Alla anmärkningar äro här öfverflödiga för den tänkande läsaren. »*Origtig och klandervärd*,» såsom Baron Düben numera sjelf nödgas säga i Sverge, är denna anglo-svenska pamflett i så måtto, att den vittnar om nästan fullkomlig okunnighet om det enklaste och vanligaste i rörelsers utförande och verkan, vidare att den innehåller biographiska origtigheter om Ling m. m., att den vittnar om personlig ondska mot professor Georgii m. fl., att den m. e. o. syftar, ej att bygga upp, men rifva neder, hvarför Baronen äfven såsom sig vederbör blifvit berömd af den tyska reaktionära organen »Neue Jahrbücher für Turnkunst.»

Baron von Dübens gymnastiska skrifter (såväl dem han erkänt som dem han förnekat) lära huru mycket lättare det är att tadla än förstå ett ämne, att rättvist bedömma egna och andras brister.

Pris: 75 öre.

Reprint

of the article against Lings System of Gymnastics

from

DUBLIN QWARTERLY JOURNAL

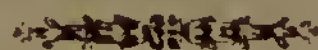
of

Medical Science

for the year 1851.

(Pag. 421—430.)

With prefatory and concluding remarks of the Swedish Translator.

STOCKHOLM:
Printed by E. WESTRELL.
1858.

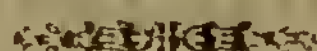
Prefatory remarks by the Swedish translator.

We have thought fit to publish the following translation of an original article extracted from the Dublin Quarterly Journal 1851. The Swedish public will thereby perceive, how far Baron Gustavus von Düben, who in the year 1850 commenced an attack upon Lings system of Gymnastics and his principal followers, has succeeded in his pretended purpose of »elevating» the Gymnastics abroad as well as at home.

It is hoped the Baron, in this instance, will have no cause to complain of misstranslation, as he has thought fit to do on a former occasion: his remarks upon Lings system are now given is his own words from his pamphlet »On the Gymnastic Centrale-Institute,» etc. — and the note of the editor of the Dublin Journal, page 3, is also an exact translation in accordance with the Barons own version (See Homoeopaths and Gymnasts, Stockholm 1855 p. 102.)

Baron v. Düben has, it is true, denied in Sweden his Authorship of the article in the Dublin Journal, and in a

subsequent art. in the Aftonbladet 2. July 1856 he also criticices the review in the following words; »The Dublin quarterly Journal contained in its review of some works on Gymnastics an article in many respects incorrect and reprehensible.»

Om Nödvändigheten af Vetenskaplig Kontroll öfver Gymnastiska Central-Institutet, med Särskildt afseende på den medico-gymnastiska behandlingen och undervisningen derstädes. Kritisk Framställning af D. Stockholm: P. A. Norstedt & Söner. 1851. pp. 103.

On the Necessity of Scientific Control over the Gymnastic Central Institute, particularly in reference to the Medico-Gymnastic Plan of Treatment and the Instruction delivered there. A Critical Exposition. By D.

The Prevention and Cure of many Chronic Diseases by Movements. By M. Roth, M. D. London: Churchill. 1851. 8vo. pp. 304.

A Few Wods on Kisipathy, or Swedish Medical Gymnastics; the Applicaion of Active and Passive Movements to the Cure of Diseases, according to the Method of P. H. Ling. By A. Georgii. London: Baillière. 1850. 8vo.

Kinespiathy, or Medical Gymnastics, for the Cure of Chronic Disease. By H. Doherty. London; Published by the Author. Pamphlet, pp. 24.

How strangely constituted is the mind of man! Capable, to use the language of Berzelius, — the illustrious fellow-countryman of the authors of the system of which we are about to give a short description, — of »comprehending the greatness of the universe, with all its worlds infinitely continued through unbounded space, of calculating the laws which govern the motions of the heavenly orbs, of subjecting to itself the elements, and of making the powers of nature its servants», [a]) yet liable at times to be degraded to the lowest depths of ignorance and folly, to be imposed on by the grossest absurdities, and to embrace as truths the most glaring falsehoods.

It is, unfortunately, in the latter and more unfavourable light that the ever busy human intellect is presented to us on the present occasion, exhibiting still another example of welleducated men degrading the noble science of medicine into an ignoble system of low quackery, and for the sake of sordid gain and fleeting notoriety trifling with human life and happiness. This is harsh language, but, our readers will agree with us, not too harsh for those who profess to cure »tubercles in the brain; affections of the lungs, and diseases of the chest, tracheitis and tubercles; rheumatic carditis; disease of the liver, with ascites; hydrothorax and anasarca; urethritis, even when complicated with stricture,» and anything else and everything else that will bring »grist to the mill,» — by means of gymnastic exercises.

Such, in its present state of mature development, is Kinesipathy, which, ve are told, »discovered by Ling, a fencingmaster, not a physician, and by him developed into

---

a) Lehrbuch der Chemie, 9ier Band, s. 188. Dresden und Leipzig. 1840.

a new science, sprung from his genius and fostered by his power, has already obtained, and shall every day more fully obtain, a recognition of rank equal to that of the other departments of medical knowledge.»

That a system which, in the absurdity of its pretensions, equals the most degraded charlatanry, should in the nineteenth century receive support and pecuniary assistance from the government and legislature of Sweden, a country the cradle of Linnæus and Berzelius, and in which Kinesipathy's elder sister, Homœopathy, can boast but a single professor, may well excite surprise. Yet such is the fact, and as many of our readers may still be ignorant even of the existence of this so-called science, we shall, before entering into an examination of the pamphlet [a]) which has directed our attention to the subject, endeavour to give a brief account of its rise and progress.

Peter Henrik Ling was born at Småland on the 15th of November, 1776. He had the misfortune, when still very young, to lose both his parents. Exposed to great privations, he fought in 1801 at Copenhagen as a volunteer in a Danish ship. He subsequently spent some time in Germany, France, and England, and acquired a perfect knowledge of the languages of these countries. He ranked high as a northern *scald* (bard), but his style was too stern to become popular. His *Asarne* is one of the few epics in the Swedish language. He wrote several

---

[a] We have received, along with this pamphlet, a private letter from the Baron *Gustavus von Düben,* in which he avows himself as its author, and states his anxiety that the medical profession in the British islands should not be led astray by the statements of Hr. Georgii the introducer of Kinesipathy into England, as to the countenance given to this quackery by the Swedish Association of Physicians. ED.

tragedies, besides other pieces. Having studied the art of fencing under two French refugees at Stockholm, he commenced in 1805 to teach it, together with the languages he had acquired in his travels, and was in the same year appointed Professor of Fencing at the University of Lund. In addition, he now instructed his pupils in a system of gymnastic exercises, and in order to direct them with more effect, began to study anatomy and physiology. His intention was, we are told by his admirers, to make gymnastics not only a branch of education for healthy persons, but to apply them to the treatment of diseases. He had influence enough to procure in 1813 the establishment, by royal ordinance, of the Gymnastic Central Institute at Stockholm, of which he was appointed director, with an annual salary of 500 rix dollars (about £ 112). In 1834 he was created a Knight of the Order of the North Star. He died in 1839, and was succeeded by Professor Branting, first his patient, and afterwards his pupil. His system has been introduced to the notice of the English public by Hr. Georgii, under the denomination, *Kinesipathy* (κινησις, movement, and παθος, disease), a term evidently more appliable to St. Vitus' dance than to a plan of treating diseases by movements, but which was evidently adopted by its author from its resemblance in sound to the appellation of the most successful of the modern quackeries, Homœopathy.

The system established by Ling is so very absurd that we should probably be suspected of too highly colouring the picture did we ourselves attempt to draw it, we, therefore, shall leave this task to his friends, and shall take the following account of the Gymnastic Central Institute, and of the system pursued in it, from a favourable review of Hr. Georgii's works in the British Journal of Homœopathy for 1850; — »This Institution

is a large building, containing a number of spacious halls, some appropriated to gymnastic exercises and fencing, others to a dissecting-room, an anatomical museum, a library, a lecture-room, &c. Every year there are educated here fifteen or sixteen teachers of gymnastics to supply the colleges, the primary and seconda ry schools, and the regiments of the army.

»There are also received many patients of both sexes, affected with divers chronic diseases, and the scholars of many of the schools of Stockholm receive there instructions in gymnastic exercises.

»The system of which Ling was the founder is but ill expressed by the term medical gymnastics, and even kinesitherapeia (the term used by the French professors of the system), or the therapeutics of motion, does not convey an exact idea of the processes pursued, for the means used, besides active and passive movements, include also postures of the body, of particular parts of it, ligatures, compression, and so on. The active movement are either voluntary or forced; the passive movements are all effected by the operator, and consist of friction, percussion, kneading, vibration, pinching, swaying, &c.; and besides these there are pressure on various parts, positions calculated to cause congestion, &c. Probably Mechanical Medicine is the best name that could be given to the system.

»Many of the operations and manipulations enjoined in this system are strikingly in conformity with the homœopathic principle. Thus, for vertigo, it is customary to use a whirling movement of the head upon the neck; for congestion to the head, pressure on the jugular veins; for hot palms and soles, frictions on these parts; for hœmoptysis, percussion on the chest, &c., all of which operations produce the same symptoms they are employed

to remove. This consonance of his method with the law discovered by Hahnemann has not escaped the notice of Hr. Georgii, who acknowledges in both his pamphlets the truth of the homœopathic principle in medicine.»

The Baron Von Düben, in the preface to the Swedish pamphlet, the title of which appears at the head of this article, states his reason for concealing his name to be a wish that what he advances may stand upon its own merits and not on the accidents of the author's name and rank. The first and greater part af the pamphlet is occupied with a discussion between the Baron, on the one hand, and Drs. Branting and Liedbeck, two of the examiners at the Central Institute, on the other, on the subject of mistakes committed by the examiners at the yearly examination of the pupils. This discussion was published in several successive numbers of the weekly »Boreas.» The second part contains a critique on Hr. Georgii's writings; the third is taken up with a review of the pathology of the Kinesipaths and of the treatment at the Institute; and in the fourth and concluding division of the work, the author, who appears to take a rational view of the subject of medical gymnastics, urges the necessity of placing «the Institution in its integrity under scientific control to be exercised by competent persons, the departement of medical gymnastics, as well in its therapeutical as in its educational subdivision, being placed under the special direction of a physician.» The perusal of a few extracts from the second and third parts showing the pretensions of the Directors of the Institute, and their mode of treatment, will, we think, lead our readers to the conclusion we have ourselves formed, that what the Baron seems to deprecate, viz., annihilation, or as the still more forcible word in his own expressive language is, »tillintetgörelse» (to nothing making), must

be the true remedy for the present state of things in that etablishment.

A detailed list of the diseases treated at the Institution would be too long for insertion; we have already enumerated some of them, and it has been seen that even the most serious organic lesions are among the number. Thus we have chest affections treated by »the simultaneous employment of kneading and vibration in the arm-pits, combined with rotations of the arms in the low position.» Again, Hr. Georgii, in the Homœopathic Times, quoting from Professor Branting's Official Report in Stockholm, 1842, describes the case of »a patient who apparently had tubercles in one of the hemispheres of the brain (!), an affection which had for many years caused him violent and periodical pains. He was first treated by derivative movements, and afterwards by circular percussions gently applied with the hand to the upper part of the head. This latter application removed the headach, the painful and continual throbbing, as well as the fits of convulsions and vertigo.» The Baron, in remarking on this case, points out the manifest inconsistencies in the report, and the certainty from the result that the case was not one of tnbercles in the brain. Such reports, he adds, are designated by Dietl, one of the most distinguished and temperate of the Medical School of Vienna, as »miserable juggling, degrading to the sublime seriousness of science, far beneath the dignity of a physician, and befitting only old women, quacks, and cheats.» The existence of organic lesions in most of the other cases reported, is, donbtless, equally apocryphal.

We are tempted, nothwithstanding their absurdity, to add one specimen more from the pamphlet. »A young woman (!) labouring under an affection of the liver, of many years standing, was treated (kinesipathically). In

three months her sufferings were but slightly alleviated. She was then placed on a system of vibration and pressure beneath the ribs on the right side, and in a month the liver was considerably diminished, the respiration was easy, the chest and abdomen were free from water, and the patient was restored, and able to join with animation in the dance.»

»That she should dance for joy,» adds the Baron, »is not at al surprising, but the miracle is the entire story.»

We have already alluded to the cordial understanding which exists between the professors of homœopathy and those of kinesipathy. Let us hear the testimony which they bear to each other. »At homœopathy,» say Herrar Branting and Liedbeck, alluding to a remark of the Baron von Düben, »the author has likewise aimed a blow, and the circumstance that the only physician (Liedbeck) who professes the system in the Scandinavian Peninsula, was one of the examiners at the Gymnastic Central Institute, may, perhaps, have been one cause of the attack of which both examiners were the object. The progress of homœopathy, judged as it may be, with favour or ill-will, is like that of gymnastics, an event in the history of the world. With mighty strides the system makes its conquests through the whole wide world, and none but the most inexperienced youth will venture to condemn such productions of the human mind, characteristic as they are of the march of intellect in the present age, with a declaration like that of the author, 'that there are, thank God, in our country, no homœopathists to consult.' If this be an expression of the opinion of the Hippocratic or Allopathic School, the prediction is not very hazardous, that *le gros bon sens* of the people will at a future time, which is, perhaps, not so very distant, compel a far different confession.»

What return can homœopathy give for this noble vindication? Overcome with gratitude, and full of magnanimity, she descends from her high position, takes from her head the laurel crown so proudly won, and, placing it on her younger sister's brow, declares herself surpassed. »We have known,» says a writer in the »British Journal of Homœopathy,» [a]) »several (!) cases where kinesipathy was successfully employed, EVEN (mirabile dictu) after homœopathy had failed to effect a cure.» Can these cases have been similar to the »somewhat rude, but *successful* employment of Kinesipathy» quoted on the next page of the same Journal? where it is stated that »a drunkard, finding his wife dying of cholera, had the cruelty, while in a state of inebriety, to beat her violently. This rough usage, far from destroying her as might be expected, roused her, brought on a powerful re-action, and she recovered.»

Whence this interchange of compliments? Is there any similarity or sympathy between the two systems which may account for it? Let us see:

»It is notorious,» says Baron von Düben, at page 76, »that the gymnasts of the Central Institute already claim to be homœopathists *in corpore et animo.* To be convinced of this, it is sufficient to hear Hr. Branting's fundamental principle of physiological pathology: 'The numerous experiments which have been performed on healthy persons, in order to ascertain more accurately the specific effects of exercises, have in general shown that the irritation which a movement produces in an organ, or a similar irritation already existing in a diseased organism, is subdued by the same movement which produced this pathological condition in the sound organ.'»

---

a) Vol. viii. p. 201.

But it strikes us that there is a similarity between the two systems in practice as well as in theory. They both attribute considerable efficacy to the performance of certain concussions; still, there is this difference between them, that, while one shakes the bottle, the other shakes the patient. Of the two, notwithstanding all the disciples of Hahnemann may say to the contrary, we think the former by far the safer proceeding [a]). Of this we have an illustration, long before the discovery of Kinesipathy, in the case of the Newcastle apothecary, who

»No opportunity e'er let pass
Of writing the directions on his labels
In dapper couplets, like Gay's fables,
Or rather like the lines in Hudibras:

As thus:

»When taken
Te be well shaken.»

But again, Kinesipathy calls phrenology to its aid:

»A young man, all whose mental emotions belonged rather to the world of imagination than to that of reality, had long suffered from sleeplessness, occasioned by over excitement of the mind. He had in addition laboured under a slight affection of the spinal marrow. Point

---

a) «The inherent virtues of medicines are enormously developed by the process of shaking, so that it is absolutely necessary to prescribe in the pharmacopœia the number of shakes to which each medicine is to be subjected.» — *Organon*, § cclxxviii, note. See a masterly exposure of Homœopathy and other Quackeries in the first volume of the present series of this Journal, p. 173, *et seq.*

"*Shaking Movement.* — Shaking is a repeated movement, not executed with great force, but acting in the manner of slight jolts and jerks. Should the whole limb be subjected to it, then this is held by its free end with both hands of the

shakings [h]), and gentle circular kneadings in the situation of the intellectual organs effected no change, notwithstanding that they were repeated for several days. Similar movements were now practised over the imaginative organs, on which the morbid excitement altogether ceased, and sleep was restored.»

This reminds us of an account we lately heard from a lady of rank, who has been for many years a martyr to the most violent neuralgic pains, accompanied by sleeplessness, for which she has consulted a great number of practitioners, regular and irregular, in many of the leading cities of Europe. Among others, she, when in Paris, consulted an Italian, whose plan of treatment consisted in *pinching* the scalp and the integuments along the spine, to such a degree as to cause considerable pain. This he continued for some time, receiving, of course, his daily fee. He, too, was skilled in phrenology, for one day, during the usual manipulation, he remarked to his patient that she had the organ of benevolence largely

---

assistant, who produces a considerable vibrating movement, which propagates itself to the fixed articulation, and to its circumference, by a very short and exactly executed shaking. If the shaking is to be employed on the head, trunk, or on tender parts, then we distinguish *a flat (superficial)* and *a point shaking.* The flat shake is executed by the assistant extending his hand towards the part of the patient's body he wishes to act upon, and making, under a continual pressure, a more or less strong vibrating movement with his arm, and by that means with his hand, which vibration is communicated to a certain part of the patient. The point-shake is done in the same manner, not with the hand, but solely with the end of the third finger, on the spot destined to be subjected to it; this last operation is executed very gently, so that it consist in a very fine, tremulous motion, called *vibration.»* — *Roth,* p. 90.

h) See preceding note.

developed, and that, from this circumstance, he was sure she would kindly advance him a fortnight's pay, of which he was then in much need. She did so without taking the precaution to ascertain if *he* had the "bump" of honesty, and, as may be anticipated, never saw him again.

The Baron von Düben ooncludes his pamphlet by advancing three arguments in favour of maintaining the Gymnastic Central Institute, of course under the reformed organisation proposed by him. These are, first, because it is advisable that the physical education of youth should be conducted under medical superintendence; secondly, because it is not advisable to dispense with a person of Hr. Branting's experience and zeal; and thirdly, on account of the great expence of separating the educational from the therapeutical part of the institution, aud the loss to the former of the income derived from the reception of the sick. The first argument may be answered. we think, by referring to the power the legislature possesses of founding, if it pleases, a purely educational etablishment under medical control; the second, by a reference to the extreme ignorance of the first principles of medicine, and the quackery displayed in the quotation we have just made from Professor Branting's Official Report; and the third, from the fact that no government should, through any paltry economy or for the sake of gain, countenance by their powerful sanction or pecuniary assistance the gross absurdities of the present etablishment. Lastly, although the great majority of the cases received at the Central Institute may not be of an infectious nature, it would be desirable that the sick should not crowd to a building where the youth of the city are in the habit of attending.

The book published by N. Roth, M. D., is brought out in a style calculated to attract the notice of the classes in London which generally furnish the most willing

and most profitable victims to such speculators as the followers of Ling and Branting. It is abundantly illustrated with copies of figures, some of which are familiar to us from their appearance previously in the numbers of the Journal des Connaissances Médico-Chirurgicales during the present year. The reader will gladly excuse our entering into a more minute description of the book, or of the infinity of movements and their alleged effects enumerated in it, when we present him with the following specimens, taken at random, of the character of the information to be found there, the sententious wisdom it contains, and the mode of treatment recommended:

"*Sneezing.* — The concussion of the respiratory organs produced by sneezing had been employed for a long time as a curative means, and is even at present believed to be a salutary symptom, at least by the people, which gave rise to the origin of the expression, '*God bless you,*' which is very old, and mentioned by Xenophon. In infants and children, who sneeze easier than cough, this movement is more frequent."

* * * * * * *

"Letting down (the act of lowering) is the entirely opposite movement to the act of getting up."

* * * * * * *

"The prescription in gonorrhœa is generally (besides some movements depending upon particular circumstances) the following:

"1. Percussion on the sacrum in the stride-standing position.

"2. Transversal chopping on the neck, in the sitting position.

"3. Pressure above the os pubis, in the lying position, with elevated back, while the separated and bent legs are drawn towards the abdomen.

"4. Vibration of the perineum in the same position.

"The treatment begins with the percussing the sacrum in the stride-standing position, which, in the first day or two, not only allays and relieves the more violent inflammation and copious secretion, but also changes the whole state of the disease in such a manner that the following treatment by movements (different according to the state of the patient) produces an increased flow of arterial blood in the upper extremities, and the cure is very much accelerated. In the first stage, during which only a moderate stitching pain, tention, and a little secretion appear, the percussion on the sacrum is alone sufficient, if repeated three or four times daily. If the symptoms become more violent, and accompanied by chordee and pains during urinating, &c., then other movements are necessary; they make use of the transversal chopping of the neck, which acts strongly against the chordee, and of the pressure above the os pubis in the above-mentioned lying position, which increases the venous absorption of the bladder and sexual organs, by its effects on the excited nerves of these parts.

"In the second period, if the urinating is very difficult, the perineum swollen and painful, the discharge mixed with blood, and fever is present, then a more general treatment is necessary. To increase the more local absorption in the urethra, vibrations along the whole tract of the perineum, from before backwards, are employed."

The pamphlets of Hr. Georgii and Mr. Doherty, the titles of which are also prefixed to this Review, do not

require any notice at our hands; they are mere puffs of the writers, published with the intention of all quacks.

Let it not be supposed that while we thus in unsparing language condemn quackery and imposture, we are insensible to the advantages to be derived from the *judicious* employment of gymnastic exercises, not only as a means of preserving health, but also occasionally of relieving or removing certain morbid conditions of the body especially when these exercises are conjoined with an unbending of the mind, and the inhalation of a pure atmosphere; but the means employed to attain such ends must be far different from the miscalled "medical gymnastics" of the *soi-disant* Gymnasts of the Central Institute, whose kneadings, and choppings, and pinchings, and shakings, as little resemble the dancing, and running, and leaping, and hurling of the ancient athletæ, as do the most superstitious popular "cures" the scientific prescriptions of an educated physician. We think it possible that a neglect of the due employment of exercise in the practice of some physicians may have ultimately led to the absurdities of Ling and Branting, for in all ages there have been either enthusiastic or weak minds, which, occasionally perceiving the existence of an error, and seizing on a single idea with an exaggerated view of its importance, rush into the opposite extreme —

"Dum vitant stulti vitia, in contraria currunt."
"Incidit in Scyllam, cupiens vitare Charybdim."

Concluding remarks of the Swedish translator.

To the reflecting reader all remarks are superfluous. This extract of Anglo-Swedish origin is, as the Baron himself in Sweden has been forced to admit, »*incorrect and reprehensible.*» It is so, 1:o because it bears evidence of all but complete ignorance of the simplest mode of application of movements as well as of their effects; 2:o because it contains false biographical statements about Ling and is animated by an unaccountable malice against Lings immediate successors and followers, without whose labours the Swedish gymnastics would neither be established at home nor known abroad; and lastly because its aim is not to raise but to pull down, on which account it is obvious the Baron has been applauded by the German reactionary Journal, »Neue Jahrbücher für Turnkunst.»

At whatever conclusion one may arrive on the main subject, the Moral to be drawn from Baron v. Dübens writings upon Gymnastics (whether acknowledged or denied by him) is, that it is much easier to blame than to understand a subject, or in censuring, to be lenient to ones own failings. than to the shortcomings of others.

